

Nr 140.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1937 kl. 5 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
lönereglering för folk- och småskollärare m. m. jämte
i ämnet väckta motioner.*

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1937/1938 hade Kungl. Maj:t (punkterna 128, 145, 147, 149, 162, 164 och 243 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1937) föreslagit riksdagen att, i avbidan på, bland annat, den proposition angående lönereglering för vissa kommunalt anställda lärare, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1937/1938

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor ett förslagsanslag av 1,250,000 kronor;

dels till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor ett förslagsanslag av 1,800,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor ett förslagsanslag av 80,000,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor ett förslagsanslag av 3,565,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m. ett förslagsanslag av 344,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern ett förslagsanslag av 115,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter ett förslagsanslag av 280,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor ett förslagsanslag av 145,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem ett förslagsanslag av 880,000 kronor;

dels till Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna ett förslagsanslag av 19,000 kronor;

dels till Högre folkskolor: Understöd ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor;

dels till Folkhögskolor: Understöd ett förslagsanslag av 1,300,000 kronor;

dels ock till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter ett förslagsanslag av 18,000,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 270, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 5 mars 1937, föreslagit riksdagen att

I. besluta, att ej mindre lärare vid folk- och småskolor samt vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränssorter ävensom vid Skytteanska skolan i Tärna, än även av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna befattningshavare vid sjukvårdsanstalter, barnhem, arbetsstugor och skolhem skola i enlighet med vad departementschefen till nämnda protokoll yttrat från och med den 1 januari 1938 åtnjuta avlöning jämlikt ett protokollet bilagt förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor;

II. besluta, att ifrågavarande lärare och andra befattningshavare skola äga att under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 uppbära provisoriskt dyrtidstillägg enligt samma grunder, som gälla för befattningshavare i statens tjänst;

III. medgiva, att dyrtidstillägg till de under I. nämnda lärare och andra befattningshavare må under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 utgå enligt samma grunder, som gälla för statens befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk;

IV. godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna grunderna för statsbidrag till bestridande av kostnaderna för avlöning åt ifrågavarande lärare och andra befattningshavare samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda därav föranledda författningsbestämmelser;

V. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av de ovannämnda avlöningsbestämmelserna eller eljes stå i samband därmed, ävensom de provisoriska föreskrifter angående ifrågavarande befattningshavares pensionsrätt, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits;

VI. medgiva, att ordinarie lärare vid folk- eller småskola samt lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tills vidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders

uppsägning, samt med nu angivna lärare i löne- och anställningshänseende jämställda befattningshavare må, under förutsättning att de underkasta sig ovannämnda avlöningsreglemente, vid ingången av januari 1938 av statsmedel uppbära ett belopp, motsvarande vad de — dyrtidstillägg frånräknat — skulle hava uppburit i förskott för samma månad, om de före den 1 januari 1938 gällande avlöningsbestämmelserna då fortfarande ägt giltighet;

VII. medgiva, att dyrtidstillägg till de under I. nämnda lärare och andra befattningshavare, vilka innehava ordinarie befattningar men icke vilja underkasta sig ovannämnda avlöningsreglemente och icke heller kunna därtill lagligen förbindas, må under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 utgå enligt nu gällande bestämmelser;

VIII. a) besluta, att för budgetåret 1937/1938 skall i fråga om statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal flickskola gälla:

1. Antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal flickskola må, vad beträffar de fem lägre klasserna av sjuårig och de fyra lägre klasserna av sexårig lärokurs, icke överstiga 35 och, vad beträffar de två högsta klasserna, icke överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides.

2. Efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall må statsbidrag utgå till högst så stort antal parallellavdelningar inom varje årsklass, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början, i fråga om den sjuåriga lärokursens fem lägsta klasser och den sexåriga lärokursens fyra lägsta klasser, minst 35 lärjungar eller, där det icke är fråga om nyintagen klass och efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma, samt, i fråga om de två högsta klasserna, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma; dock må statsbidrag utgå till sammanlagt högst 72 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t, efter framställning av överstyrelsen, för särskilt fall annorlunda bestämmer;

b) medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli 1937—den 30 juni 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala flickskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor; samt

extra ordinarie ämneslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer;

c) till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala flickskolor för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 1,055,300 kronor;

IX. a) besluta, att för budgetåret 1937/1938 skall i fråga om statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid kommunal mellanskola gälla:

1. Antalet lärjungar i varje klass eller klassavdelning i kommunal mellanskola må, vad beträffar skolans tre lägre årsklasser, icke överstiga 35 och, vad beträffar skolans högsta årsklass, icke överstiga 30, såvida icke skolans styrelse i särskilt fall finner nödvändigt, att sagda antal något överskrides.

2. Efter skolöverstyrelsens beprövande i varje särskilt fall må statsbidrag utgå till högst så stort antal parallellavdelningar inom varje årsklass, som uppkommer med iakttagande därav, att vid läsårets början, i fråga om skolans tre lägsta årsklasser, minst 35 lärjungar eller, där det icke är fråga om nyintagen klass och efter överstyrelsens beprövande särskilda skäl därtill föranleda, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma, samt, i fråga om skolans högsta årsklass, minst 30 lärjungar komma på varje avdelning inom årsklassen, innan ny avdelning upprättas inom densamma; dock må statsbidrag utgå till sammanlagt högst 119 parallellavdelningar, där ej Kungl. Maj:t, efter framställning av överstyrelsen, för särskilt fall annorlunda bestämmer;

b) medgiva, att tillfällig löneförbättring må för tiden den 1 juli 1937—den 30 juni 1938 utgå till lärarpersonalen vid kommunala mellanskolor med följande belopp:

till ordinarie manlig ämneslärare med 600 kronor;

till ordinarie kvinnlig ämneslärare med 500 kronor;

till extra ordinarie ämneslärare, övningslärare och timlärare med belopp, som Kungl. Maj:t i huvudsaklig enlighet med de i sådant hänseende nu gällande grunder bestämmer, dock med iakttagande av vad departementschefen i statsrådsprotokollet anfört rörande tillfällig löneförbättring åt lärare i manlig slöjd;

c) till Kommunala läroverk: Bidrag till kommunala mellanskolor för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 1,595,400 kronor;

X. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 80,600,000;

XI. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdsbeträffande skolor för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 3,565,000 kronor;

XII. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m. för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 344,000 kronor;

XIII. a) medgiva, att Axel och Sofia Alms stiftelse må efter särskild

prövning av Kungl. Maj:t kunna tillerkännas rätt att erhålla bidrag till avlönande av lärare vid stiftelsens barnhem i Rådan i Spånga socken, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå huvudsakligen efter samma grunder och i samma ordning, som äro eller kunna varda stadgade angående statsbidrag till avlönande av lärare vid folk- och småskolor;

b) till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 110,000 kronor;

XIV. till Folkskolor m. m.: Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 280,000 kronor;

XV. till Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 140,000 kronor;

XVI. till Folkskolor m. m.: Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 880,000 kronor;

XVII. till Folkskolor m. m.: Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 15,000 kronor;

XVIII. a) besluta, att de bestämmelser, som gälla för budgetåret 1936/1937 angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola, skola äga motsvarande tillämpning under budgetåret 1937/1938;

b) medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida yrkesbestämd högre folkskola må, i huvudsaklig överensstämmelse med hittills tillämpade grunder, anordnas som praktisk mellanskola;

c) till Högre folkskolor: Understöd för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 1,400,000 kronor;

XIX. a) besluta, att de bestämmelser, som gälla för budgetåret 1936/1937 angående statsunderstöd till anordnande av parallellundervisning vid folkhögskola, från och med budgetåret 1937/1938 skola äga tillämpning tills vidare;

b) till Folkhögskolor: Understöd för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 1,300,000 kronor;

XX. till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 16,000,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen:

dels en inom första kammaren av herr R. Wagnsson m. fl. väckt mo-

tion (I: 249), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta följande ändringar i proposition nr 270,

1) att folk- och småskollärares tjänstgöringstid inom samtliga skoldistrikt senast från och med läsåret 1942—1943 skall utgöra 39 veckor, dock med rätt för de skoldistrikt, som så önska, att i läraravdelningar, där två eller flera årsklasser undervisas samtidigt, begränsa den för lärjungarna obligatoriska undervisningstiden till 34 $\frac{1}{2}$ veckor;

2) att intill den 1 juli 1942 tjänstgöringstiden för folk- och småskollärare skall utgöra ettdera av 34 $\frac{1}{2}$ veckor, 36 veckor eller 39 veckor, med löner avpassade i relation till lästiden;

3) att småskollärarinnorna, i den mån likalönsprincipen tillämpas för manlig och kvinnlig folkskollärare, i överensstämmelse med förfarings sättet för de kvinnliga folkskollärarnas lönegradsuppflyttning från och med den 1 juli 1940 uppbära lön enligt *en* och från och med den 1 juli 1943 enligt *två* lönegraders högre placering än i propositionen föreslagits, varvid dock såsom villkor för uppflyttningen i den högsta lönegraden (B 11, vid nio månaders tjänstgöring efter den 1 juli 1943) uppställs, att småskollärarinnorna må kunna åläggas intill 30 veckotimmars undervisning, vari må kunna ingå även viss undervisning å folkskolestadiet, bland annat i slöjd;

dels en inom första kammaren av herr *E. Andersson m. fl.* väckt motion (I: 250), vari hemställts,

1. att riksdagen vid behandling av propositionen nr 270 angående löneroglering för folk- och småskollärare måtte besluta sådan ändring i förslaget till avlöningsreglemente för ordinarie lärare att i skoldistrikt med mindre lästid än 39 veckor lärare vid folkskola placeras i lönegrad B 16 och lärare vid småskola i B 9 samt i skoldistrikt med 39 veckors lästid lärare vid folkskola placeras i lönegrad B 17 och lärare vid småskola i lönegrad B 10;

2. att i förslaget till avlöningsreglemente för icke ordinarie lärare göres sådan ändring, att i skoldistrikt med mindre lästid än 39 veckor lärare vid folkskola placeras i lönegrad 15 och lärare vid småskola i lönegrad 8 samt i skoldistrikt med 39 veckors lästid lärare vid folkskola placeras i lönegrad 16 och lärare vid småskola i lönegrad 9;

3. att riksdagen måtte besluta höja det i propositionen under punkt X i hemställan äskade beloppet med vad som erfordras för täckande av de av ett bifall till motionen orsakade merkostnaderna för nästa budgetår ävensom det under punkten XX begärda anslaget till dyrtidstillägg;

dels en inom första kammaren av herr *V. Andersson* väckt motion (I: 251), vari hemställts, att riksdagen vid ett bifall till propositionen nr 270 angående löneroglering för folk- och småskollärare m. m. måtte besluta

de förändringar i nämnda lönereglering, som i motionen har angivits, och vidtaga de åtgärder i övrigt, som därav kunna påkallas;

dels en inom första kammaren av herr *J. Johansson m. fl.* väckt motion (I: 252), vari hemställts, att riksdagen måtte bifalla propositionen nr 270 angående lönereglering för folk- och småskollärare med den ändringen, att lönen till de kvinnliga folkskollärarna skall utgå vid en lästid av högst 36 veckor enligt lönegraden B 13, vid en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor enligt lönegraden B 14 och vid en lästid av 39 veckor enligt lönegraden B 15;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *O. Bergqvist* (I: 284) och den andra inom andra kammaren av herr *R. Lundqvist m. fl.* (II: 538), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att efter en övergångsperiod av 3½ år, alltså den 1 juli 1941, ordinarie manlig lärare vid folkskola placeras i lönegrad B 17, ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola i lönegrad B 15 och ordinarie småskollärarinna i lönegrad B 9, samt att vid övergångsperiodens slut tjänstgöringsskyldigheten för lärarpersonalen i dess helhet fastställles till 39 veckor per år att uttagas i enlighet med de närmare anvisningar, som senare må i vederbörlig ordning kunna meddelas; att riksdagen vidare måtte besluta att nämnda övergångsperiod så anordnas, att de i 15, 13 och 7 lönegraderna placerade lärarkategorierna efter 1½ år, d. v. s. den 1 juli 1939, uppflyttas till respektive 16, 14 och 8 lönegraderna samt att i samband härmed tjänstgöringsskyldigheten under tiden till den 1 juli 1941 fastställles till lägst 36 veckor; att de lärare, som ej vilja övergå till det nya lönesystemet, alltjämt måtte äga uppbära provisorisk avlöningsförbättring enligt samma bestämmelser som hittills; samt att riksdagen även i övrigt, särskilt med avseende på övergångsbestämmelserna, måtte iakttaga vad i motionärernas motivering anförts;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *O. Bergqvist m. fl.* (I: 285) och den andra inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Antnäs *m. fl.* (II: 534), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta om att i fortsättningen liksom hitintills inom samma områden och till samma belopp, som angives i Kungl. Maj:ts kungörelse nr 469 av den 5 november 1924 särskilda lönetillägg, skola utgå till lärare inom vissa av rikets nordliga gränsorter;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *J. Sandén m. fl.* (I: 286) och den andra inom andra kammaren av fröken *K. Hesselgren m. fl.* (II: 536), vari hemställts, att småskollärarinnor med en tjänstgöringsskyldighet av högst 36 veckor placeras i lönegraden B 9, med undervisningsskyldighet av mer än 36 men ej 39 veckor i lönegraden B 10 och med en undervisningsskyldighet

uppgående till 39 veckor i lönegraden B 11, och att riksdagen måtte anvisa härför erforderligt belopp;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *Norman* och *Berglund* (I: 287), och den andra inom andra kammaren av herr *Malmborg m. fl.* (II: 535), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor placeras allenast två löneklasser lägre än motsvarande ordinarie lärare, och att därav betingade ändringar vidtagas i avlöningsreglementet för folk- och småskollärare: 2 kap. Icke ordinarie ämneslärare, samt att riksdagen måtte anvisa härför erforderliga medel;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herrar *Norman* och *Berglund* (I: 288), och den andra inom andra kammaren av herr *Lindén m. fl.* (II: 533), vari hemställts, ej mindre att riksdagen i anledning av propositionen nr 270 måtte besluta att folk- och småskollärares tjänstgöringstid inom samtliga skoldistrikt senast från och med läsåret 1942—1943 skall utgöra 39 veckor, dock med rätt för de skoldistrikt, som så önska, att i läraravdelningar, där två eller flera årsklasser undervisas samtidigt, begränsa den för lärjungarna obligatoriska undervisningstiden till 34½ veckor; att från och med löne-regleringens ikraftträdande de lärare, vilkas undervisningstid ej uppgår till 39 veckor, placeras i lönegrad B 16, B 14 och B 8 för respektive lärargrupper; att det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor för budgetåret 1937/1938 höjes med 3,000,000 kronor; att småskolans lärarpersonal analogt med vad Kungl. Maj:t föreslår beträffande folkskollärarinnorna successivt uppflyttas ytterligare två lönegrader, än även att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas vidtaga de ändringar i avlöningsreglementet, som äro betingade av ett bifall till de av motionärerna gjorda framställningarna;

dels en inom första kammaren av herr *H. L. E. Sjödahl* väckt motion (I: 289), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta

1) att hänföra de ordinarie lärarna vid folk- och småskolor till följande lönegrader, nämligen

a) I skoldistrikt med en lästid, som ej uppgår till 38 veckor:	
manlig lärare vid folkskola till lönegraden	B 16
kvinnlig » » » » »	B 14
lärare vid småskola » »	B 8

b) I skoldistrikt med minst 38 veckor:	
manlig lärare vid folkskola till lönegraden	B 17
kvinnlig » » » » »	B 15
lärare vid småskola » »	B 9;

2) att vidtaga de övriga ändringar i Kungl. Maj:ts förslag som erfordras av i enlighet med punkt 1) fattat beslut;

3) att anmoda Kungl. Maj:t att fastställa en minsta lästid vid A- och C-skolor av 38 veckor och vid övriga skolor av 36 veckor, vilken lästid borde vara införd senast med läsåret 1939—1940;

4) att anhålla hos Kungl. Maj:t om utredning, hur förstärkningsanordningar kunde vidtagas, varigenom undervisningstiden vid flerklassiga skolavdelningar av B- eller D-typ kunde helt eller delvis förlängas till en tid av 38 veckor;

dels en inom första kammaren av herr *H. L. E. Sjödahl* väckt motion (I: 290), vari hemstälts, att riksdagen må besluta att i samband med beviljande av anslag för bidrag till kommunala flickskolor anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt en femårig linje kunde anordnas vid de kommunala flickskolorna;

dels en inom andra kammaren av herr *Jacobson* väckt motion (II: 80), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att i de fall särskilt ömmande omständigheter på grund av hög skattetunga och stort inackorderingsbehov föreligga Kungl. Maj:t må kunna efter prövning från fall till fall bevilja ett bidrag ur anslaget för inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem upp till hela den verkliga kostnaden;

dels en inom andra kammaren av herr *Weijne* väckt motion (II: 470), vari hemstälts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t skyndsamt måtte låta utreda frågan om utsträckning av lästiden för lärarna i flerklassiga undervisningsavdelningar utöver 34¹/₂ veckor, genom att barnen under viss del av läsåret uppdelas i skilda undervisningsavdelningar, samt att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda;

dels en inom andra kammaren av herr *Gardell* väckt motion (II: 486), vari hemstälts, att riksdagen vid bifall till propositionen nr 270 måtte vidtaga den ändringen i propositionens lagförslag att lästiden vid fortsättningsskolan inräknas i den ordinarie lästiden i de skoldistrikt som därom göra framställning samt att folkskollärarinnorna, därest de erhålla samma lön som folkskollärarna, få vidkännas samma avdrag för bostad och pensionsavgifter som de senare ävensom att en mera rättvis avvägning av förhållandet mellan folk- och småskollärarinnornas löner vinnes;

dels en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Dahl *m. fl.* väckt motion (II: 487), vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta att vid lönereglery för lärare vid folk- och småskolor

1. avslå Kungl. Maj:ts proposition i vad den avser tillämpning av »likallönsprincipen» bland folkskolans lärare,

2. besluta placering av folkskollärare och folkskollärarinnor, enligt vad av motionärerna angivits i sådana lönegrader att den av Kungl. Maj:t

angivna kostnadssumman må vara till fyllest för löneregleringens genomförande, samt

3. hemställa hos Kungl. Maj:t om utredning och förslag till nästkommande riksdag om på vad sätt de av skolöverstyrelsen föreslagna förstärkningsanordningarna m. m. må tillämpas samt om slöjdundervisningens inordnande i sådan omfattning, som erfordras för undervisningstidens utsträckande till 39 veckor;

dels en inom andra kammaren av herr *Jonsson* i Skedsbygd *m. fl.* väckt motion (II: 488), vari hemstälts,

1) att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 270;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt 1936 års lönekommitté, eller om så påkallas åt särskilda sakkunniga, att med hänsynstagande till de av motionärerna framförda synpunkterna utreda och skyndsamt avgiva förslag till lönereglering för folk- och småskollärare;

dels en inom andra kammaren av herr *Jacobson* väckt motion (II: 489), vari hemstälts, att riksdagen, om lönereglering för lärare vid folk- och småskolor genomföres, ville låta av motionären nämnda anslag enligt Kungl. Maj:ts kungörelse nr 141 den 27 februari 1920 utgå i fortsättningen inom samma områden och till samma belopp som hitintills;

dels en inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.* väckt motion (II: 490), vari hemstälts, att riksdagen vid beslut om förändrade avlöningsförhållanden för lärarkåren vid rikets folk- och småskolor måtte uttala att kommunerna skola hålla nu ordinarie lärare skadeslösa för genom regleringen eventuellt inträdd försämring i deras löne- och andra förmåner, som tillförsäkrats dem vid befattningens tillträde;

dels en inom andra kammaren av herr *Hagberg* i Luleå *m. fl.* väckt motion (II: 491), vari hemstälts, att riksdagen måtte bifalla propositionen nr 270 med följande förändringar:

1) Folkskolans lärare och lärarinnor med en lästid av högst 36 veckor placeras i 16 lönegraden, medan folkskollärare och lärarinnor med mer än 36 veckors lästid placeras i 17 lönegraden.

2) Småskolans lärare placeras i respektive 10 och 11 lönegraden vid respektive 36 och därunder samt vid 36—39 veckors lästid.

3) De extraordinarie lärarna placeras högst 2 löneklasser lägre än motsvarande ordinarie lärare.

4) Biträdande lärare i folkskolor och lärare vid mindre folkskolor tillerkännas ett årligt lönetillägg å 300 kronor så länge de inneha nämnda tjänst.

5) De särskilda lönetillägg, som tillkommit genom kungl. kungörelsen den 27 februari 1920 och som beröra lärare i lappmarkssocknar med icke finsktalande befolkning samt Överkalix, beviljas i fortsättningen dessa lärare.

6) De särskilda lönetillägg, som enligt kungl. kungörelsen 469/1924 utgå till lärare vid folkskolor inom rikets nordligaste gränssorter, de s. k. finnbygdstilläggen, tillerkännas lärarna inom berörda skoldistrikt även i fortsättningen;

dels en inom andra kammaren av herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* väckt motion (II:531), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte anhålla om förslag till sådan organisation av skolväsendet och lärarnas arbetsuppgifter, att lärarna beredas arbete under längre tid av året än vad nu är fallet, samt att lärare vid småskola beträffande lönegradsplacering ställes i en bättre ställning i förhållande till lärare vid folkskola än vad i propositionen föreslagits;

dels en inom andra kammaren av herr *Johnsson* i Kalmar *m. fl.* väckt motion (II:532), vari hemställts, ej mindre att riksdagen måtte besluta följande ändringar i proposition nr 270,

1) att folk- och småskollärares tjänstgöringstid inom samtliga skoldistrikt senast från och med läsåret 1942—1943 skall utgöra 39 veckor, dock med rätt för de skoldistrikt, som så önska, att i läraravdelningar, där två eller flera årsklasser undervisas samtidigt, begränsa den för lärjungarna obligatoriska undervisningstiden till 34 $\frac{1}{2}$ veckor;

2) att intill den 1 juli 1942 tjänstgöringstiden för folk- och småskollärare skall utgöra ettdera av 34 $\frac{1}{2}$ veckor, 36 veckor eller 39 veckor med löner avpassade i relation till lästiden;

3) att småskollärarinnorna, i den mån likalönsprincipen tillämpas för manlig och kvinnlig folkskollärare, i överensstämmelse med förfarings sättet för de kvinnliga folkskollärarnas lönegradsuppflyttning från och med den 1 juli 1940 uppbära lön enligt *en* och från och med den 1 juli 1943 enligt *två* lönegraders högre placering än i propositionen föreslagits, varvid dock såsom villkor för uppflyttningen i den högsta lönegraden (B 11, vid nio månaders tjänstgöring efter den 1 juli 1943) uppställles, att småskollärarinnorna må kunna åläggas intill 30 veckotimmars undervisning, vari må kunna ingå även viss undervisning å folkskolestadiet, bland annat i slöjd;

än även att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas vidtaga de ändringar i avlöningsreglementet, som äro betingade av ett bifall till motionen;

dels en inom andra kammaren av fröken *Hennings* *m. fl.* väckt motion (II:537), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 270 måtte besluta, att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor erhålla ett statligt lönetillägg å 300 kronor årligen samt att vederbörligt avlöningsanslag måtte höjas med belopp, som erfordras för bifall till ovannämnda förslag;

dels en inom andra kammaren av herr *Wallén* väckt motion (II:539), vari hemställts, att riksdagen vid bifall i huvudsak till propositionen nr

270 angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m. måtte föreskriva, att kvinnlig lärare, som kommer att erhålla lön enligt det i propositionen angivna reglementet, skall vara skyldig att, om hon är gift eller sedermera ingår äktenskap, avgå från sin tjänst samt att hon om äktenskapet upplöses genom mannens död skall äga förtursrätt till ny befattning och därvid i lönehänseende inräkna den tid hon på grund av äktenskapet icke haft möjlighet att utöva sin lärarbefattning, dock med rätt för henne att om hennes inkomst av tjänsten provas erforderlig för familjens uppehälle på ansökan kunna erhålla tillstånd att under viss tid kvarstå i eller söka ny tjänst;

dels en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Tväråselet och *Johansson* i Norrfors väckt motion (II:540), vari hemställts, att riksdagen vid bifall i huvudsak till propositionen nr 270 ville besluta, att, där äkta makar äro anställda som lärare vid samma skola, lönen skall ned-sättas så att, efter avdrag av kostnaden för den gemensamma bostaden, nettolönen blir densamma som för ogifta lärare i samma löne-ställning;

dels en inom andra kammaren av herr *Lövgren m. fl.* väckt motion (II:541), vari hemställts, att riksdagen, om lönereglering för lärare vid folk- och småskolor genomföres, ville låta av motionärerna nämnda anslag enligt Kungl. Maj:ts kungörelse nr 141 den 27 februari 1920 utgå i fortsättningen inom samma områden och till samma belopp som hitintills;

dels ock en inom andra kammaren av herr förste vice talmannen *Jeppsson m. fl.* väckt motion (II:542), vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 270 måtte besluta sådan ändring i förslaget till avlöningsreglemente för folk- och småskolans lärare, att samtliga lärare vid folkskola inplaceras i lönegraden B 17 och samtliga lärare vid småskola i lönegraden B 10, dock att under en övergångstid av två och ett halvt år, räknat från löneregleringens ikraftträdande, lärare i distrikt med en årlig lästid understigande 39 veckor skall hänföras, lärare vid folkskola till lönegraden B 16 och lärare vid småskola till lönegraden B 9 samt att vederbörliga avlöningsanslag måtte höjas med belopp, som erfordras för bifall till ovannämnda förslag.

Lönereglering för folk- och småskollärare m. m.

A. Propositionens utredning.

Nuvarande avlöningsbestämmelser m. m. Å sid. 3—10 i statsrådsprotokollet har lämnats en redogörelse härför och meddelats vissa statistiska uppgifter m. m.

Nu gällande avlöningsförmåner för folk- och småskollärare fastställdes i huvudsak vid den lönereglering, som för olika lärargrupper genomfördes vid 1918 års riksdag. Å lönerna utgår dyrtidstillägg enligt för statens befattningshavare vid s. k. oreglerade verk gällande grunder.

Utöver de kontanta löneförmånerna åtnjuta lärarna i enlighet med vad därom särskilt är stadgat i gällande boställsordning fri bostad och bränsle eller däremot svarande kontantersättning. För ordinarie manlig folkskollärare skall tjänstebostad innehålla minst 3 rum och kök, för ordinarie kvinnlig folkskollärare minst 2 rum och kök samt för annan lärare minst 1 rum och kök.

I avvaktan på en blivande definitiv lönereglering för lärarna beviljade 1929 års riksdag provisorisk avlöningsförbättring. En särskild löneförmån har därutöver beviljats de icke-ordinarie lärarna genom beslut vid 1935 års riksdag, enligt vilket på viss tid anställd lärare vid folkskola, småskola eller mindre folkskola, som innehaft anställning med full tjänstgöring vid dylika skolor under sammanlagt minst fem läsår, må åtnjuta provisoriskt lönetillägg.

I ganska betydande omfattning hava skoldistriktet att enligt eget åtagande till lärarna utgiva tillägg till ovanstående, av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda lönebelopp. Sålunda hava vissa skoldistrikt beviljat lärarna kommunala tillägg utöver de av statsmedel utgående kontanta minimilönerna ävensom kommunala tilläggspensioner. I vissa fall hava dylika kommunala tillägg även utgått i den form, att skoldistriktet åtagit sig att erlagga lärarnas pensionsavgifter.

Åtskilliga skoldistrikt hava utsträckt undervisningstiden utöver den tid, åtta månader årligen, som lärarna äro skyldiga att tjänstgöra för ovan nämnda minimilöner. För övertidsläsning äro lärarna berättigade till särskild gottgörelse, utgörande för varje månad, beräknad till 30 dagar, minst en åttondel av den kontanta minimiavlöningen.

För tjänstgöring såsom lärare i slöjd eller i fortsättningsskola utgå särskilda arvoden.

Enligt verkställda uppskattningar kunna till ifrågavarande lärare beräknas utgå följande löneförmåner, inklusive naturaförmåner men *exklusive* kommunala tillägg såväl som övertidsersättning och särskilda arvoden för undervisning i slöjd eller i fortsättningsskola (dyrtidstillägg beräknade efter 28 procent):

Ortsgrupp	Folkskollärare				Småskollärarinnor	
	Ordinarie		Icke-ordinarie		Ordinarie	Extra ordinarie
	manliga	kvinnliga	manliga	kvinnliga		
A-ort						
Begynnelselön	3,464	3,049	2,641	2,361	1,967	1,671
Slutlön	4,616	3,817	2,941	2,561	2,543	1,821
D-ort						
Begynnelselön	3,861	3,346	2,814	2,534	2,138	1,834
Slutlön	5,013	4,114	3,114	2,734	2,714	1,984
G-ort						
Begynnelselön	4,568	3,796	3,080	2,800	2,404	2,100
Slutlön	5,720	4,564	3,380	3,000	2,980	2,250
I-ort						
Begynnelselön	5,089	4,154	3,397	3,117	2,721	2,417
Slutlön	6,241	4,922	3,697	3,317	3,297	2,567

Statsbidrag till bestridande av kostnaderna för den vid folk- och småskolor anställda lärarpersonalens avlöning utgår i sådan utsträckning, att skoldistriktet allenast hava att tillhandahålla lärarna dem tillkommande förmån av fri bostad och bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris. Till bestridande av skoldistriktets kostnader för tjänstebostäder åt ifrågavarande lärarpersonal utgår emellertid numera särskilt statsbidrag, i regel med 160 kronor för ordinarie manlig folkskollärare, 120 kronor för ordinarie kvinnlig folkskollärare samt 80 kronor för annan lärare, allt för år räknat.

Kommunernas kostnader för lärarpersonalens avlöning belöpa på nyssnämnda utgifter för tillhandahållande åt lärarpersonalen av fri bostad och bränsle samt på de åtaganden att utöver minimilönen till lärarna utgiva högre avlöning, som vissa skoldistrikt enligt vad som sagts iklätt sig, nämligen ersättning för övertidsläsning i de fall, då undervisningstiden blivit av vederbörande skoldistrikt utsträckt utöver åtta månader årligen, ävensom de kommunala löne- och pensionstillägg, som skoldistrikt beviljat lärarna utöver dem författningsenligt tillkommande lönebelopp.

Efter en redogörelse å sid. 10—15 för de utredningar rörande lönereglering för folk- och småskollärare, som verkstälts av olika sakkunnigberedningar (lärarlönekommittén, 1928 års lönekommitté, 1935 års

lärarlönesakskunniga och 1936 års lärarlönesakskunniga) och en resumé av myndigheternas yttranden över 1936 års lärarlönesakskunnigas förslag om utsträckning av det för kommunikationsväsendet och allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet till folkskoleväsendet, har *departementschefen* å sid. 15 och 16 för egen del anfört följande:

Lärarna vid folk- och småskolor intaga i flera hänseenden en särställning, som försvårat en reglering av deras löneförmåner efter de principer som vunnit tillämpning inom större delen av statsförvaltningen. Genom den rad av utredningar, som nu föreligga, synes emellertid frågan om ett införande även av dessa lärare i det allmänna lönesystemet hava blivit så klarlagd, att en lönereglering efter dessa linjer nu kan övervägas.

De antydda tekniska svårigheterna hava icke ensamma förorsakat de upprepade uppskoven med löneregleringen för de ifrågavarande kommunalt anställda, liksom för de statsanställda, lärarna. Frågan om de olika lärargruppernas inordnande i det nya statliga lönesystemet har nämligen alltid förbundits med frågan om en reell förbättring av löneställningen. Och även en relativt blygsam löneökning måste på grund av lärarkårernas storlek innebära betydande kostnadsökningar för det allmänna. Då sålunda av olika anledningar dröjsmålet med löneregleringen blivit längre än från början åsyftats, synes mig detta vara ett vägande skäl för att nu få fram frågan till avgörande utan att avvakta resultaten av den utredning rörande hela det statliga lönesystemet, som uppdragits åt 1936 års lönekommitté. Självklart är emellertid, att med hänsyn till den sålunda pågående allmänna löneutredningen den reglering av lärarlönerna, som nu framläggas, måste i olika hänseenden betraktas och utformas såsom ett provisorium.

Jag är, i avvaktan på resultaten av pågående utredningar, icke beredd att nu framlägga förslag till de ändrade bestämmelser i pensionsavseende, som kunna påkallas vid en lönereglering för folk- och småskollärare efter av mig förordade riktlinjer. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att med hänsyn till det uppskov med avseende å pensionsfrågans lösning, som sålunda är oundvikligt, de nya pensionsbestämmelserna måste erhålla retroaktiv giltighet, nämligen för de befattningshavare, som avgå med pension efter löneregleringens genomförande men före nämnda pensionsbestämmelsers ikraftträdande. Det förefaller mig emellertid, som om billighetshänsyn härvid påkalla ett övervägande, om ej bestämmelsernas retroaktiva giltighet borde sträcka sig ännu något längre tillbaka. För en sådan anordning talar bland annat den återhållsamhet i fråga om medgivande att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder, som på grund av kända organisatoriska förhållanden inom folkskoleväsendet under senare tider ansetts böra iakttagas. Jag kan givetvis icke nu taga någon slutgiltig ställning till detta spörsmål, men har ansett lämpligt att redan här bringa detsamma i åtanke. Jag återkommer i det följande till pensionsfrågan, nämligen i vad angår utfärdandet av vissa provisoriska föreskrifter av mera formell karaktär i avbidan på nämnda frågas slutgiltiga reglering.

En väsentlig svårighet vid en lönereglering inom ifrågavarande område ligger i naturaförmånernas centrala ställning inom det för folk- och småskollärare gällande lönesystemet. En konsekvent genomförd nyreglering av lönerna skulle kräva en omläggning av nuvarande regler beträffande rätt till bostad etc., en reform som är alltför vittsyftande för att nu kunna

upptagas till prövning. Man måste därför utgå från rådande förhållanden och söka infoga naturaförmånerna i ett efter eljest gängse principer uppbyggt lönesystem. De olika utvägar, som därvid kunna komma i fråga, hava klarlagts av de i ärendet verkställda utredningarna. Innan jag går in på de speciella spörsmålen om lönegradsplacering m. m., torde jag få redogöra för de principer, som enligt min mening böra läggas till grund vid utformningen av lönesystemet i här berörda avseende.

Val av lönesystem. Frågan om valet av lönesystem för folkskoleväsendets lärarpersonal, vilken fråga berörts redan å sid. 10 ff. i statsrådsprotokollet, har upptagits till mer ingående behandling å sid. 17—35.

I statsrådsprotokollet har erinrats om att det för folk- och småskollärare gällande lönesystemet visar väsentliga avvikelser från inom nyreglerade delar av statsförvaltningen tillämpade avlöningsprinciper. Till det stora flertalet befattningshavare inom sistnämnda områden utgår lön enligt en löneplan, uppdelad i lönegrader och löneklasser samt med de för varje löneklass gällande lönebeloppen differentierade efter ortsgrupper. Inordnandet av tjänstgöringsorterna i dessa grupper sker med hjälp av jämförelser mellan de allmänna levnadskostnaderna. Vid sidan av den egentliga avlöningen skola några naturaförmåner icke utgå. För begagnande av tjänstebostad skall ersättning erläggas genom avdrag å lönen eller genom kontant inbetalning av hyresbeloppet. Mot det för folk- och småskollärarnas del tillämpade **nettolönesystemet** med avseende å naturaförmånerna svarar alltså för nyreglerade delar av statsförvaltningen ett **bruttolönesystem**.

Delade meningar hava gjort sig gällande rörande lämpligheten av att för de icke statligt anställda lärarnas del övergå från netto- till bruttolöner. Medan lärarlönekommittén såväl som 1935 års lärarlönesakskunniga framlagt förslag, grundade på ett bibehållande av naturaförmåner utöver den kontanta lönen, hava sålunda 1928 års lönekommitté och 1936 års lärarlönesakskunniga förordat ett genomförande även för ifrågavarande lärargrupper del av det i övrigt tillämpade bruttolönesystemet.

De meningsskiljaktigheter, som sålunda gjort sig gällande, äro att se mot bakgrunden av svårigheterna att inom bruttolönesystemets ram nå en rättvis värdering av naturaförmånerna respektive att vid ett bibehållet nettolönesystem lösa frågan om lönernas differentiering efter dyrtorrt. I det ena såväl som det andra avseendet hava olika utvägar diskuterats av de utredningar, som haft frågan om en lönereglering för de icke statligt anställda lärarna under behandling. Man har sålunda, i den mån den för övriga nyreglerade förvaltningsgrenar tillämpade ortsgrupperingen ej ansetts möjlig att oförändrad tillämpa (lärarlönekommittén), övervägt möjligheten att vid ett nettolönesystem undvika dubbel ersättning för bostad och bränsle genom att antingen arbeta med en dyrtorrtgruppering, baserad på jämförel-

ser mellan levnadskostnaderna exklusive kostnad för bostad etc. (1928 års lönekommitté), eller också minska differentieringen mellan dyrortsgrupperna, varmed av praktiska skäl ansetts böra kombineras en reducering av antalet Ortsgrupper i förhållande till vad som i övrigt gäller (1935 års lärarlönesakkunniga). Vid utarbetande av förslag till bruttolönesystem för här ifrågakarande lärargrupper har man antingen räknat med enhetliga hyresvärden för varje dyrortsgrupp, vid behov kompletterade genom individuella värderingar (1928 års lönekommitté), eller förordat en speciell hyresortsgruppering med enhetliga hyresavdrag inom varje särskild Ortsgrupp (1936 års lärarlönesakkunniga).

I fråga om formen för fastställandet av tjänstebostadsavdraget — som av 1936 års lärarlönesakkunniga tänkes grundat på de av socialstyrelsen i samband med indelningarna av rikets olika orter i dyrortsgrupper uppskattade hyresvärdena — kunde det väl vara möjligt, anförda nämnda sakkunniga, att för varje ort direkt angäves, vilken ersättning som skulle utgå för lärarnas tjänstebostäder. Det syntes emellertid innebära en väsentlig förenkling att fastställa vissa hyresbelopp för ett visst antal hyresgrupper och sedan hänföra de olika orterna till den av dessa hyresgrupper, som upptog hyresbelopp, som närmast motsvarade ortens hyrespris. Fördelningen av de olika orterna å dessa hyresgrupper torde lämpligen böra bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av socialstyrelsen.

Till belysande av det sätt, varpå de sakkunniga tänkt sig socialstyrelsens hyresmaterial utnyttjat, må följande anföras.

Socialstyrelsens hyressiffror vore medeltal, avseende samtliga bostäder, såväl bättre som sämre, på de olika orterna. Lärarnas tjänstebostäder vore åter enligt de krav, som gällande boställsordning uppställde, av genomgående bättre beskaffenhet, än vad som kunde anses motsvara genomsnittet av bostadsbeståndet på orten. Beaktas borde jämväl, att till tjänstebostad för ifrågakarande lärare borde, så vitt möjligt, upplåtas även trädgård. För att få fram hyresvärdet av en lärarbostad, skulle därför, enligt de sakkunnigas förslag, det av socialstyrelsen beräknade medelhyresvärdet för orten höjas med visst belopp. Denna höjning syntes lämpligen kunna beräknas till omkring 15 procent. Det hade nämligen visat sig, att av tjänstemän i allmänhet i den fria marknaden förhyrda bostäder betingade ett hyrespris av 10—20 procent över genomsnittet (se statens offentliga utredningar 1933: 21 sid. 24).

Socialstyrelsens ifrågakarande undersökningar avsågo smålägenheter och sammanfattades i medelhyror för bostäder om 2 rum och kök. Med ledning av dessa värderingar skulle man, enligt de sakkunnigas mening, utan svårighet kunna beräkna värdet av lägenheter om 3 rum, respektive 1 rum och kök. Värdet av en trerumslägenhet torde nämligen i stort sett få anses utgöra $\frac{4}{3}$ och en lägenhet om 1 rum och kök $\frac{2}{3}$ av värdet på en tvårumslägenhet. Härtill måste emellertid läggas värdet av bränslekostnaderna, vilka i runt tal torde kunna uppskattas till 35 à 40 kronor per år och eldstad.

Efter en redogörelse för myndigheternas yttranden över nämnda förslag av 1936 års lärarlönesakkunniga och för en inom finansdepartemen-

tet i ämnet upprättad promemoria har *departementschefen* för egen del å sid. 34—35 yttrat följande:

De olägenheter och fördelar, som äro förbundna med en utformning av lönesystemet efter netto- respektive bruttoprinciper, hava på ett uttömmande sätt blivit klarlagda genom i ärendet verkställda utredningar. Jag vill icke bestrida, att nettolönesystemet i själva verket synes ägnat att ge den mera tillfredsställande avvägningen mellan lönerna till lärare å skilda orter. Främst beror detta på att en allmänt genomförd individuell värdering av bostadsförmånen av praktiska skäl ej kan ifrågakomma och att det material, vartill man under dessa omständigheter är hänvisad, när det gäller att i lönerna inarbeta naturaförmånerna, är förhållandevis ganska bristfälligt.

Vid övervägandet av frågan om sättet för naturaförmånernas infogande i systemet har jag likväl stannat för att förorda ett bruttolönesystem med hyresavdrag för bostadsförmånen. Därvid hava följande synpunkter varit avgörande.

När ett försök göres att på de kommunalt anställda lärarna tillämpa principerna från det statliga lönesystemet, synes det önskvärt att det sker i så nära anslutning som möjligt till den utformning detta lönesystem i övrigt erhållit. Det framstår vidare såsom angeläget, att den grund till individuella ojämnheter i avlöningen, som de kommunala tilläggen utgöra, i samband med regleringen såvitt möjligt utmönstras; ett förbud mot sådana tillägg låter sig, såsom 1935 års lärarlönesakkunniga visat, icke effektivt genomföra vid ett nettolönesystem. Slutligen vinnes, att betydelsen av det irrationella moment inom lönesystemet, som naturaförmånerna utgöra, elimineras.

Huvudinvändningen mot ett bruttolönesystem ligger i svårigheten att erhålla en tillfredsställande bostadsvärdering. Olika utvägar hava i diskussionen anvisats. Ytterlighetslinjerna representeras å ena sidan av förslaget om en allmänt genomförd individuell bostadsvärdering och å den andra av det av 1936 års lärarlönesakkunniga förordade systemet med reglementsbundna hyresavdrag differentierade efter hyresortsgrupp, varvid hyresortsgrupperingen baseras på det av socialstyrelsen vid den allmänna dyrortsgrupperingen utnyttjade statistiska materialet. Mellanformer kunna tänkas. Så förordar 1928 års lönekommitté en anordning med bestämda hyresavdrag för varje ortsgrupp men med möjlighet till justeringar genom individuell värdering.

De praktiska svårigheterna vid en individuell värdering hava starkt understrukits av 1936 års lärarlönesakkunniga, vilkas förslag ju utesluter ett sådant värderingsförfarande. För min del måste jag lägga den största vikt vid detta förhållande. Väljes ett system, som öppnar möjlighet till individuell värdering, är jag övertygad om att detta kommer att draga med sig en sådan mängd av tvister om hyressättningen, utspelade först hos skolstyrelserna, därefter hos länsstyrelserna och slutligen hos regeringsrätten, att konsekvenserna måste komma att te sig ojämförligt mycket svårare och olägligare än de till Kungl. Maj:t framförda klagomål över dyrortsgrupperingen, som möjligen kunna tänkas föranledda av en tillämpning av den ordning, 1936 års sakkunniga föreslagit. Med hänsyn till vad av socialstyrelsen och i den inom finansdepartementet utarbetade promemorian anförts angående beskaflenheten av det material, som ligger till grund för de av styrelsen verkställda hyresvärderingarna, kan man visserligen mot de sakkunnigas förslag invända, att det leder till en

ganska summarisk värdesättning och följaktligen i vissa fall måste medföra resultat, som för den enskilde icke komma att te sig helt rättvisa. Detta förslag synes mig likväl av ovan anförda skäl innebära den lösning av den föreliggande frågan som kan väntas ge det ur praktiska synpunkter bästa resultatet. *I stort sett* torde för övrigt genom det av de sakkunniga föreslagna tillvägagångssättet erhållas godtagbara värden å tjänstebostäderna och längre kan man i detta fall enligt min tanke icke komma. Jag fäster härvid särskild vikt vid att, på sätt framgår av sakkunnigbetänkandet, vederbörande lärarrepresentanter, som förhandlat med de sakkunniga i frågan, för sin del funnit sig kunna godtaga förslaget. Ävenledes vill jag fästa uppmärksamheten vid att förslaget dessutom åstadkommer en relativt lättillämpad ordning för kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Jag anser mig alltså böra i förevarande del förorda 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag.

Lönegradsplacering. Frågan härom har behandlats å sid. 36—75 i statsrådsprotokollet, varur hämtas följande översikt av den allmänna inriktningen av föreliggande utredningar och förslag i ämnet och de principiella olikheterna dem emellan:

Oberoende av den ståndpunkt, som intages till valet av lönesystem, förordas i samtliga de i det föregående behandlade utredningar, som verkställts av frågan om lönereglering för folk- och småskollärare såväl som i flertalet däröver avgivna utlåtanden, en *inplacering av lärarna i någon eller några av det statliga avlöningssystemets lönegrader*. Därvid föreligger givetvis den skillnaden mellan förslag, byggda på ett nettolönesystem, och förslag, som förutsätta ett tillämpande av bruttolöneprincipen, att lärarna, även där samma löneställning äsyftas, vid nettolöneförslagen, där förmåner utgå utöver den kontanta lönen, tänkas inplacerade i en lägre lönegrad än vid bruttolöneförslagen.

Allmän enighet råder om svårigheten att vid bedömandet av den för lärarna önskvärda faktiska lönenivån söka ledning i löneställningen för någon annan i det statliga lönesystemet inordnad tjänstemannakategori. Vid prövningen av skälen att i samband med en lönereglering inom den förefintliga finansiella ramen jämväl genomföra en förskjutning av ifrågavarande lärargrupperns inkomstnivå har man främst beaktat de för dessa säregna förhållandena med avseende å ställning och arbetsuppgifter, utbildning (för framtiden för folkskollärarna i huvudsak realskolekunskaper + 4-årig seminariekurs eller studentexamen + 2-årig seminariekurs), befodringsutsikter, allmänna tjänstgöringsförhållanden (det självständiga arbetet; de långa ferierna; olikheterna i fråga om längden av den årliga lästiden) samt möjligheten att erhålla särskilt ersatt extraarbete (exempelvis för fortsättningsskole- och slöjdundervisning).

Reella olikheter i den föreslagna lönegradsplaceringen betingas av skilligheter med avseende å den betydelse, som tillmätas här berörda faktorer. Det är dock av vikt att uppmärksamma, att liksom olikheterna i den föreslagna lönegradsplaceringen vid tillämpandet av netto- respektive bruttoprinciper delvis äro av rent formell natur, så gäller detsamma de olikheter, som ha sin grund i olika metoder att vid lönesättningen taga hänsyn till undervisningstidens längd. För att nämna de extrema fallen kan

sålunda en lönegradsplacering i B 13 vid nettolönesystem med ersättning för övertidsläsning ur inkomstsynpunkt vara likvärdig med en lönegradsplacering i B 17 vid bruttolönesystem med avdrag för förkortad lästid.

Det torde av antydda skäl finnas anledning att, innan en översikt lämnas över de föreslagna lönegradsplaceringarna, närmare karakterisera föreliggande förslag med hänsyn till sist berörda fråga om *lönens anpassning efter lästiden*.

Som i det föregående framhållits, äro lärarna skyldiga att för de nu utgående minimilönerna tjänstgöra 8 månader årligen (34 ½ läsveckor). För överstigande undervisningstid, övertidsläsning, äro lärarna berättigade till särskild gottgörelse för varje månad med minst $\frac{1}{8}$ av den kontanta minimilönen. Denna gottgörelse bestrides, utom för vissa särskilda fall, i sin helhet av vederbörande skoldistrikt. Övertidsläsning förekommer företrädesvis i städer och större samhällen och bedrives under en tid av oftast upp till 1 månad. Övervägandena rörande tjänstgöringsförhållandenas inverkan på lönegradsplaceringen kunna i korthet sägas hava gällt, huruvida ersättningen för övertidsläsningen bör inarbetas i den enligt lönegrad utgående lönen eller icke, d. v. s. huruvida lönegradsplaceringen bör ske med utgångspunkt från den normala lästiden av 8 månader och om i så fall särskild ersättning för övertidsläsning bör utgå av statsmedel *eller* om den bör ske med utgångspunkt från en längre lästid. De i detta hänseende föreliggande huvudalternativen kunna sammanfattningsvis karakteriseras på följande sätt:

a) lönegradsplaceringen grundas på en lästid av 8 månader *utan* rätt till ersättning av statsmedel för övertidsläsning (1928 års lönekommitté, 1935 års lärarlönesakkunniga och herr Svensson i Grönvik i reservation till 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag);

b) lönegradsplaceringen grundas på en lästid av 8 månader *med* rätt till ersättning av statsmedel för övertidsläsning (statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd i yttranden över 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag);

c) lönegradsplaceringen grundas på en lästid av 9 månader *utan* avdrag för kortare lästid (1936 års lärarlönesakkunniga);

d) lönegradsplaceringen grundas på en lästid av 9 månader *med* avdrag för kortare lästid (lönenämnden i förenämnda yttrande);

e) lönegradsplaceringen differentieras efter läsårets längd (herr Jonsson i reservation till 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag och lönenämnden i förenämnda yttrande).

På grund av principiella olikheter med avseende å reglerna för undervisningstidens längd kunna lärarlönekommitténs och skolöverstyrelsens i yttrande över 1936 års lärarlönesakkunnigas betänkande framlagda förslag ej inordnas i föregående schema.

Vid behandlingen av folkskollärarnas lönefråga har spörsmålet om *relationen mellan lönerna för manliga och kvinnliga lärare* erhållit en framskjuten plats. Jämväl den ståndpunkt, som i de olika förslagen intagits till denna fråga, påkallar här uppmärksamhet.

En kvinnlig folkskollärare har enligt gällande bestämmelser lägre konstant lön än manlig och även mindre bostadsförmåner. Inom den civila statsförvaltningen erhåller kvinna i regel lön i samma lönegrad som man men äger ej åtnjuta lön i sista löneklassen av vederbörande lönegrad.

Med hänsyn till att den mer omfattande frågan om löneställningen för statsanställd kvinna varit och är under utredning hava de i berörda hänseende framlagda förslagen som regel haft provisorisk karaktär. Förslagen kunna särskiljas i två grupper, nämligen sådana, som uppehålla den nuvarande relationen mellan lönerna för manlig och kvinnlig lärare, och sådana, som bygga på likalönsprincipen.

Till det förstnämnda alternativet hava samtliga sakkunnigberedningar anslutit sig. Olika meningar hava emellertid yppat sig rörande den lönegrad, som bör för de kvinnliga lärarna väljas, för att berörda relation skall bibehållas. Lärarlönekommittén samt 1935 och 1936 års lärarlönesakkunniga anse, att skillnaden mellan manlig och kvinnlig folkskollärares lön bör begränsas till allenast två lönegrader, varvid sistnämnda sakkunniga förutsatt, att kvinnlig lärare ej skall äga åtnjuta lön i sista löneklassen. 1928 års lärarlönekommitté håller före, att berörda skillnad bör utsträckas till tre lönegrader dock med rätt för kvinnlig lärare att åtnjuta lön även i sista löneklassen. Skolöverstyrelsen slutligen vill bestämma löneskillnaden till två lönegrader men samtidigt medgiva kvinnlig lärare rätt till lön även i sista löneklassen.

Herr Jonsson har i ovannämnda reservation uttalat sig för det senare av nyssnämnda båda alternativ men samtidigt förutsatt, att kvinnlig lärare ej skulle uppnå sista löneklassen och även ifrågasatt tillägg till det för kvinnlig lärare av 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagna avdraget för bostadsersättning, tydligen i syfte att undvika att kvinnlig lärare skulle erhålla större behållen löneinkomst än manlig lärare. Lönenämnden, som likaledes anslutit sig till likalönsprincipen, har velat vinna sistberörda syfte genom att placera de kvinnliga lärarna en lönegrad under de manliga.

Vad ovan anförts har i allmänhet avsett folkskollärare. Beträffande småskollärarna hava motsvarande synpunkter i stort sett gjort sig gällande. Lönefrågan i denna del synes i allmänhet hava bedömts fristående från de kvinnliga folkskollärarnas.

Med utgångspunkt från här angivna försök till lösning av frågan om löns anpassning efter undervisningstid och till bestämmande av relationen mellan manlig och kvinnlig lärares lön hava de i den efterföljande sammanställningen angivna lönegradsplaceringarna förordats i de förslag, som i detta sammanhang främst påkalla uppmärksamhet.

Med hänsyn till de olika förslagens innebörd med avseende å ersättning för övertidsläsningen skulle en manlig ordinarie folkskollärare med nio månaders undervisningstid enligt samtliga i tablån sammanställda förslag, med undantag för lönenämndens, erhålla lika stora sammanlagda löneförmånar (bruttolön B 17); det må dock nämnas, att lärarlönekommitténs förslag räknar med högre ersättning, för den händelse undervisningstiden utsträcks till nio månader genom skoldistriktens och ej genom statsmakternas beslut. Vid en undervisningstid, som understiger nio månader, ge lärarlönekommitténs och 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag till lönegradsplacering den förmånligaste inkomstställningen; skolöverstyrelsens förslag faller i detta sammanhang utom jämförelsen. Vid åtta månaders undervisningstid innebära övriga förslag, med undantag av lönenämndens, en likvärdig löneställning för manlig ordinarie folkskollärare (bruttolön B 15). Med avseende å de kvinnliga folkskollärarnas löne-

Förslagsställande utredning eller myndighet	Folkskollärare		Småskol- lärarinnor
	ordinarie		
	manliga	kvinnliga	ordinarie
<i>Nettolöneförslag.</i>			
Lärlarlönekommittén	B 15	B 13	B 4
1935 års lärlarlönesakkunniga	B 13	B 11	B 4
<i>Bruttolöneförslag.</i>			
1928 års lönekommitté	B 15	B 12	B 5
1936 års lärlarlönesakkunniga:			
Huvudförslag	B 17	B 15	B 9
Jonssons reservation	B 15, 17	B 15, 17	B 6, 8
Svenssons i Grönvik reservation	B 15	B 13	B 6
Statskontoret	B 15, 17	B 15, 17	B 7, 9
Allmänna civilförvaltningens lönenämnd	B 14, 15, 16	B 13, 14, 15	B 7, 8, 9
Skolöverstyrelsen	B 17	B 15	B 9

ställning skilja sig de olika förslagen mera åt än som framgår av denna jämförelse. Detta beror givetvis på skiljaktigheter i den principiella inställningen till frågan om relationen mellan till manlig respektive kvinnlig befattningshavare utgående lön.

På grund av olikheter i sättet att bestrida kostnaden för övertidsläsning kunna givetvis ur inkomstsynpunkt jämställda förslag förete väsentliga skillnader med avseende å fördelningen av avlöningskostnaderna mellan stat och kommun.

Någon principiell olikhet i pensionshänseende behöver icke föreligga mellan eljest icke jämförbara förslag till lönegradsplacering.

Av statsrådsprotokollet inhämtas vidare, att 1936 års lärlärlönckak-kunniga, som fäst uppmärksamheten på att omfattningen av folk- och småskollärarnas tjänstgöringsskyldighet vore med avseende på läsårets längd mindre än den tjänstgöringsskyldighet, som i allmänhet ålåg andra tjänstemannakategorier, även lärare, härutinnan velat ernå ändring genom en utsträckning av folk- och småskollärarnas tjänstgöringsskyldighet i två avseenden, dels i fråga om den årliga tjänstgöringstidens längd från åtta månader till högst nio månader, dels ock beträffande antalet undervisningstimmar per vecka.

Alla folk- och småskollärare skulle enligt de sakkunnigas förslag bliva skyldiga att för fastställd lön tjänstgöra högst nio månader årligen eller följaktligen ungefärligen lika stor del av året som flertalet övriga befattningshavare i lärarställning. Förslaget avsåg emellertid icke, att motsvarande skyldighet att utsträcka skolornas lästid skulle stadgas för skoldistriktet. På åtskilliga håll kunde förhållandena vara sådana, att ett till nio månader utvidgat läsår icke lämpligen

läte sig genomföra, i varje fall icke under den närmaste framtiden. Liksom för närvarande gällde, borde det därför helt och hållet ankomma på kommunernas eget bestämmande, huruvida en utsträckning av lästiden skulle äga rum. I följd härav måste man räkna med att för en del av lärarkåren, under den närmaste framtiden sannolikt den övervägande delen, tjänstgöringsskyldighetens maximum, i vad anginge läsårets längd, icke komme att tagas i anspråk. Enligt de sakkunnigas mening borde emellertid avlöningen utmätas med hänsyn till nämnda maximum och utgå oavkortad, även om den faktiska undervisningstiden understeg nio månader, blott stadgat minimum av åtta månaders tjänstgöring fullgjorts.

Vad beträffade tjänstgöringsskyldighetens omfattning, uttryckt i antal veckotimmar, reglerades denna för närvarande genom de i undervisningsplanen för rikets folkskolor intagna timplanerna. Enligt dessa varierade antalet veckotimmar för folkskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor mellan 28—30 och för småskollärare mellan 24—26. I den mån slöjdundervisning förekomme, fölle denna utom nämnda timtal och ersattes särskilt. I avsevärd utsträckning förekomme, att slöjdundervisningen uppehöles av folkskollärare och småskollärare. Denna undervisning omfattade i regel 4 timmar per vecka, fördelade på två veckodagar. De sakkunniga ansåge en höjning av veckotimtalet för såväl folkskollärare som småskollärare böra ske därhän, att slöjdundervisningen kunde, om så påfordrades, helt eller åtminstone till väsentlig del rymmas inom undervisningsskyldighetens ram.

Till stöd för förslaget om skyldighet för lärare att tjänstgöra nio månader hava de sakkunniga även åberopat omläggningens betydelse för undervisningens utveckling och för kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Skolöverstyrelsen har i avgivet yttrande över 1936 års lärarlönesak-kunnigas förslag förklarat sig icke kunna ge sin anslutning till vad de sakkunniga föreslagit i fråga om olika tjänstgöringsskyldighet för lärare med lika löneförmåner utan i stället framlagt ett förslag till en annan lösning av här föreliggande problem, som enligt överstyrelsens förmenande skulle, på samma gång den verkade rättvis beträffande lärarnas tjänstgöringsförhållanden, kunna på ett ganska väsentligt sätt främja skolundervisningen i allmänhet.

Överstyrelsen utginge liksom de sakkunniga från den förutsättningen för den föreslagna löneplaceringen, att lärare skulle vara skyldig att, där Kungl. Maj:t ej föreskrivit kortare undervisningstid, årligen meddela undervisning under högst 39 veckor. En dylik bestämmelse borde emellertid bliva förbunden med en annan föreskrift, nämligen att den årliga undervisningstiden för varje skola jämväl borde uppgå till nämnda veckoantal. Detta skulle emellertid icke behöva med nödvändighet innebära, att *varje klass eller barn* finge lästiden utsträckt till 39 veckor. I städer och större samhällen, där skolväsendet vore anordnat enligt A-formen, och där man somligstades redan nu tillämpade ifrågavarande utsträckta lästid, bleve visserligen förhållandet det nämnda. Men i skoldistrikt med sådana skolformer, där läraren hade att samtidigt undervisa mer än en klass, skulle niomånadersläsningen kunna anordnas antingen på det sätt, att blott en del av lärar-

avdelningen, t. ex. någon eller ett par av de högsta klasserna, undervisades samtliga 39 veckor, under det de övriga finge 34½ läsveckor, eller ock så, att samtidig undervisning av skolans alla klasser ägde rum under endast sju månader, medan läraren under de två återstående månaderna, exempelvis den första och den sista av läsåret eller den första av vardera terminen, undervisade växelvis endast en del av läraravdelningen.

Den angivna anordningen av undervisningen i flerklassiga läraravdelningar vore i själva verket icke någon nyhet i nu gällande författningar för folkskoleväsendet. Enligt § 15 mom. 2 folkskolestadgan, sådant detta moment numera lydde, skulle vid skolor med sjuårig skolkurs, där en lärare hade att samtidigt undervisa samtliga lärjungar å såväl folkskole- som småskolestadiet, lärotiden under de år, då nybörjare intoges, omfatta nio månader eller 39 veckor, därest vid läsårets början antalet lärjungar i skolan utgjorde minst 12, och enligt § 15 nådiga kungörelsen den 30 juni 1936 (nr 434) skulle för den i sådana fall tillagda nionde läsmånaden utgå statsbidrag till lärarens avlöning. Dessa bestämmelser hade tillkommit för att möjliggöra särskild undervisning åt nybörjarna.

Bleve alltså 39 veckors årlig tjänstgöringstid för lärare föreskriven som obligatorisk icke endast i teorien utan även i praktiken, bortfölle de skäl, på vilka de sakkunniga grundat sitt förslag om skyldighet för lärare att i vissa fall utan särskild ersättning undervisa i slöjd. Överstyrelsen ville emellertid icke helt avvisa tanken, att lärare under vissa förhållanden skulle kunna åläggas att meddela dylik undervisning, nämligen såsom utfyllnad, då så befunnas behöfligt eller lämpligt, i den veckotjänstgöring, som skulle påvila en lärare.

Vad särskilt angår frågan om ordinarie kvinnlig lärares vid folkskola löneställning, inhämtas av statsrådsprotokollet följande:

Den principiella frågan om kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden behandlades av 1925 års riksdag, som vidtog den ändringen i Kungl. Maj:ts för riksdagen framlagda förslag om lika lön för manlig och kvinnlig befattningshavare, att det bestämdes, att — därest en befattning inom viss lönegrad besattes med kvinna — lön enligt sista löneklassen inom denna lönegrad icke finge utgå till kvinnlig innehavare av befattningen.

Riksdagens berörda beslut framgick såsom resultat av en gemensam votering, på grund varav ingen motivering för beslutet inflöt i riksdagens skrivelse. 1928 års lönekommitté har med stöd av 1925 års riksdagsbehandling av ärendet tolkat riksdagsmajoritetens ställning till principfrågan så,

att riksdagen icke uttalat sig till förmån för likalönprincipen,

att riksdagen velat hålla öppen möjligheten att — närmast i samband med en kommande inarbetning av dyrtidstilläggen i den fasta lönen — framdeles pröva spörsmålet om behovsprincipens tillämpning i det statliga lönesystemet, samt

att riksdagen ansett 1925 års lönereglering vara av mera provisorisk natur.

Statsutskottsmajoriteten vid 1925 års riksdag yttrade även, att den av utskottet förordade, av riksdagen sedermera godkända löneställningen för de kvinnliga befattningshavarna icke finge anses äga prejudicerande betydelse för behandlingen av statens lönefrågor i övrigt.

I anslutning till de synpunkter, som gjorde sig gällande vid 1925 års nyssnämnda beslut, ansåg sig 1928 års lönekommitté böra föreslå, att den nuvarande relationen mellan lönerna för manliga och kvinnliga befattningshavare inom undervisningsväsendet i huvudsak bibehölles. Kommittén hade för kvinnlig folkskollärare funnit sig böra föreslå lön enligt en lönegrad, tre lönegrader lägre än för manlig. I anslutning till vad kommittén föreslagit för kvinnliga befattningshavare i allmänhet skulle även de kvinnliga lärarna komma i åtnjutande av sista löneklassen inom vederbörande lönegrad.

1935 års lärarlönesakkunniga hava ansett, att folkskollärarinnorna borde placeras allenast tvenne lönegrader lägre än motsvarande manliga lärare.

1936 års lärarlönesakkunniga, som icke velat genom något sitt ståndpunktstagande till frågan om relationen mellan manliga och kvinnliga lärares avlöning föregripa 1936 års lönekommittés utredning i ämnet, hava i stort sett utgått från samma relation mellan manliga och kvinnliga lärare som de tidigare sakkunnigberedningarna. Med hänsyn till den för kvinnliga befattningshavare undantagslöst tillämpade regeln, att de ej ägde åtnjuta sista ålderstillägget, hava dock de sakkunniga ansett, att skillnaden mellan manlig och kvinnlig folkskollärares lön borde begränsas till allenast två lönegrader.

I enlighet med denna uppfattning hava de sakkunniga, under hänvisning i övrigt till vad som ovan anförts till stöd för de manliga lärarnas placering i lönegraden B 17, föreslagit, att dessa lärarinnor skulle inplaceras i lönegraden B 15.

Av myndigheternas yttranden över det senast framlagda sakkunnigförslaget framgår,

att skolöverstyrelsen på av de sakkunniga anförda skäl funnit sig förhindrad att för egen del ingå på någon principiell diskussion av relationen mellan manliga och kvinnliga lärares lön. De sakkunnigas förslag har biträttts med den ändringen, att överstyrelsen icke ansett sig kunna godtaga den av de sakkunniga föreslagna inskränkningen, att de kvinnliga lärarna icke skulle komma i åtnjutande av sista ålderstillägget. Förutsättningen för en dylik inskränkning vore, yttrar överstyrelsen, att manliga och kvinnliga befattningshavare i samma tjänsteställning inplacerades i samma lönegrad. Vid ett åsidosättande av denna regel bortföle tydligen skälet för ett strykande av sista löneklassen för de kvinnliga befattningshavarna. Överstyrelsen ansåge därför, att samtliga slag av befattningshavare borde var i sin lönegrad uppbära lön i samma antal löneklasser.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har anslutit sig till den principiella uppfattningen, att samma lön borde utgå för viss befattning, oavsett om innehavaren vore man eller kvinna, men framhållit, att även med

fasthållande av denna princip föreläge beträffande folkskollärarinnorna en särskild anledning till en lägre löneställning i jämförelse med de manliga lärarnas. En sådan anledning låge först och främst däri att avgifterna till statens pensionsanstalt för familjepensioneringen vore väsentligt lägre för folkskollärarinnorna än för folkskollärarna. Därtill komme, att kvinnlig lärare vid folkskola enligt kommitténs förslag skulle hava att erlagga lägre hyresersättning än manlig lärare på grund av det i gällande boställsordning fastställda mindre bostadsutrymmet för folkskollärarinnorna än för folkskollärarna. En placering av de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga skulle alltså få till följd, att de förra erhöle större behållen löneinkomst än de senare. Med hänsyn härtill ville nämnden förorda, att de kvinnliga lärarna måtte placeras en lönegrad lägre än de manliga.

Statskontoret ville uttala som sin mening att likställighet i lönehänseende borde eftersträvas mellan manliga och kvinnliga lärare vid folk- och småskolor. Härav följde givetvis, att samma skyldighet borde föreligga att mottaga anvisad tjänstebostad. Kvinnliga folkskollärare skulle alltså kunna åläggas mottaga dylik bostad intill tre rum och kök och erlagga stadgad ersättning för denna. Kommunens bidrag till läraravlöningen borde då också fastställas till samma belopp, oberoende av huruvida det vore fråga om manlig eller kvinnlig lärare. I vad mån ett genomförande av lönesprincipen redan nu låte sig göra undandrog sig statskontorets bedömande. Ämbetsverket ville dock ifrågasätta, om icke såsom en lämplig övergång den anordningen kunde vidtagas, att de kvinnliga folkskollärarna finge begynna med en avlöning som med belopp, motsvarande två löneklasser, understeg grundavlöningen i den av statskontoret för manlig folkskollärare tillstyrkta lönegraden B 15 för att sedan genom successiva uppflyttningar i löneklass erhålla en slutlön, som i anslutning till vad som gällde för kvinnliga befattningshavare vid den statliga förvaltningen i allmänhet vore närmast lägre än den löneklass, manlig befattningshavare kunde uppnå.

Vad till sist angår ett av lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor framställt krav på en högre lönegradsplacering än för lärare vid småskolor, framgår av statsrådsprotokollet, att 1936 års *lärarlönesakkunniga* funnit detta krav icke sakna ett visst berättigande, men att de likväl icke ansett tillräckligt starka skäl vara anförda för att den jämställdhet, som hittills i avlöningshänseende rått mellan dessa lärare och småskollärare, nu skulle brytas.

Härtill komme, att de mindre folkskolorna och framförallt de biträdande lärarbefattningarna måste betraktas såsom stadda under avveckling, varför det syntes mindre lämpligt att genom en löneregleringsåtgärd av antydd innebörd giva dem karaktären av ett fast led i systemet. Om en något högre ersättning till ifrågavarande lärare skulle ifrågakomma, syntes det ligga närmare till hands att för dessa fall använda formen av särskilda statliga lönetillägg utöver den fasta lönen. De sakkunniga hade dock icke ansett sig böra framställa något förslag härom, varvid de jämväl tagit hänsyn till att enligt deras förslag någon utökning av undervisningsskyldigheten per vecka icke skulle ifrågakomma för här avsedda lärare. Ett yrkan-

de om att nämnda lärare måtte beredas ordinarie ställning hade de sakkunniga med hänsyn till dess utpräglat skolorganisatoriska art ansett falla utanför de sakkunnigas utredningsuppdrag, vadan de funnit sig icke böra upptaga nämnda yrkande till behandling.

Skolöverstyrelsen har till särskild behandling upptagit sistberörda fråga. Av överstyrelsens yttrande inhämtas härutinnan:

Vad de sakkunniga anfört i fråga om olämpligheten att placera lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor i en särskild lönegrad, högre än för småskolans lärarinnor, funne även överstyrelsen för sin del riktigt och ville här till påpeka den omständigheten, att mellan ifrågavarande lärarkategorier icke finnes någon kompetensskillnad, varför samma lärarinna kunde under en tid vara anställd vid småskola och under en annan tid vid mindre folkskola eller som biträdande lärarinna vid folkskola. Härigenom skulle, därest för här berörda befattningshavare skilda lönegrader vore bestämda, uppkomma svårigheter vid tjänstårsberäkning, när en lärarinna överginge från ett slag av befattning till en annan.

Däremot kunde överstyrelsen icke finna de sakkunnigas skäl mot att lärare vid mindre folkskolor m. fl. tillerkändes ett särskilt statligt lönetillägg hållbart. Ett dylikt extra arvodesbelopp av 450 kronor hade de sakkunniga föreslagit böra utgå till manliga småskollärare, vilka befattningar också torde kunna betraktas såsom stadda på avskrivning, ett förslag, mot vilket överstyrelsen icke hade något att invända. Då den tjänstgöring, som påvilade lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor, utan gensägelse måste betecknas som mera krävande än den, som i allmänhet ålåg lärare vid småskola, syntes det överstyrelsen rättvist, att samma princip beträffande ett extra statligt arvodesbelopp, som tillämpats rörande de manliga småskollärarna, även komme till användning för tillgodoseende av de lärare, om vilka här vore fråga. Som ett ytterligare skäl ville överstyrelsen erinra om att sagda lärare, ehuru det tyvärr icke komme till synes i de sakkunnigas tabeller, i vissa fall åtnjöte särskilda kommunala lönetillägg, vilka — om de sakkunnigas förslag rörande dylika tillägg realiserades — nu skulle helt bortfalla.

Överstyrelsen ville som lämpligt tilläggsarvode åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor föreslå ett årligt belopp av 300 kronor att utgå under den tid vederbörande uppehölle befattning av här ifrågavarande slag.

Beträffande lönegradsplaceringen av samtliga här ifrågakommande befattningshavare och därmed sammanhängande kostnadsberäkningar har *departementschefen* för egen del yttrat följande:

Ordinarie manlig lärare vid folkskola. I de verkställda utredningarna såväl som i flertalet däröver angivna utlåtanden förordas, att folk- och småskollärarna vid löneregleringen inplaceras i den allmänna löneplanen. Vid valet av lönegradsplacering har uppmärksamhet främst ägnats folkskollärarnas ställning, vilken också framstår såsom grundläggande för lönebestämningen inom hela området.

De för folkskollärarnas lönegradsplacering betydelsefulla särdragen med hänsyn till tjänstgöringsförhållanden, utbildning m. m. hava blivit föremål för en tämligen skiftande bedömning. Orsaken därtill är visserligen främst

det av olika utredningar berörda förhållandet, att direkta jämförelser mellan folkskollärare och andra tjänstemän endast med svårighet låta sig genomföra, men av vikt är säkert även, att värdet för den enskilde av exempelvis möjligheten till ersatt extraarbete i hög grad skiftar från fall till fall. Generella omdömen bli därför lätt missvisande och isolerade iakttagelser få icke tillmätas större betydelse.

För min del kan jag i huvudsak ansluta mig till den bedömning av folkskollärarnas arbetsförhållanden, som framlagts av 1936 års lärarlönesakkunniga, med utgångspunkt från och delvis under kritik av tidigare utredningar i ämnet. I ett avseende finner jag emellertid de sakkunnigas framställning i behov av en komplettering. Mot 1928 års lönekommitté, som framhållit, att möjligheten för folkskollärarna att tidigt ernå ordinarie anställning i viss mån uppvägade de relativt begränsade befordringsmöjligheterna, hava de sakkunniga invänt, att detta icke längre med fog kunde göras gällande, emedan lärarna under senare år fått tjänstgöra väsentligt längre tid än förut som icke-ordinarie innan de blivit ordinarie. Detta är visserligen riktigt men det får ej förbises, att en liknande förskjutning inträtt jämväl för vissa andra tjänstemannagrupper del.

Trots den skiftande bedömning för vilken folkskollärarnas ställning blivit föremål råder i huvudsak enighet om den för dem skäligen lönenivån. Sammanfattande kan sägas, att frågans förberedande behandling tämligen entydigt visat hän på att folkskollärarna böra beredas löneförmåner inom de gränser, som vid ett bruttolönesystem för en manlig ordinarie lärare angivas av lönegraderna B 15 och B 17 i den allmänna löneplanen.

Vid nio månaders undervisningstid hava sålunda i samtliga de olika utredningarna och i flertalet däröver avgivna utlåtanden tillstyrkts löneförmåner motsvarande bruttolön i B 17. Lärarlönekommittén biträder dock denna ståndpunkt endast under förutsättning att undervisningstiden utsträcker till nio månader genom statsmakternas beslut; i annat fall förutsattes att ytterligare ersättning skulle kunna utgå.

För lärare med kortare undervisningstid än nio månader förordas enahanda löneställning av lärarlönekommittén, vars förslag i denna del — ehuru med en väsentlig förskjutning i den principiella utgångspunkten — återupptagits av en majoritet inom 1936 års lärarlönesakkunniga men i de över förslaget avgivna utlåtandena blivit enhälligt avstyrkt. I övrigt råder praktiskt taget enighet om en lönegradsplacering i B 15 med ersättning för den tid varmed undervisningen utsträcker över åtta månader.

Till den allmänna avvägning av löneställningen för folkskollärare och dess beroende av undervisningstiden, om vars skälighet relativ enighet sålunda synes nådd, kan jämväl jag ansluta mig. Till närmare motivering av mitt ståndpunktstagande torde jag få anföra följande.

1936 års lärarlönesakkunniga grunda sitt förslag om en av undervisningstiden oberoende lönegradsplacering på i huvudsak två argument. Dels åberopas önskvärdheten av att nu föreliggande hinder för mindre bärkraftiga kommuner att utsträcka lästiden undanröjas. Dels framhålls, att förekommande olikheter i tjänstgöringstid vore beroende av omständigheter, varöver lärarna icke rådde, och att det därför måste anses skäligt, att de icke härav bleve lidande i lönehänseende. Till dessa argument kan fogas det ytterligare skälet för en lösning av folkskollärarnas lönefråga efter av de sakkunniga förordade linjer, att en lönegradsplacering i B 17 med hänsyn till folkskollärarnas ställning och ansvar allmänt sett framstår såsom skälig och önskvärd.

Jag delar helt de sakkunnigas uppfattning, att kostnaden för en utsträckning av undervisningstiden bör avlastas från kommunerna för att skolundervisningen skall kunna förstärkas och kvarstående kvalitetsskillnader i skolhänseende mellan olika distrikt, såvitt de bero av undervisningstidens längd, utjämnas, oberoende av distriktens ekonomiska ställning. Emellertid förutsättes härför endast att — som jag vill förorda — staten bär även den kostnad, som betingas av en utsträckning av undervisningstiden utöver åtta månader. Tillräcklig anledning att generellt bestämma lönen med hänsyn till längsta förekommande undervisningstid synes icke föreligga. Tvärtom ökas därigenom kostnaderna för den successiva reform av undervisningen, som enligt de sakkunnigas och även enligt min mening bör främjas.

När de sakkunniga framhålla, att en lön utmätt med hänsyn till den längsta förekommande undervisningstiden vore motiverad med hänsyn till att enligt förslaget maximum av tjänstgöringstid när som helst kunde av varje lärare uttagas, synas de mig underskatta betydelsen av att det icke är denna *möjliga* tjänstgöringstid utan den faktiskt tillämpade, som är bestämmande för exempelvis de möjligheter att fortsätta sin utbildning, vilkas praktiska värde framgår av den vikt dem tillmätts vid bedömningen av folkskollärarnas lönegradsplacering. Av den teoretiska möjligheten att tvingas till längre tjänstgöring torde läraren icke förhindras att utnyttja de fördelar den långa semestern kan erbjuda och han torde även uppfatta en förlängning av undervisningstiden som en försämring av arbetsvillkoren, för vilken det är rimligt att han skall kompenseras genom förbättrad avlöning. Ett ytterligare skäl mot den föreslagna anordningen har anförts av herr Jonsson i reservation till 1936 års lärarlönesakkunnigas betänkande. Han framhåller sålunda, att intresset för en förlängning av undervisningstiden minskas för den händelse lönen skulle utgå oberoende av undervisningstidens längd.

Om jag än av angivna skäl icke kan finna de sakkunnigas motiv för en av undervisningstiden oberoende lönegradsplacering fullt bärande, så innebär detta givetvis ej, att jag icke på de av de sakkunniga åberopade skälen anser en allmän placering i lönegraden B 17 önskvärd, och jag hoppas, att en sådan genom undervisningstidens förlängning successivt skall komma till stånd. Om jag nu icke kan tillstyrka en enhetlig placering, så beror detta på både att — som jag redan framhållit — en sådan placering icke synes mig rättvis i förhållandet olika lärare emellan, på den ytterligare starka utgiftsökning, som därav omedelbart skulle följa, och på att en anpassning av löneförmånerna efter den faktiska tjänstgöringstiden torde få anses i princip genomförd för övriga tjänstemannagrupper; från smärre, individuella oregelbundenheter kan här bortses. Den av de sakkunniga åberopade jämförelsen med fall av olika tjänstgöringstid vid lika lön inom andra områden synes mig missvisande bland annat av det skälet, att löneförmånerna i dessa andra fall — som exemplifieras med sinsemellan så vitt skilda tjänster som byråchefs- och professorstjänst — få antagas hava blivit utmätta med fullt beaktande av olikheterna med avseende å tjänstgöringens omfattning; vad särskilt universitetsprofessorerna beträffar torde avseende hava fästs jämväl vid det behov av tid för omfattande självstudier och för ostört vetenskapligt arbete, som för deras del bör föreligga och som gör det oberättigat att betrakta den undervisningsfria tiden såsom helt likvärdig med semester.

Vid en anpassning av lönerna efter undervisningstidens längd stå olika möjligheter till buds. En översikt över de alternativ, som under frågans

förberedande behandling diskuterats, har lämnats i inledningen till detta kapitel¹. De huvudprinciper mellan vilka valet måste stå äro *dels* en fast lönegradsplacering med tillägg eller avdrag direkt proportionella mot avvikelserna från den tjänstgöringstid med hänsyn vartill lönegradsplaceringen blivit bestämd, *dels* en varierande lönegradsplacering bestämd av tjänstgöringstidens längd. Sistnämnda alternativ, som förordats av herr Jonsson i reservation till 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag samt av statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd, synes mig vara att föredraga. Det torde även vara ägnat att bilda ett bättre underlag för lösningen av folkskollärarnas pensionsfråga än ett system med fast lönegradsplacering och tillägg eller avdrag. Sin mest tillfredsställande utformning har alternativet enligt min uppfattning erhållit i lönenämndens förslag och jag vill därför, i nära anslutning till lönenämndens förslag och med åberopande av vad jag förut anfört rörande de gränser, inom vilka lönerna böra fluktuera, förorda, att folkskollärare med en årlig tjänstgöring av högst 36 veckor placeras i lönegraden B 15, med en tjänstgöring av mer än 36 men ej 39 veckor i lönegraden B 16 samt med en tjänstgöring av 39 veckor i lönegraden B 17.

Då tjänstgöringstidens längd, såvitt den överstiger stadgat minimum av 34½ läsveckor, är helt beroende av skolkommunens fria bestämmanderätt, synes mig skäligheten fordra, att en lärare, som en längre tid åtnjutit lön enligt lönegrad, högre än den 15:e, icke på grund av ett kommunens förfogande skall under alla förhållanden nödgas vidkännas nedflyttning till en lägre löneställning. Jag föreslår därför, att, om lästiden genom kommunens beslut undergår minskning därhän, att lärarens lön enligt mitt nyss framställda förslag skall utgå enligt lägre lönegrad, lärare, som under minst fem år åtnjutit lön i den högre lönegraden, må, enligt Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, kunna bibehållas vid sistnämnda löneställning. Något motsvarande stadgande vid lärares frivilliga transport från skoldistrikt med längre undervisningstid till distrikt med kortare undervisningstid synes däremot icke påkallat. Sker transporten genom tvångsförflyttning bör givetvis innehavande lönegrad bibehållas.

I det föregående har helt bortsetts från det av 1936 års lärarlönesakkunniga framlagda förslaget om att antalet veckotimmar skulle på visst sätt utökas genom meddelande av undervisning i slöjd i de fall då lärarens tjänstgöringstid understiger nio månader. Detta förslag är givetvis i viss mån ägnat att begränsa skillnaderna mellan eljest i tjänstgöringshänseende olikställda ehuru i lönehänseende likställda lärare. Det har emellertid blivit föremål för en, så vitt jag kan finna, vägande kritik ur olika synpunkter. Med den av mig förordade lönegradsplaceringen bortfalla skälen för ett inbegripande av slöjdundervisningen i den normala undervisningsskyldigheten. Jag förordar därför, att särskild ersättning liksom hittills skall utgå till lärare för undervisning i slöjd.

I bilaga² till detta protokoll hava framlagts vissa jämförelser mellan nu utgående löneförmåner och de inkomster som efter en lönereglering skulle tillkomma manliga folkskollärare. Av dessa jämförelser framgår, att regleringen över lag medför någon förbättring i löneställningen. I händelse av längre undervisningstid framstår i synnerhet höjningen av slutlönen såsom förhållandevis icke obetydlig. Det bör påpekas, att vid jämförelse mellan lönerna före och efter löneregleringen givetvis måste bortses från pensions-

¹ Se ovan sid. 22. ² Här utesluten.

avdrag, såsom alltid vid dylik jämförelse eljest skett. Framhållas må även, att det nya lönesystemet innebär åtskilliga fördelar, vilka icke komma till synes i de siffermässiga jämförelserna av lönerna före och efter löneregleringen. Jag vill endast erinra om en sådan förmån som kallortstillägg. Vidare kommer jag att senare förorda framläggande för riksdagen av förslag angående bland annat provisorisk avlöningsförstärkning för folk- och småskollärare med nyreglerad lön. Vinner detta förslag riksdagens bifall komma lärarlönerna efter löneregleringen att bliva ytterligare förbättrade i jämförelse med de nu utgående.

Ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola. Ordinarie kvinnliga lärare vid folkskola åtnjuta för närvarande löneförmåner till ett väsentligt lägre sammanlagt värde än manliga folkskollärare. De äro härvidlag i samma läge som de kvinnliga lärarna vid det statliga undervisningsväsendet, vilka likaledes erhålla avlönning med lägre belopp än motsvarande manliga befattningshavare. Mellan undervisningsväsendet och de delar av statsförvaltningen för vilka löneregleringar under senare år genomförts föreligger i detta avseende en väsentlig olikhet, enär inom sistnämnda områden den enda skillnaden i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga innehavare av en befattning formellt sett är, att kvinnlig innehavare av en befattning icke äger rätt till uppflyttning till högsta löneklassen inom för befattningen gällande lönegrad.

Likställighet i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga befattningshavare genomfördes — med nyss angivna begränsning — för statsförvaltningens del år 1925 i samband med slopandet av de vid kommunikationsverken och allmänna civilförvaltningen förut gällande särskilda löneplanerna för kvinnliga tjänstemän. Vid de kvinnliga befattningshavarnas inflyttning i den förut endast för män gällande löneplanen skapades emellertid för vissa befattningar — dock högst i den nuvarande 17:e lönegraden — två olika lönelägen, vilka ursprungligen icke motsvarades av olika arbetsuppgifter. För att inga väsentliga individuella löneförändringar skulle inträda inplacerades männen omedelbart på den högre avlönade tjänsten, kvinnorna på den lägre avlönade. Men för såväl kvinnor som män öppnades tillträde till båda tjänsterna. Den anordning, som av 1925 års riksdag genomfördes, hade närmast till syfte att åstadkomma likställighet mellan manliga och kvinnliga befattningshavare utan att samtidigt väsentligt öka kostnaderna för statsverket så som skulle ha ägt rum genom uppflyttning av de kvinnliga befattningshavarna till motsvarande manliga lönegrad. Sedermera har i avseende å tjänstegöromålen och även å kompetensen en viss differentiering genomförts, som gör det möjligt att för uppdelningen anföra skäl, som icke från början voro tillfinnandes.

I 1925 års statsverksproposition, där förslag till här nämnda omläggning av de kvinnliga befattningshavarnas löneställning framlades, diskuterades även alternativet, att likställighet i lönehänseende skulle genomföras blott i lönegraderna över den nuvarande 21:a, medan däremot i lägre lönegrader manliga befattningshavare alltjämt skulle erhålla en förmånligare löneställning än kvinnliga innehavare av motsvarande befattningar. Detta alternativ avvisades emellertid på principiella grunder.

Jag har i det föregående framhållit, att när ett försök nu göres att på de kommunalt anställda lärarna tillämpa principerna från det statliga lönesystemet, så bör detta ske i så nära anslutning som möjligt till den utformning detta lönesystem i övrigt erhållit. Redan på formella grunder anser

jag det därför icke möjligt att bibehålla en principiell skillnad mellan de manliga och de kvinnliga folkskollärarna med avseende å löneställningen. Däremot har det övervägts, huruvida icke en uppdelning av tjänsterna på två olika lönegrader skulle kunna företagas, efter mönster av vad som skedde år 1925 vid genomförandet av en gemensam löneplan för manliga och kvinnliga befattningshavare. Liksom i fråga om de statliga skolorna hava emellertid de praktiska svårigheterna vid en dylik linjes genomförande visat sig vara så stora, att utvägen måst uppgivas.

När man vid behandlingen av frågan om de kvinnliga befattningshavar-
nas löneställning år 1925 fann sig böra överväga, att lika lön skulle genom-
föras blott i lönegraderna över den nuvarande 21:a, var den principiella ut-
gångspunkten, att skälen för olika löneställning för män och kvinnor an-
togos kunna med mindre styrka göra sig gällande vid befattningar av
mera kvalificerad art. Utan att här ingå på denna fråga kan man utgå
ifrån, att den nämnda synpunkten saknar tillämpning på skolans område.
Anledning synes icke föreligga att med avseende å kompetens och arbets-
förmåga göra skillnad mellan manliga och kvinnliga folkskollärare.

I herr Jonssons reservation till 1936 års lärarlönesakkunnigas betänkan-
de, där samma löneställning för manliga och kvinnliga folkskollärare för-
ordas, antydes möjligheten, att en övergång till lika lön för de kvinnliga
folkskollärarnas del i vissa fall kan leda till en minskning i deras utsikter
att vinna anställning. En dylik möjlighet får visserligen inte anses helt
utesluten, men den likställighet med avseende å lämpligheten för här ifråga-
varande arbetsuppgifter, som föreligger, giver anledning att förvänta, att
den kvinnliga arbetskraften i regel skall visa sig fullt konkurrensduglig.

Av anförda skäl finner jag mig böra förorda, att de kvinnliga folkskol-
lärarna erhålla samma lönegradsplacering som de manliga. Med denna
lönegradsplacering bör följa, att de kvinnliga befattningshavarna skola
vara skyldiga att i likhet med de manliga mottaga anvisad tjänstebostad å
tre rum och kök. Föreskrift därom torde få meddelas i boställsordningen.

Med hänsyn till att den föreslagna omläggningen av de kvinnliga folk-
skollärarnas löneplacering och bostadsförmåner framstår såsom mycket
genomgripande, förordar jag, att övergångsbestämmelser fastställas, som
förmedla omläggningen. I anslutning till de övergångsanordningar, som jag
föreslagit för de statliga läroanstalternas del, bör nämnda bestämmelse in-
nebära, att övergången från nuvarande lönenivå till den slutliga lönegrads-
ställningen utsträcker sig över en tid av fem och ett halvt år. En närmare redo-
görelse för det sålunda förordade systemet lämnas i det följande.

Lärare vid småskola. 1936 års lärarlönesakkunniga hava föreslagit,
att lärare vid småskola skola inplaceras i lönegraden B 9, vilket skulle med-
föra en väsentlig förbättring av löneställningen för denna lärargrupp. Ett
av lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor fram-
ställt krav på en högre lönegradsplacering har avvisats av de sakkunniga,
emedan de ej ansett tillräckligt starka skäl vara anförda för att den
jämfästhet, som hittills i avlöningshänseende rått mellan dessa lärare
och småskollärare, nu skulle brytas.

1936 års lärarlönesakkunniga hava till stöd för den föreslagna lönegrads-
placeringen åberopat, att småskollärarnas hittillsvarande löner måste anses
alltför knappt tillmätta i förhållande till det ansvarsfulla och krävande
arbete, som ålåg dem såsom de mindre barnens handledare och fostrare.

De sakkunniga hava jämväl erinrat om att skärpta fordringar i utbildningshänseende numera uppställts jämväl i fråga om denna lärargrupp.

Till den avvägning av småskollärarnas löneställning, åt vilken 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag om lönegradsplacering ger uttryck, kan jag på av de sakkunniga anförda skäl ansluta mig.

Med åberopande av vad jag i det föregående anfört angående sättet för avlöningens anpassning efter undervisningstiden vill jag emellertid förorda att jämväl för småskollärarnas del lönegradsplaceringen differentieras, så att småskollärare med tjänstgöringsskyldighet av högst 36 veckor placeras i lönegraden B 7, med undervisningsskyldighet av mer än 36 men ej 39 veckor i lönegraden B 8 och med en undervisningsskyldighet uppgående till 39 veckor i lönegraden B 9.

Med hänsyn till den låga löneställning, ifrågavarande lärare intaga, har jag icke ansett mig böra för dem ifrågasätta några övergångsbestämmelser liknande de, som jag förordat för andra kvinnliga befattningshavare.

I likhet med de sakkunniga har jag även ansett, att lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor jämväl i fortsättningen böra i avlöningshänseende vara jämställda med lärare vid småskolor.

Jag behärftar de önskemål, som från lärarhåll framkommit om beredande av en mera tryggad rättslig ställning åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor. Denna fråga anser jag emellertid tarva särskild utredning genom skolöverstyrelsen och jag kommer framdeles att härom göra hemställan hos Kungl. Maj:t.

Icke-ordinarie lärare. Enligt det av 1936 års lärarlönesakkunniga framlagda förslaget till löneställning för icke-ordinarie lärare m. fl. skulle slutlönen för sådana lärare ligga en löneklass under slutlönen för motsvarande ordinarie lärare. Denna lönerelation mellan ordinarie och icke-ordinari befattningshavare motsvarar den inom den allmänna civilförvaltningen gällande. Emellertid hava de sakkunniga i sitt förslag förutsatt, att begynnelselönen för icke-ordinarie lärare skulle ligga tre löneklasser under begynnelselönen för ordinarie lärare, medan den för extra ordinarie befattningshavare inom statsförvaltningen ligger blott två löneklasser under de ordinarie befattningshavarnas begynnelselöner. De sakkunnigas förslag anknyter i senast berörda hänseende till den löneplan, som tillämpas för extra befattningshavare inom statsförvaltningen. För att nå det åsyftade resultatet hava de sakkunniga byggt ut den inom statsförvaltningen gällande löneplanen för extra ordinarie befattningshavare nedåt, så att vederbörande lönegrader för folk- och småskollärares del skulle börja en löneklass lägre än som är fallet enligt nämnda löneplan.

När de sakkunniga på angivet sätt kombinerat löneplanerna för extra befattningshavare respektive extra ordinarie befattningshavare inom statsförvaltningen genom att låta vederbörande lönegrad omfatta ett större antal löneklasser, torde motivet ha varit, att man velat kringgå den svårighet, som ligger däri, att folkskollärarna omedelbart erhålla ställning såsom extra ordinarie befattningshavare och att alltså den övergångstid saknas, varmed befattningshavare inom statsförvaltningen, vilka inträda i statstjänst, som extra befattningshavare hava att räkna.

Till de sakkunnigas förslag till löneställning för icke-ordinarie lärare kan jag i princip ansluta mig. Jag anser alltså i likhet med de sakkunniga, att en icke-ordinarie folkskollärare med 39 veckors undervisningstid bör erhålla

begynnelselön enligt 14:e löneklassen samt att en icke-ordinarie småskollärare med samma undervisningstid skall erhålla begynnelselön enligt 6:e löneklassen. Jag är även av den uppfattningen, att en icke-ordinarie befattningshavare, för den händelse han uppnådde slutlön, borde vara placerad blott en löneklass lägre än motsvarande ordinarie befattningshavare. Emellertid torde det icke förekomma, att en folk- eller småskollärare så lång tid tjänstgör som extra ordinarie, att han uppnår denna slutlön. Under sådana förhållanden synes mig en lönetekniskt bättre lösning än den av de sakkunniga föreslagna vara, att de icke-ordinarie folk- och småskollärarna inplaceras i den lönegrad i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare, vilken ger dem den av de sakkunniga åsyftade begynnelselönen. En sådan inplacering innebär i förhållande till de sakkunnigas förslag, att den sista löneklassuppflyttning, som enligt detta förslag är teoretiskt möjlig, går förlopad, men av antydda skäl saknar denna förändring varje praktisk betydelse.

Då jag jämväl för de icke-ordinarie lärarna förordar en differentiering av lönegradsplaceringen efter undervisningstidens längd, får jag med stöd av det anförda föreslå, att de icke-ordinarie folkskollärarna inplaceras i lönegraderna 14, 15 och 16 i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare vid civilförvaltningen samt att icke-ordinarie småskollärare inplaceras i lönegraderna 6, 7 och 8 i samma löneplan. Vad jag ovan föreslagit i fråga om lärares möjlighet att vid minskning av undervisningstiden bibehållas vid innehavande lönegrad torde böra äga tillämpning även i fråga om extra ordinarie lärare.

Övningslärare. I likhet med de sakkunniga anser jag, att spørgsmålet om övningslärares anställnings- och avlöningsförhållanden bör underkastas särskild utredning, vadan jag icke i detta sammanhang närmare ingår på nämnda spørgsmål.

Kostnadsberäkningar. Merkostnaderna för statsverket under två och ett halvt år närmast efter ikraftträdandet av den lönereglering för folk- och småskollärare, som ovan av mig förordats, framgå av efterföljande beräkningar:¹

avlöning till manliga folkskollärare	kronor	42,900,000
» » kvinnliga »	»	25,950,000
» » småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	35,800,000
Säger för ordinarie lärare	»	104,650,000
» » extra ordinarie och vikarierande lärare »	»	8,200,000
Summa kronor		112,850,000.

Härtill komma

kostnaderna för inplacering i högre lönegrader av lärarpersonalen i distrikt med längre lästid än 36 veckor årligen		kronor	3,000,000
samt kostnaderna för kallortstillägg		»	750,000
		<hr/>	
Summa kronor			116,600,000.

¹ Beräkningarna hava verkställts med tillämpning av samma grunder, som användas vid beräkning av avlöningsanslag å riksstaten. Dyrtidstillägg har beräknats efter 28 procent å de oreglerade lönerna och efter 10 procent å de reglerade lönebeloppen; jämväl övriga till lärarna utgående tillägg hava medräknats.

Efter avdrag av den summa, vartill kommunbidragen
beräknas uppgå, eller sålunda . . . . . kronor 14,850,000
återstår statsbidrag . . . . . Summa kronor 101,750,000.

Efter avdrag av det belopp, vartill motsvarande kost-
nader för närvarande beräknas uppgå, eller sålunda kronor 84,950,000
skulle alltså *statsverkets merkostnader* under ifråga-
varande två och ett halvt år uppgå till . . Summa kronor 16,800,000.

Under de *tre därpå följande åren* skulle härtill komma en kostnadsökning med i runt tal 2,100,000 kronor på grund av då inträdande uppflyttning i högre lönegrad av de kvinnliga lärarna vid folkskolorna, vadan den sammanlagda kostnadsökningen för statsverket under dessa tre år skulle uppgå till 18,900,000 kronor.

Efter det löneregleringen fem och ett halvt år efter dess ikraftträdande blivit *helt genomförd*, skulle statsverkets merkostnader på grund av då inträdande uppflyttning av de kvinnliga lärarna vid folkskolorna till samma lönegrad som motsvarande manliga lärare komma att ökas med ytterligare omkring 2,150,000 kronor. Samtidigt skulle emellertid kommunernas bidrag till de kvinnliga folkskollärarnas avlöning utökas till samma belopp, varmed kommunerna skola bidra till avlöning av manliga folkskollärare. Härigenom beräknas kommunbidraget till lärarlönerna komma att ökas med omkring 1,250,000 kronor årligen. Statsverkets kostnadsökning för den sålunda föreslagna löneregleringen skulle alltså efter dess fulla genomförande komma att uppgå till omkring (18,900,000 + + 2,150,000 — 1,250,000 =) 19,800,000 kronor.

Till jämförelse må erinras, att motsvarande summa vid bifall till de sakkunnigas majoritetsförslag skulle uppgå till 25,300,000 kronor.

Specialmotivering till förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor. 1936 års lärarlönesakkunniga hava enligt statsrådsprotokollet ansett, att ett särskilt avlöningsreglemente borde utfärdas för lärare vid folk- och småskolor. I fråga om de olika paragraferna hava de sakkunniga i sitt förslag såvitt möjligt sökt anknytning till de för kommunikationsverken och den allmänna civilförvaltningen gällande bestämmelserna. De avsevärda olikheter i skilda hänseenden, som förefinnas mellan dessa grenar av statsförvaltningen å ena sidan och ifrågasvarande kommunala förvaltningsområde å den andra, hava emellertid i de sakkunnigas förslag påkallat väsentliga avvikelser för här avsedda lärares vidkommande från de statliga bestämmelserna.

Departementschefen har för egen del inledningsvis anført i huvudsak följande:

Mot de av de sakkunniga sålunda förordade principerna för utformning av här ifrågasvarande avlöningsförfattning har jag intet att erinra. Såsom de framhållit i sitt betänkande, komma nämligen

kraven på enkla och överskådliga föreskrifter att göra sig särskilt starkt gällande i fråga om ett avlöningsreglemente, som skall tillämpas inom vart och ett av landets inemot 2,500 skoldistrikt. Jag anser det därför nödvändigt att, på sätt de sakkunniga föreslagit, för dessa lärare vidtaga jämkningar på olika punkter av de för statliga befattningshavare gällande avlöningsbestämmelserna. Vid den departementala granskning, som de sakkunnigas förslag underkastats, hava vissa ändringar vidtagits i huvudsak för att, där så låter sig göra, bringa författningen till överensstämmelse med motsvarande föreskrifter i det föreslagna avlöningsreglementet för lärare vid statens undervisningsväsen.

De företagna jämkningarna hava i det av mig förordade avlöningsreglementet vidtagits i för lärarna såväl förmånlig som oförmånlig riktning och, såvitt bedömas kan, avvägts på ett sådant sätt, att lärarnas ställning i avlöningshänseende skulle bli i stort sett densamma som för statliga befattningshavare i motsvarande lönegrader. Härav följer emellertid, att *direkta* jämförelser beträffande de olika detaljbestämmelserna icke alltid kunna göras mellan det av mig förordade reglementet och det för statliga befattningshavare gällande.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i föreliggande reglementsförslag har jag, där ej annat särskilt angivits, i huvudsak anslutit mig till vad de sakkunniga föreslagit.

Därefter har departementschefen å sid. 76—94 i statsrådsprotokollet lämnat särskild motivering till vissa av paragraferna i förslaget (intaget å sid. 144—160 i statsrådsprotokollet), beträffande vilken hänvisas till nämnda protokoll. Här må allenast anföras vad departementschefen yttrar rörande reglementets tillämplighet m. m.:

Beträffande övergången till det nya lönesystemet hava de sakkunniga föreslagit möjlighet för ordinarie lärare, som icke vill underkasta sig det föreslagna reglementets villkor och bestämmelser, att efter därom gjord anmälan varda bibehållen vid de avlöningsförmåner, som utgå enligt nu gällande bestämmelser. Som villkor för rätt att åtnjuta avlöning enligt de nya lönebestämmelserna skulle lärare vara pliktig att frånträda samtliga honom vid tidpunkten för reglementets ikraftträdande tillkommande, av stat eller kommun tillerkända förmåner.

De sakkunniga hava framhållit, att det med hänsyn till de betydande kommunala tillägg, som vissa skoldistrikt beviljat ifrågavarande lärare, torde kunna väntas inträffa, att en del ordinarie lärare, vilka på ett rättsligen betryggande sätt tillförsäkrats dylika tillägg, begagnade sig av förenämnda möjlighet att fortfarande få uppbära avlöning enligt nu gällande bestämmelser. Även med den förbättrade löneställning, som enligt de sakkunnigas förslag ifrågavarande lärarkategorier skulle erhålla, skulle det nämligen på grund av förefintliga kommunala tillägg komma att i ett antal fall inträffa, att förslagets genomförande utan särskilda övergångsanordningar medförde en försämring av lärarnas villkor. Enligt en utredning, som tillhandahållits de sakkunniga av lärarrepresentanterna, skulle detta bli valet i ett tiotal städer. I detta sammanhang hava de sakkunniga framhållit, att det även kunde tänkas inträffa, att ordinarie lärare komme att begagna sig av denna möjlighet att varda bibehållen vid gällande avlö-

ningsbestämmelser, oaktat han efter löneregleringens genomförande skulle erhålla högre avlöning än för närvarande, nämligen i sådana fall, då lärare genom att underkasta sig avlöningsreglementets bestämmelser skulle för-lora honom tillförsäkrad rätt till kommunal tilläggs-pension. Enligt de sakkunnigas mening syntes det i vissa fall kunna leda till uppenbart obilliga resultat, om lärare för att komma i åtnjutande av en med löneregleringen avsedd förbättring i sina löneförmåner måste vidkännas en försämring av sina pensionsförmåner.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och i betraktande av önskvärdheten av att så många ordinarie lärare som möjligt omedelbart övergå till det nya lönesystemet, hava de sakkunniga ansett sig böra föreslå, att det av dem förordade statsbidragsvillkoret, att kommunala tillägg utöver den författningsenligt fastställda lönen icke finge utgå (jfr nedan), ej skulle gälla lärare, som vid reglementets ikraftträdande innehade ordinarie anställning och vilkens lön eller pension enligt de nya bestämmelserna skulle komma att understiga hans förutvarande lön respektive pension å innehavande tjänst. Beträffande sådan lärare syntes skäligt, att veder-börande kommun iklädde sig att genom tillägg till den författningsenliga lönen respektive pensionen hålla läraren skadeslös. Föreskrift härom borde enligt de sakkunnigas mening meddelas såsom villkor för statsbidrag till lärarens lön i nu avsedda fall.

Vad de sakkunniga sålunda förordat i fråga om övergångsanordningar för lärare, som innehava ordinarie anställning vid folk- och småskolor vid tidpunkten för den nya löneregleringens ikraftträdande, synes mig stå i god överensstämmelse med vad som plägar tillämpas vid genomförandet av löneregleringar för statens befattningshavare. Jag anser mig därför böra ansluta mig till förslaget och kommer att i det följande föreslå härav föranledda bestämmelser i fråga om rätt för skoldistrikt att erhålla stats-bidrag till lärarnas avlöning.

I det av mig föreslagna avlöningsreglementet har upptagits i *princip* lika lön för manlig och kvinnlig lärare. Jag har emellertid, såsom antytts, ansett mig böra föreslå särskilda övergångsbestämmelser, avsedda att tillämpas under en övergångstid av 5½ år, varefter de kvinnliga lärarna i avlöningshänseende skulle bli i princip jämställda med manliga folkskollärare. Dessa övergångsbestämmelser har jag funnit kunna utformas i anslutning till vad jag i propositionen nr 271/1937 föreslagit beträffande den kvinnliga lärarpersonalen vid de statliga läroanstalterna. Jag föreslår härutinnan, att de kvinnliga folkskollärarna skola till och med den 30 juni 1940 äga uppbära avlöning enligt en löneklass, som är två löneklasser lägre än den, som enligt avlöningsreglementet eljes skulle hava gällt, och under övergångstidens tre senare år enligt löne-klass, som är närmast lägre än den i avlöningsreglementet föreskrivna.

De närmare föreskrifter, som bli va erforderliga för bestämmande av avlöningsförmåner na å t de kvinnliga lärarna vid folkskolorna under över-gångstiden, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda.

I detta sammanhang bör upptagas frågan om de manliga små-skollärarnas löneställning. För närvarande åtnjuta dessa lärare ett särskilt arvode å 200 kronor utöver vad som eljes tillkommer lärare vid små-skola. 1936 års lärarlönesakkunniga hava med hänsyn till den av de sakkun-niga föreslagna lönegradsplaceringen för småskollärarinnorna ifrågasatt en höjning av detta arvode till 450 kronor årligen.

Lönenämnden har för sin del varit tveksam, huruvida lönetillägg

överhuvud taget borde utgå till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola. Därest emellertid så ansåges böra ske, torde ersättningen böra undergå någon minskning. Lönenämnden ville erinra om, att jämväl 1928 års lönekommitté för nämnda befattningshavare föreslagit ett lönstillägg av 450 kronor, varå emellertid icke skulle utgå något dyrtidstillägg. 1935 års lärarlönesakkunniga hade föreslagit ett tillägg av 300 kronor. Sistnämnda belopp synes lönenämnden vara det högsta, som borde ifrågakomma.

Då någon utbildning av manliga småskollärare icke längre förekommer, anser jag det vara lämpligt att som en övergångsanordning låta det fåtal (omkring 50) sådana lärare, som ännu finnas, få som hittills uppbära ett särskilt arvode utöver den för småskollärare eljes föreskrivna avlöningen. I avseende å storleken av detta arvode anser jag mig kunna förorda det av 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagna beloppet. Bestämmelser om detta arvode torde lämpligen böra intagas bland övergångsbestämmelserna.

Av 1935 års lärarlönesakkunniga framlagt förslag om särskilt arvode för undervisning i hjälpklass anser jag icke böra nu upptagas till avgörande. Frågan sammanhänger med det av seminariesakkunniga framlagda förslaget om undervisning av psykiskt efterblivna barn och bör enligt min mening bedömas i samband med detta förslag, som torde bli underställt en kommande riksdag.

Här anser jag mig även böra beröra frågan om de föreslagna avlöningsbestämmelsernas tillämplighet å vissa andra grupper av lärare och med dem jämförbara personer, vilka nu åtnjuta avlöning enligt samma grunder som folk- eller småskollärare.

De sakkunniga hava framhållit, att en lönereglering för folk- och småskollärarna borde medföra motsvarande löneförhöjning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, lärare vid vissa statsunderstödda sjukvårdsanstalter och barnhem samt föreståndarinna och lärarpersonal vid Skytteanska skolan i Tärna.

De ordinarie lärarna vid Skytteanska skolan i Tärna hava hos Kungl. Maj:t anhållit, att vid kommande lönereglering för lärare vid rikets folk- och småskolor denna löneförbättring även måtte omfatta lärare vid denna skola och att löneförbättringen för sistnämnda lärare icke måtte göras beroende av ändrad tjänsteställning.

Jag har intet att erinra mot att den föreslagna löneregleringen utsträcker till nu angivna grupper av befattningshavare. Jag kommer också i det följande att föreslå av den blivande löneregleringen för ifrågavarande lärare föranledda höjningar av de anslag å riksstaten, från vilka kostnaderna för deras avlöning bestridas.

Däremot kan jag icke finna skäl förefinnas för ett medgivande för lärarnas vid Skytteanska skolan vidkommande av undantag från den föreslagna skyldigheten för lärare, som önska ingå på det nya avlöningssystemet, att underkasta sig de i avlöningsreglementet intagna villkoren och bestämmelserna.

Vad särskilt angår lärarna vid statens folkskolor i de finsktalande församlingarna inom Luleå stift, har skolöverstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 januari 1936 föreslagit, att dessa skolor skulle upphöra att vara statsfolkskolor och ombildas till vanliga folkskolor. Denna framställning är för närvarande föremål för utredning. Det torde få ankomma

på Kungl. Maj:t att framdeles i fråga om dessa lärares avlöningsförmåner meddela de särskilda föreskrifter, som kunna vara erforderliga för att underlätta en eventuell ändring i antydda riktning av statsfolkskolornas ställning.

Grunder för statsbidrag. Under denna rubrik har i statsrådsprotokollet å sid. 95—98 lämnats en redogörelse för vad 1936 års lärarlönesakkunniga i detta avseende anført ävensom för statskontorets och skolöverstyrelsens yttranden däröver.

Enligt *de sakkunnigas* förslag skulle följande statsbidragsgrunder bli gällande i och med lönereglerns genomförande:

Statens bidrag till lärarnas löner motsvarade den avlöning, vartill lärarna vore berättigade enligt avlöningsreglementets bestämmelser, efter avdrag för varje lärare av det belopp, vartill hyresersättningen enligt bestämmelserna i reglementsförslaget uppginge för en tjänstebostad av den storlek, boställsordningen angåve för respektive lärare.

Som villkor för erhållande av statsbidrag till lärarnas avlöning skulle bl. a. gälla, att några löne- eller pensionsförmåner icke finge av skoldistrikt beviljas att utgå till lärare utöver reglementets föreskrifter för sådan tjänstgöring, som lärare enligt gällande bestämmelser vore skyldig att fullgöra för den enligt reglementet utgående avlöningen, dock att i det fall att lärare, som vid reglementets ikraftträdande innehade ordinarie tjänst, genom den nya lönereglern lede minskning i honom före ikraftträdandet tillkommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt, statsbidrag till sådan lärares lön finge utgå allenast under villkor, att skoldistriktet iklätt sig att hålla läraren skadeslös för berörda minskning.

I övrigt skulle som villkor för statsbidrags erhållande i tillämpliga delar gälla samma villkor och föreskrifter, som härutinnan funnes meddelade i kungörelsen nr 434/1936.

Vissa jämkningar av huvudsakligen formell art torde härförutom bli erforderliga med hänsyn bl. a. till de förändrade lönebestämmelser, som skulle gälla efter lönereglerns genomförande. Det syntes enligt *de sakkunnigas* mening lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig anslutning till nu angivna grunder utfärda erforderliga bestämmelser i fråga om här avsedda statsbidrag.

Departementschefen har för egen del yttrat följande:

I fråga om de kommunala lönetilläggen ansluter jag mig helt till den av *de sakkunniga* hävdade ståndpunkten. I det föregående har jag tillstyrkt *de sakkunnigas* förslag i vad avser skyldighet för skoldistrikt att hålla ordinarie lärare skadeslös för genom lönereglern uppstående minskning i honom före reglerns ikraftträdande tillkommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt. Jag vill framhålla att enligt min uppfattning det är rimligt, att sistnämnda bestämmelse får avse det *faktiska* löneläget vid övergången till den nya lönereglern, oavsett huruvida förekommande tilläggsförmåner kunna anses läraren tillförsäkrade på ett rättsligen bindande sätt eller ej.

Mot de av *de sakkunniga* angivna statsbidragsgrunderna har jag ingen erinran att framställa.

Enligt gällande bestämmelser för statens intressekontor åtnjuta befattningshavare i statens tjänst vissa förmåner utöver dem, som tillkomma övriga till intressekontoret anslutna, nämligen *dels* avgiftsbefrielse för samtliga betalningsuppdrag, *dels* frankeringsfrihet för brev försändelser till intressekontoret, *dels* ock rätt att i viss omfattning överdraga sina intressekonton utan att därför ställts särskild säkerhet. Folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor har nu jämte vissa andra organisationer gjort framställning hos Kungl. Maj:t i syfte att tillförsäkra lärarna vid folk- och småskolorna samma förmåner i fråga om anlita ndet av statens intressekontor som de statsanställda befattningshavarna. Över framställningen hava införda de utlå tanden avgivits av generalpoststyrelsen och statskontoret.

För min del anser jag liksom statskontoret, att ifrå gavarande lärare böra, i avseende å anlita nde av statens intressekontor, jämställas med statliga befattningshavare i den utsträckning, så är möjligt. Härför kräves emellertid, att vederbörande hos skoldistriktet anställda redogörare (skolkassör) blir skyldig till intressekontoret redovisa belopp, som läraren önskar genom avdrag å sin avlöning avsätta för intressekontorsändamål. Såsom ytterligare villkor för erhållande av statsbidrag till bestridande av kostnaderna för lärarnas avlöning torde böra föreskrivas, att skyldighet härutinnan av skoldistriktet ålägges redogöraren.

Kungl. Maj:t torde böra äga att i sinom tid meddela närmare bestämmelser beträffande här avsedda statsbidrag i anslutning till vad ovan förordats.

Löneregleringens genomförande m. m. Å sid. 99—102 i statsrådsprotokollet har redogjorts för vad 1936 års *lärarlönesakkunniga* anfört rörande vissa med löneregleringens genomförande sammanhängande frågor.

Efter genomförandet av en lönereglering enligt de sakkunnigas förslag skulle den *provisoriska avlöningsförbättringen* helt naturligt upphöra att utgå och *dyrtidstillägg* skulle beräknas efter samma grunder, som gällde för befattningshavare i s. k. nyreglerade verk, d. v. s. efter ett procenttal, som vore 18 enheter mindre än det, som gällde för lärarna och för befattningshavare vid s. k. oreglerade verk. Till följd av den av de sakkunniga föreslagna skyldigheten för lärarna att i viss omfattning utan särskild ersättning undervisa även i *slöjd* syntes en väsentlig besparing inträda för statsverket.

För genomförandet av löneregleringen erfordrades åtskilliga *författningsföreskrifter utöver själva avlöningsreglementet*.

I detta avseende hava de sakkunniga förutsatt, att det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser, som kunde komma att visa sig vara erforderliga i samband med avlöningsreglementet.

Då den *provisoriska avlöningsförbättringen* avsetts skola upphöra att utgå efter löneregleringens genomförande, torde härav föranledda ändringar böra vidtagas i den i ämnet meddelade kungörelsen nr 241/1929. Härvid syntes det emellertid de sakkunniga vara skäligt, att lärare, som icke ville övergå till det nya lönesystemet och ej heller kunde därtill lagligen förbindas, även efter löneregleringen finge uppbära provisorisk avlöningsförbättring enligt samma bestämmelser som hittills.

Även folk- och småskollärare å de dyraste orterna torde böra erhålla *provisoriskt dyrtidstillägg* enligt samma grunder som motsvarande sta-

tens befattningshavare. I enlighet härmed borde för lärarnas vidkommande utfärdas motsvarande bestämmelser, som i kungörelsen nr 104/1936 meddelats angående nämnda dyrtidstillägg åt däri avsedda befattningshavare i statens tjänst.

Boställsordningen för lärarna måste i vissa avseenden revideras, närmast till följd av att bostad med bränsle in natura icke längre skulle tillkomma lärare som en särskild löneförmån utöver kontantlönen. De sakkunniga hade förutsatt, att det i samband med denna översyn av boställsordningen borde undersökas, huruvida icke möjlighet kunde förefinnas att få till stånd en opartisk utredning angående storleken av den nedsättning, som borde förekomma i det fall, då tjänstebostad icke uppfyllde boställsordningens föreskrifter.

I samband med de frågor, som avse löneregleringens genomförande, torde även böra framhållas, att folk- och småskollärarna enligt föreliggande förslag komme att övergå från ett lönesystem med förskottsutbetalning av lönen till ett system med utbetalning av lönerna i efterskott. I dylika fall hade ordinarie befattningshavare vid tidigare löneregleringar utan undantag fått vid det månadsskifte, då löneregleringen för dem trätt i kraft, av statens medel uppbära ett belopp, motsvarande vad de skulle hava uppburit i förskott för närmast följande månad, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna fortfarande varit gällande. Samma *engångsersättning* torde vid genomförandet av ett lönesystem med utbetalning av avlön i efterskott naturligen böra tillkomma även ordinarie folk- och småskollärare och enligt de sakkunnigas mening jämväl de lärarinnor vid mindre folkskolor och biträdande lärarinnor vid folkskola, som ansetts böra jämställas med ordinarie lärare vid småskolor.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Uppenbart är, att provisorisk avlöningsförbättring, vilken år 1929 infördes i syfte att bereda lärarna en förbättring i deras ekonomiska ställning i avvaktan på en definitiv lönereglering och å vilken dyrtidstillägg icke utgår, ej bör efter löneregleringens genomförande tillerkännas folk- och småskollärare. Dyrtidstillägg bör i enlighet med de sakkunnigas förslag i fortsättningen utgå efter de för befattningshavare vid nyreglerade verk gällande grunder.

Vad nu anförts, har avseende å lärare, som övergå till det nya lönesystemet. De sakkunniga hava funnit skäligt, att de lärare, som ej övergå till detta system, böra även efter löneregleringen få uppbära provisorisk avlöningsförbättring enligt samma bestämmelser som hittills. Detta förslag kan jag med hänsyn till karaktären av ifrågavarande löneförbättring icke biträda. Däremot torde — i anslutning till vad i motsvarande hänseende föreslagits i propositionen nr 271/1937 beträffande läroverkslärare m. fl. — dyrtidstillägg böra efter oförändrade grunder utgå till lärare, som ej önska erhålla lön enligt det nya systemet. Riksdagens medgivande härtill synes böra inhämtas.

De särskilda lönetillägg, som för närvarande utgå enligt kungörelserna nr 141/1920 och 469/1924 till lärare inom vissa skoldistrikt i Västerbottens och Norrbottens län och vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränsorter, synas mig icke böra utgå till lärare, som föredraga att i fortsättningen åtnjuta lön enligt hittills gällande grunder.

Vad de sakkunniga anfört beträffande meddelande av undervisning i

slöjd utan särskild ersättning förfaller vid bifall till vad jag i det föregående föreslagit.

Mot de sakkunnigas förslag om beviljande av provisoriskt dyrortstillägg till de folk- och småskollärare, som övergå till det nya lönesystemet, har jag ingen erinran att framställa. Jag gör nedan hemställan i enlighet härmed.

Såsom vid tidigare genomförda löneregleringar ägt rum, bör riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av de nya avlöningsbestämmelserna eller eljes stå i samband därmed. Härförutom nödvändiggör löneregleringen, såsom av det sagda framgår, ändringar i ett flertal nu gällande författningar och åtskilliga föreskrifter i övrigt, vilka det lämpligen bör ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om. Den ytterligare beredning av dessa frågor, som påkallas, är av mycket tidsödande karaktär. Med hänsyn härtill och till vad de sakkunniga i ämnet anført, är det icke möjligt att genomföra löneregleringen redan från och med den 1 juli 1937. Däremot låter det sig göra att fixera tidpunkten för ikraftträdandet till den 1 januari 1938. Ehuru denna tidpunkt av tekniska skäl ej är den lämpligaste, anser jag mig böra — med beaktande av angelägenheten av att den lönereglering, statsmakterna besluta, snarast möjligt kommer vederbörande befattningshavare till godo — föreslå, att löneregleringen må träda i kraft sistnämnda dag.

Mot de sakkunnigas förslag om beviljande av engångsersättning av statsmedel till de lärare, som övergå till det nya lönesystemet och som på grund av övergången från förskotts- till efterskottsutbetalning av lönen eljes ej skulle få uppbära någon lön under loppet av två månader, har jag intet att erinra. Såsom de sakkunniga påpekat, överensstämmer deras förslag i denna del med vad som brukats vid tidigare genomförda löneregleringar. Dyrtidstillägg bör härvid icke ifrågakomma.

För att för kommunerna underlätta övergången till det nya lönesystemet torde åtgärder böra vidtagas i syfte att bereda kommunerna möjlighet att redan under nästa budgetår förskottsvis erhålla statsbidrag till sådant belopp, att täckning beredes för större delen av den merkostnad, som uppkommer genom den föreslagna löneregleringen. Kommunerna böra vidare i förskott erhålla de medelsbelopp, som erfordras för bestridande av den nyssberörda övergångslönen. Kungl. Maj:t lär böra i sinom tid meddela de föreskrifter, som härav påkallas.

B. Motionerna.

Beträffande de av motionärerna till stöd för deras framställningar anförda skälen hänvisar utskottet, i den mån ej redogörelse lämnas här nedan, till motionerna I: 249—252, I: 284—290, II: 470, II: 486—491, II: 531, II: 532, II: 537 och II: 539—542.

I en del motioner har framhållits såsom önskvärt, att de här ifrågasvarande befattningshavarnas lönenivå icke göres beroende av lästidens längd i de olika skolorna. I motionen I: 284 anföres härutinnan bland annat följande:

Departementschefen finner en lönegradsplacering i B 17 allmänt sett vara skälig och önskvärd med hänsyn till folkskollärarnas ställning och ansvar men tillerkänner denna placering endast åt lärare i skoldistrikt med en lästid av 39 veckor. I konsekvens härmed borde Kungl. Maj:t enligt vårt förmenande ha föreslagit en generell tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor eller för fall, då en häremot svarande utsträckning av lästiden icke lämpligen kunde åvägabringas, ha anvisat åtgärder för att i annan ordning uttaga motsvarande tjänstgöringsskyldighet.

Enligt regeringsförslaget åstadkommes ett lönesystem, enligt vilket i städerna flertalet av folkskollärarna placeras i lägre lönegrad än 17 och å landsbygden placering i 17 lönegraden blir ett sällsynt undantag i stället för regel. Förhållandet kan närmare utläsas av nedanstående tabeller, vilka äro hämtade ur en utredning verkställd inom folkskollärarkårens representantskap och grundad på primäruppgifterna till skolöverstyrelsens undervisningsstatistik för 1935—1936. Tabellerna lämna uppgift å undervisningstidens längd i städerna och å landsbygden ävensom å den samlade lärarpersonalens fördelning på de olika lästiderna. Det framgår, att icke ens 1 procent (0,84 procent) av landsbygdens lärarkår för närvarande har den lästid, som enligt propositionen fordras för placering i högsta lönegrad.

Städernas skolor.

Årlig lästid i veckor	Skoldistrikt		Läraravdelningar	
	Antal	I procent av rikets städer	Antal	I procent av rikets städer
Högst 36 veckor	78	66,67	1,739	27,63
Över 36 men inte 39	27	23,07	1,700	27,01
39 veckor	12	10,26	2,855	45,36
Summa	117	100,00	6,294	100,00

Landsbygdens skolor.

Årlig lästid i veckor	Skoldistrikt		Läraravdelningar	
	Antal	I procent av landsbygdens skolor	Antal	I procent av landsbygdens skolor
Högst 36 veckor	2,316	98,68	21,077	98,27
Över 36 men inte 39	13	0,55	199	0,89
39 veckor	18	0,77	180	0,84
Summa	2,347	100,00	21,456	100,00

Därest lästiden skulle komma att — enligt vad Kungl. Maj:t i sin kostnadsberäkning synes ha förutsatt — i stort sett bibehållas vid nuvarande omfattning i de olika skoldistrikten, skulle regeringens lönesystem komma att verka synnerligen olika och ojämnt för de skilda lärarkategorierna. Av nedanstående tabeller, som grunda sig på uppgifter vid läsårets slut år 1936 och som räknat med ett fullt genomfört lönesystem enligt regeringsförslagets principer, framgår lärarkårens uppdelning på de olika lönegraderna:

Folkskollärare.

15:e lönegraden		16:e lönegraden		17:e lönegraden	
Antal	I procent av samtliga	Antal	I procent av samtliga	Antal	I procent av samtliga
7,517	83.94	587	6.55	852	9.51

Folkskollärarinnor.

15:e lönegraden		16:e lönegraden		17:e lönegraden	
Antal	I procent av samtliga	Antal	I procent av samtliga	Antal	I procent av samtliga
4,618	70.25	651	9.90	1,305	19.85

Småskollärarinnor.

7:e lönegraden		8:e lönegraden		9:e lönegraden	
Antal	I procent av samtliga	Antal	I procent av samtliga	Antal	I procent av samtliga
10,812	87.54	661	5.35	878	7.11

Av folkskollärarna skulle sålunda under angivna förutsättningar omkring 84 procent, av folkskollärarinnorna omkring 70 procent och av småskollärarinnorna något över 87 procent komma att placeras i lägsta lönegraden.

Den differentiering av lärarlönerna efter lästiden, som Kungl. Maj:t föreslagit, synes vidare komma att leda till beklagliga konsekvenser för skolväsendet å landsbygden. Syftet med borttagandet av de kommunala tilläggen har varit att jämställa landsbygd och stad vid konkurrensen om de bästa lärarna. Genom att variera lönegradsplaceringarna efter olika undervisningstider inför man på en omväg det tillstånd, som man önskade avskaffa. Som ovanstående tabeller rörande lästiden utvisa, förekommer nämligen den längre lästiden huvudsakligen endast i städerna. Den av Kungl. Maj:t föreslagna anordningen står vidare i uppenbar strid mot de intentioner, som lågo till grund för genomförandet av det sjunde skolåret. Ett bifall till propositionen i oförändrat skick måste uppfattas som en deklassering av landsbygdens skolväsende och därmed som en allvarlig social orättvisa.

För lärarna personligen skulle sammankopplingen av löner och tjänstgöringstid samt överlåtandet åt skoldistriktet att bestämma lärarnas tjänstgöringsskyldighet och därmed också faktiskt deras löner innebära ett allvarligt irritationsmoment, då lärarna lätt skulle utsättas för miss-tanken att deras strävan efter en förbättrad undervisning skulle dikteras av egoistiska löneintressen.

För vår del finna vi, i enlighet med vad såväl 1920 års lärarlönekom-mitté som 1936 års lärarlönesakkunniga uttalat, en placering av samtliga manliga folkskollärare i 17 lönegraden väl motiverad. Den i pro-positionen upptagna differentieringen i olika lönegrader måste vi på grund av vad vi ovan anfört bestämt motsätta oss. Genomförandet av ett fast och enhetligt lönesystem för lärarkåren synes oss riktigt och önskvärt såväl med tanke på skolväsendets bästa som med hänsyn till kårens berättigade intressen. Samtidigt ansluta vi oss till de lönesak-kunnigas förslag om stipulerandet av en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor för lärarpersonalen i dess helhet. Denna tjänstgöringsskyldighet kan uttagas på olika sätt. Under hänvisning till skolöverstyrelsens ytt-rande över de lönesakkunnigas betänkande vilja vi framhålla, att tjänst-göringstidens förlängning för lärarpersonalen icke behöver leda till en motsvarande förlängning av undervisningstiden för varje klass eller barn.

Även andra möjligheter för utnyttjande av lärarpersonalens vidgade tjänstgöringsskyldighet torde stå till buds. Sålunda kan ifrågakomma att på sätt som lärarlönesakkunniga föreslagit inlägga undervisning i slöjd inom ramen för lärares allmänna undervisningsskyldighet. Häri-genom skulle jämväl en viss besparing för statsverket kunna göras. Uteslutet är icke heller att skoldistriktet även på annat sätt kunna tillgodogöra sig lärares ökade tjänstgöringsskyldighet, varigenom even-tuellt ytterligare besparing skulle kunna uppkomma.

Givetvis är det icke tänkbart att den av oss förordade förlängningen av lärarpersonalens tjänstgöringsskyldighet omedelbart skall kunna ut-tagas av samtliga skoldistrikt. Det torde vara lämpligt att här räkna med en viss övergångstid. Därför torde det även vara riktigt att icke omedelbart för samtliga lärare obligatoriskt utöka tjänstgöringsskyldig-heten. Fr. o. m. lönereglerns ikraftträdande den 1 januari 1938 till den 1 juli 1939 föreslå vi, att den nuvarande tjänstgöringsskyldigheten, 34 $\frac{1}{2}$ veckor, skall gälla. Fr. o. m. den 1 juli 1939, alltså i 1 $\frac{1}{2}$ år efter lönereglerns ikraftträdande, föreslå vi att tjänstgöringsskyldig-heten utsträcker till 36 veckor. Den 1 juli 1941, alltså sedan ytterligare två år förflutit, anse vi tiden mogen för åläggandet av 39 veckors tjänst-göringsskyldighet för samtliga lärare. Den sammanlagda övergångspe-rioden av 3 $\frac{1}{2}$ år bör vara fullt tillräcklig för att beträffande landets olika skoldistrikt hinna vidtaga erforderliga åtgärder för den utsträckta tjänstgöringsskyldighetens utnyttjande. Givetvis förutsätta vi, att det skall stå skoldistriktet fritt att under övergångstiden och oberoende av denna bibehålla en över 34 $\frac{1}{2}$ veckor utsträckt lästid, varvid vederbö-rande lärare skola med statsmedel omedelbart erhålla löneplacering en-ligt den av oss föreslagna relationen mellan lön och tjänstgöringsskyldighet.

Det synes oss lämpligt att lärarnas uppflyttning på löneskalan får ansluta sig till den etappvis skeende ökningen av tjänstgöringstiden. Vi föreslå sålunda, att de lärare, som enligt Kungl. Maj:ts proposition

skulle placeras i lägsta lönegraden inom respektive grupper, den 1 juli 1939 uppflyttas en lönegrad, och att efter ytterligare två år, alltså den 1 juli 1941, samtliga lärare uppflyttas till den lönegrad, som från början blivit bestämd för 39 veckors tjänstgöring.

Liknande synpunkter på här berörda frågor hava framkommit i ett flertal andra motioner. I fråga om lämpligheten av att utsträcka skoltiden för barnen har i motionen II: 470 anförts följande:

Föredragande departementschefen ger starkt uttryck åt sin förhoppning om en successiv förlängning av läsåret. Sannolikt blir detta också fallet i städer och samhällen, sedan en utsträckning av lästiden icke kommer att påverka kommunens kostnader för skolväsendet. På dylika orter tala även sociala skäl för ett längre skolar. Föräldrar och målsmän sakna i ganska stor utsträckning möjlighet att ägna barnen tillsyn och omvårdnad under de nu långa ferierna. En förlängning av undervisningstiden kommer att för hemmen innebära en väsentlig hjälp vid barnens fostran.

Förhållandena äro åtskilligt annorlunda på den rena landsbygden. Föräldrarna ha i regel icke blott tillfälle att mera leva samman med barnen, utan de hysa även en ganska naturlig önskan att under en viss del av året kunna ha dem till hjälp i de mångskiftande göromålen. En utsträckning av den årliga skoltiden för barnen är alltså icke lika motiverad på landsbygden som i städer och samhällen. Härtill kommer, att redan införandet av det sjunde skolåret betyder, att barnen få ägna mera tid åt skolarbetet än för närvarande.

I hög grad sannolikt är alltså, att landsbygden kommer att normalt i framtiden ha kortare lästid än städer och samhällen. Detta i sin tur måste medföra, att den tendens, som redan nu finnes, till starkare konkurrens om lärarbefattningarna i städerna kommer att skärpas. Härtill medverkar också dyrortsindelningen. Om man bortser från hyror och mjölkpriser, är det ytterst få produkter, som landsbygdsläraren kan köpa billigare än kollegan i staden. Och när han har barn, vilka han önskar ge teoretisk eller praktisk utbildning, är han avgjort sämre ställd än stadsläraren.

Hur skall rättvisa kunna skipas och landsbygden kunna hävda sig i konkurrensen? Problemet är säkerligen icke olösligt. Rätta vägen synes vara en utsträckning av lästiden för lärarna på landsbygden, utan att barnens skolar härigenom förlänges.

Förstärkningsanordningar, sådana som den skolöverstyrelsen i sitt berörda utlåtande föreslagit, skulle vara ägnade att väsentligt höja landsbygdens skolväsen. De lägre skolformerna finge härigenom ökad möjlighet att i fråga om undervisningsresultat bli något så när jämställda med A-skolorna. Genom att de flerklassiga undervisningsavdelningarna bleve mera »lättarbetade», komme lärarna att i större utsträckning tävla om landsbygdens skoltjänster. Härtill skulle också i hög grad medverka den förbättring — eller likställdhet med städerna — i lönehänseende, som det förlängda läsåret skulle skänka.

Vidare må i detta sammanhang erinras om att i motionen II: 486 ifrågasatts, att även undervisningen vid fortsättningsskolan inom de skoldistrikt, som därom göra framställning, skulle inräknas i lärarnas

lästid, och att i motionen II:531 föreslagits, att badplatser och sommarläger för barn skulle anordnas i alla kommuner, där så vore möjligt, och att lärarna skulle tagas i anspråk viss tid under sommaren som simlärare och föreståndare.

Liksom i motionen I:284 föreslås i motionen I:249, att en viss övergångstid fastställs, vid vars början lönen skulle differentieras efter undervisningstiden i de skilda skolorna enligt de i propositionen angivna principerna men vid vars slut sådan differentiering skulle hava upphört.

Vissa jämkningar i propositionen böra emellertid, anföras motionärerna, vidtagas och tillämpas under övergångstiden. Till undvikande av ojämnheter och påtagliga orättvisor i avlöningsförhållanden bör fastslås, att lästiden i folkskolan skall vara endera av följande alternativ: 34 $\frac{1}{2}$ veckor, 36 veckor och 39 veckor. Att, som i propositionen föreslås, lärare med placering i lönegrad B 15 skall vara skyldig undervisa 36 veckor, medan lönen för lärare med en undervisningsskyldighet av 36 $\frac{1}{7}$ veckor utgår efter B 16, måste te sig egendomligt. Ännu orimligare blir tillämpningen av denna regel vid utmätandet av avlöning för vika-rierande lärare.

Av verkställda undersökningar har framgått, att dagavlöningen för icke-ordinarie folkskollärare skulle inom samma löneklass och dyrortsgrupp komma att variera med mera än en krona pr dag. För t. ex. 25 dagars tjänstgöring skulle som avlöning och statsbidrag i vissa fall utgå 25 kronor mera än i andra, och för tjänstgöring en termin om exempelvis 125 dagar skulle skillnaden kunna uppgå till minst 125 kronor. Det synes vara uppenbart, att löneförslaget icke är tillfredsställande i denna del.

Men saken har även en annan mycket viktig sida än den nu berörda. Hittills har det varit möjligt att för vilket dagtal som helst och vilken skola som helst i en tabell direkt avläsa avlöning, statsbidrag och pensionsavgift för en icke-ordinarie lärare. Detta skulle hädanefter icke bli möjligt, då dagsbeloppen komme att variera även inom samma löneklass och dyrortsgrupp. Det skulle nämligen enbart för folkskolans icke-ordinarie lärare erfordras betydligt över 100-talet fullständiga tabeller. Skolkassörer, folkskolinspektörer och länsstyrelser torde i stor utsträckning bli nödsakade att var för sig beräkna beloppen för de särskilda fallen. Det ligger i öppen dag, vilken oerhörd ökning av arbetet liksom ock i fråga om förekomsten av felräkningar, detta skulle medföra, att ett enklare beräkningssätt med nödvändighet måste eftersträvas.

Dess bättre kunna också väsentliga förenklingar företagas, utan att man därför behöver gå utanför ramen av det för allmänna civilförvaltningen gällande avlöningssystemet. Placeras samtliga icke-ordinarie lärare vid folkskola i en och samma lönegrad med anknytning till en bestämd årlig tjänstetid, vinnes ett både rättvisare och enklare avlönings- och statsbidragssystem än det i propositionen föreslagna.

Till stöd för det i motionen I:284 framförda förslaget om avlönande av kvinnliga lärare vid folkskola enligt en lägre lönegrad än manliga har anförts följande:

Kungl. Maj:t har föreslagit samma lön som för manlig lärare efter en övergångsperiod av $5\frac{1}{2}$ år, dock med den modifikation att kvinnlig lärare ej skulle komma i åtnjutande av sista löneklassen. Som skäl för detta ställningstagande åberopar departementschefen riksdagens principbeslut år 1925 rörande kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden. Med anledning av detta yttrande vilja vi emellertid hänvisa till den tolkning, som 1928 års lönekommitté gjort angående innebörden av 1925 års riksdagsbeslut. 1928 års lönekommitté anser nämligen, att beslutet vid nämnda riksdag icke innebar ett ställningstagande till likalönprincipen. Den hänvisar till att statsutskottsmajoriteten vid 1925 års riksdag i sitt yttrande över den av utskottet förordade, av riksdagen sedermera godkända löneställningen för de kvinnliga befattningshavarna uttalade, att denna icke finge anses äga prejudicerande betydelse för behandlingen av statens lönefrågor i övrigt. Vidare må erinras om att 1936 års lönekommitté har att utreda bland annat frågan om behovsprincipens tillämpning vid statens lönesättning. Anmärkas må även, dels att departementschefen i den föreliggande propositionen ingalunda konsekvent tillämpat likalönprincipen, då de manliga småskollärarna tillerkänts en högre löneställning än de kvinnliga, dels att Kungl. Maj:t i annat sammanhang vid årets riksdag givit uttryck åt uppfattningen, att den statliga lönesättningen bör taga ökad hänsyn till befattningshavares försörjningsbörd. Alldeles oavsett den verkliga innebörden av 1925 års riksdagsbeslut anse vi att med ett slutligt ståndpunktstagande till likalönprincipen lämpligen bör anstå tills riksdagen sannolikt redan nästa år blir i tillfälle att pröva resultatet av 1936 års lönekommittés arbete. Detta synes oss desto mera motiverat, som enligt regeringsförslaget första etappen för likalönprincipens genomförande skulle inträffa först den 1 juli 1940. I avvaktan på resultatet av den pågående löneutredningens arbete föreslå vi därför, att kvinnliga lärare vid folkskola *nu* i enlighet med propositionen erhålla 13, 14 och 15 lönegraderna, men att de i lägsta lönegraden placerade i anslutning till vad vi uttalat rörande ernäendet av en enhetlig lönegradsplacering den 1 juli 1939 uppflyttas till 14 lönegraden och att den 1 juli 1941 samtliga kvinnliga folkskollärare uppflyttas till 15 lönegraden.

Vad beträffar småskollärarinnornas lönegradsplacering, anföres i samma motion:

Propositionens förslag om en placering av ifrågavarande befattningshavare i 7, 8 och 9 lönegraderna synes orimligt låg särskilt i förhållande till den placering, som propositionen genom likalönprincipens genomförande givit de kvinnliga folkskollärarna. En skillnad på i vissa fall ända till 10 lönegrader ter sig icke försvarlig. Då vi emellertid icke för närvarande ansett oss kunna taga ställning till likalönprincipen, föreslå vi därför, att småskollärarinnorna *nu* placeras i 7, 8 och 9 lönegraderna, med uppflyttning för de i 7 lönegraden placerade till 8 lönegraden och sedermera samtligas placering i 9 lönegraden $1\frac{1}{2}$ respektive $3\frac{1}{2}$ år efter löneregleringens ikraftträdande. Vi önska särskilt understryka, att småskollärarinnornas placering i 9 lönegraden synes oss utgöra den lägsta placering, som kan komma i fråga.

C. Utskottets utlåtande.

Under den långvariga behandlingen av frågan om ändrade grunder för avlönande av folk- och småskollärare har någon större tvekan icke för sports rörande behovet av en reglering av lönerna för dessa befattningshavare. Frågan synes numera befinna sig i det skick, att ståndpunkt kan tagas till detta ekonomiskt vittutseende löneregleringsspörsmål. Att ytterligare uppskjuta löneregleringen till dess resultatet av den pågående allmänna översynen av det statliga lönesystemet föreligger, lär icke vara påkallat. Utskottet, som följaktligen icke kan biträda det i motionen II: 488 framställda yrkandet om att riksdagen måtte med avslag å den föreliggande propositionen begära ny utredning i ämnet, vill emellertid i likhet med departementschefen framhålla, att den reglering av lärarlönerna, som alltså även enligt utskottets mening nu bör företagas, måste i olika hänseenden betraktas och utformas såsom ett provisorium med hänsyn till den pågående allmänna löneutredningen.

Att den ifrågasatta löneregleringen utformas i anslutning till det lönesystem, som gäller för statsförvaltningen i allmänhet, kan vara lämpligt framför allt med hänsyn till folkskollärarkårens sedan länge uttalade önskan om en reglering av lönerna efter dessa principer. Önskvärt synes också vara att erhålla en viss likformighet i lönesättningen för de befattningshavare, vilkas lön helt eller till den övervägande delen bestrides medelst statsmedel. De tekniska svårigheter, som möta vid försök att på de kommunalt anställda lärarna tillämpa bruttolönesystem, hava enligt utskottets mening i det föreliggande förslaget fått en lösning, som ur praktiska synpunkter synes kunna godtagas. Utskottet tillstyrker således i princip det av Kungl. Maj:t förordade lönesystemet.

Därest som norm för lönesättningen väljes det statliga lönesystemet, träder i förgrunden frågan om till vilka lönegrader i nämnda system, lärarna böra hänföras. Såsom av den ovanstående redogörelsen framgår, har vid övervägandet av denna fråga särskild hänsyn tagits till den inställning i fråga om tjänstgöringsförhållandena, som dessa lärare intaga i jämförelse med andra befattningshavare, i det tjänstgöringstiden eller tjänstgöringsskyldigheten icke är för alla lärare av samma omfattning utan växlar från en minimitid av 34 $\frac{1}{2}$ upp till 39 veckor av årets 52. Under nuvarande förhållanden gäldar staten som nämnts hela den kontanta lön, som belöper på minimitiden av 34 $\frac{1}{2}$ veckor, medan skoldistriktet för överstigande undervisningstid som regel hava att betala särskild kontant gottgörelse, vilken alltså tillkommer lärarna utöver den statliga kontantlönen.

De svårigheter i avseende å lönegradsplaceringen, som uppkomma på

grund av olikheterna i tjänstgöringstiden, ställa sig i huvudsak lika för alla de lärarkategorier, som beröras av löneregleringen. Bedömandet av Kungl. Maj:ts härutinnan framlagda förslag och de motionsvis framställda yrkandena om ändring i detta förslag kan lämpligen ske med utgångspunkt från den för *ordinarie manlig folkskollärare* föreslagna lönesättningen.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att övertid ersättningen inarbetas i den enligt lönegrad utgående avlöningen och att lönen differentieras efter tjänstgöringens omfattning på det sätt, att ordinarie manlig folkskollärare i skoldistrikt med en lästid av högst 36 veckor placeras i lönegraden B 15, i distrikt med en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor i lönegraden B 16 och i distrikt med en lästid av 39 veckor i lönegraden B 17.

De i ämnet avgivna motionerna kunna i stort sett hänföras till någon av följande två kategorier, nämligen *dels* sådana, som visserligen utgå från att lönen bör differentieras efter tjänstgöringstiden men samtidigt önska begränsa differentieringsskalan till att omfatta endast de av Kungl. Maj:t föreslagna två högre lönegraderna, *dels ock* sådana, som eftersträva en enhetlig lönegradsplacering.

I de till förstnämnda kategori hörande motionerna I: 250 och 251 har föreslagits, att ordinarie manlig folkskollärare i skoldistrikt med mindre lästid än 39 veckor placeras i lönegraden B 16 och i skoldistrikt med 39 veckors lästid (och däröver) i lönegraden B 17. En variant representerar motionen I: 289, som önskar, att ifrågavarande lärare skola i skoldistrikt med mindre lästid än 38 veckor avlönas enligt lönegraden B 16 och i skoldistrikt med minst 38 veckors lästid enligt lönegraden B 17. I denna motion har också hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta anmoda Kungl. Maj:t att fastställa en minsta lästid vid A- och C-skolor av 38 veckor och vid övriga skolor av 36 veckor, vilken lästid borde vara införd senast med läsåret 1939—1940. Enligt motionen II: 491 skulle ordinarie manlig folkskollärare med en lästid av högst 36 veckor placeras i lönegraden B 16, medan sådan lärare med en lästid av mer än 36 veckor skulle placeras i lönegraden B 17. Till denna kategori torde även böra räknas motionen II: 487, i vilken emellertid icke framställts något bestämdare yrkande i avseende å lönegradsplaceringen.

Gemensamt för de motioner, i vilka yrkas en enhetlig lönegradsplacering, är, att en sådan skulle ernås genom utsträckning efter en övergångsperiod av lärarnas tjänstgöringsskyldighet till 39 veckor, medförande rätt för ordinarie manlig folkskollärare till lön enligt lönegraden B 17. Dessa motioner skilja sig från varandra huvudsakligen i fråga om sättet för genomförandet av dessa åtgärder. De likalydande motionerna I: 284 och II: 538 äsyfta ett genomförande av den enhetliga lönen och tjänstgöringsskyldigheten från och med den 1 juli 1941, alltså efter en övergångstid av $3\frac{1}{2}$ år. Under övergångstiden skulle de i lönegraden B 15 placerade manliga folkskollärarna den 1 juli 1939, alltså efter $1\frac{1}{2}$ år, uppflyttas till lönegraden B 16, i sam-

band varmed tjänstgöringsskyldigheten (intill den 1 juli 1941) skulle fastställas till lägst 36 veckor. Tjänstgöringsskyldigheten av 39 veckor skulle enligt nämnda motioner uttagas i enlighet med de närmare anvisningar, som senare kunde komma att i vederbörlig ordning meddelas, exempelvis genom att genomföra skolöverstyrelsens förutberörda förslag om beredande av vidgad tjänstgöringsskyldighet för lärarna eller genom att inom ramen för lärarnas allmänna undervisningsskyldighet inlägga slöjdundervisning. Motionen II: 542, som också kan räknas hit, skiljer sig från de sistberörda motionerna bland annat därutinnan, att den allmänna utökningen av lärarnas tjänstgöringsskyldighet till 39 veckor och den enhetliga lönen skulle vara genomförd redan från och med den 1 juli 1940, alltså efter 2 $\frac{1}{2}$ år, och att lärarna omedelbart vid löneregleringens genomförande skulle i distrikt med en årlig lästid, understigande 39 veckor, hänföras till lönegraden B 16. I de i huvudsak likalydande motionerna I: 249 och II: 532 föreslås, att den enhetliga tjänstgöringstiden av 39 veckor skall vara genomförd från och med läsåret 1942—1943, dock med rätt för de skoldistrikt, som så önska, att i läraravdelningar, där två eller flera årsklasser undervisas samtidigt, begränsa den för lärjungarna obligatoriska undervisningstiden till 34 $\frac{1}{2}$ veckor. Enligt dessa motioner skulle vidare tjänstgöringstiden intill den 1 juli 1942 utgöra ettdera av 34 $\frac{1}{2}$ veckor, 36 veckor och 39 veckor med löner avpassade i relation till lästiden. De hit hänförliga, likalydande motionerna I: 288 och II: 533 skilja sig från de sistberörda motionsvis framställda yrkandena endast därutinnan, att enligt dessa motioner de lärare, vilkas undervisningstid ej uppgår till 39 veckor, skulle från och med löneregleringens ikraftträdande och intill utgången av läsåret 1941—1942 placeras i lönegraden B 16 samt att något förslag ej framställts om en under denna övergångstid till visst bestämt antal veckor fixerad tjänstgöringstid.

I vissa motioner har till särskild behandling upptagits frågan om utsträckning av lärarnas tjänstgöringstid. I motionen II: 470 har sålunda yrkats avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsamt utredning av frågan om utsträckning av lästiden för lärarna vid flerklassiga undervisningsavdelningar utöver 34 $\frac{1}{2}$ veckor genom att barnen under viss del av läsåret uppdelas i skilda undervisningsavdelningar samt med anhållan, att Kungl. Maj:t därefter ville vidtaga de åtgärder, vartill utredningen kan föranleda. I motionen II: 531 har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådan organisation av skolväsendet och lärarnas arbetsuppgifter, att lärarna beredas arbete under längre tid av året än vad nu är fallet. Motionen II: 486 syftar till sådana ändringar i Kungl. Maj:ts förslag, att lästiden vid fortsättningsskolan inräknas i den ordinarie lästiden i de skoldistrikt, som därom göra framställning, och motionen I: 251 till en utsträckning av lärarnas tjänstgöringsskyldighet genom vissa förstärkningsanordningar. I motionen II: 487 har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och

förslag till 1938 års riksdag om på vad sätt de av skolöverstyrelsen enligt det ovanstående föreslagna förstärkningsanordningarna m. m. må tillämpas samt om slöjdundervisningens inordnande i sådan omfattning, som erfordras för undervisningstidens utsträckande till 39 veckor. Slutligen har i motionen I: 289 hemställts om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om utredning, hur förstärkningsanordningar kunna vidtagas, varigenom undervisningstiden vid flerklassiga skolavdelningar av B- eller D-typ kunna helt eller delvis förlängas till 38 veckor.

Utskottet har för sin del ingenting att erinra emot, att ersättningen för lästid över $34\frac{1}{2}$ veckor, vilken som nämnts nu gäldas av skoldistriktet, inarbetas i den enligt lönegrad utgående avlöningen och således övertages av staten. Detta innebär, att staten kommer att bestrida den väsentliga delen av lärarlönerna och att skoldistriktet således befrias från bland annat skyldigheten att gälda kostnaden för lärares tjänstgöring utöver den nu föreskrivna minimitjänstgöringen av $34\frac{1}{2}$ läsveckor. Härigenom få statsmakterna ett, enligt utskottets mening, gynnsamt tillfälle att i samband med löneregleringen befordra tillkomsten av förbättrad undervisning i skoldistriktet. Utskottet delar departementschefens uppfattning om önskvärdheten av en förlängd undervisningstid och är i princip ense med de motionärer, som förorda en utökning av den årliga lästiden och en utsträckning med det snaraste till 39 veckor av den faktiska tjänstgöringstiden för lärarna. En minimilästid av $36\frac{1}{2}$ veckor per år synes icke vara orimlig, och en tjänstgöring av 39 läsveckor böra statsmakterna kunna fordra av lärarna. Då utskottet ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag om en differentierad lön, avvägd med hänsyn till lärarnas tjänstgöringstid, sker det under den förvisningen, att denna differentiering allenast blir en övergångsform i lönesystemet.

Med hänsyn till de skiftande förhållandena i de särskilda skoldistriktet kan det vara tvivelaktigt, om barnens lästid kan allestädes utan svårigheter utsträckas till 39 veckor eller ens till $36\frac{1}{2}$. Utskottet är i varje fall icke berett att nu, i enlighet med yrkandena i flera motioner, förorda en till tiderna fixerad övergång till längre läs- och tjänstgöringstider i folkskolan, utan anser sig böra föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i syfte att förlänga tjänstgöringstiden för lärare vid folk- och småskolor till 39 veckor. En sådan utredning bör kunna utföras på jämförelsevis kort tid och möjligen föreligga redan vid 1938 års riksdag.

Mot detaljerna i den av Kungl. Maj:t föreslagna lönedifferentieringen har utskottet ingen annan erinran än att de lönegrader, jämlikt vilka lönen skall utgå, enligt utskottets mening böra hänföra sig till vissa fixerade lästider i stället för till variabla lästider enligt Kungl. Maj:ts förslag. Såsom i motionerna I: 249 och II: 532 påvisats, kan den i propositionen ifrågasatta anordningen lätt leda till ojämnheter och påtagliga orättvisor. En lärare med en lästid av 36 veckor skulle exempelvis åtnjuta lön i lönegraden

B 15, medan en lärare med en lästid av $36\frac{1}{7}$ veckor skulle avlönas enligt lönegraden B 16. Med den av Kungl. Maj:t föreslagna löneskalan är enligt utskottets mening även förenad en annan olägenhet. Medan enligt nämnda förslag en mertjänstgöring av endast omkring $1\frac{1}{2}$ läsveckor utöver den föreskrivna minimitjänstgöringen skulle konstituera rätt till uppflyttning från lönegraden B 15 till lönegraden B 16, skulle uppflyttning från sist-nämnda lönegrad till lönegraden B 17 ernås först genom en ytterligare tjänstgöring av omkring 3 veckor, alltså dubbelt så lång mertjänstgöring som i det förra fallet. Vid övervägandet av dessa frågor har utskottet funnit sig böra föreslå, att ordinarie manlig folkskollärare skall åtnjuta lön enligt lönegraden B 15 vid en lästid av $34\frac{1}{2}$ veckor årligen, enligt lönegraden B 16 vid en lästid av $36\frac{1}{2}$ veckor årligen och enligt lönegraden B 17 vid en lästid av 39 veckor årligen. Den gradering av lönerna, som härigenom ernås, synes leda till ett i stort sett rättvisare resultat än den av Kungl. Maj:t förordade löneskalan. I samband härmed bör föreskrift meddelas om att den årliga lästiden skall omfatta $34\frac{1}{2}$, $36\frac{1}{2}$ eller 39 läsveckor. En reglering av lästiderna efter dessa grunder, vilken bör förbindas med erforderliga ändringar i gällande statsbidragsgrunder, synes jämväl ur skolorganisatorisk synpunkt vara att förorda och torde icke bereda skoldistriktet några svårigheter.

Det låter sig icke göra att genomföra berörda anordning redan från och med den tidpunkt, då löner regleringen enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle träda i kraft, d. v. s. mitt under ett läsår. Utskottet förutsätter emellertid, att lästiderna redan vid ingången av budgetåret 1938/1939 kunna fixeras på sätt utskottet angivit. Från och med den 1 juli 1938 torde på grund härav lönerna kunna utgå på sätt ovan sagts. Under tiden dessförinnan synes den av Kungl. Maj:t föreslagna lönedifferentieringen kunna tillämpas.

Uppmärksammas bör, att lönegradsplaceringen enligt Kungl. Maj:ts förslag liksom vid bifall till utskottets ändringsförslag anknytes till *lästiden*, alltså icke till lärarnas tjänstgöringstid. Om, såsom utskottet enligt det ovanstående förutsatt, åtgärder vidtagas, som leda till en generell och av barnens lästid delvis oberoende utsträckning av lärarnas tjänstgöringstid, lär det vara erforderligt att låta lönegradsplaceringen anknyta till *tjänstgöringstiden* i stället för till lästiden. Vid den utredning rörande förlängning av tjänstgöringstiden för ifrågavarande lärare, som utskottet förutsatt skola komma till stånd, bör också denna fråga tagas under övervägande.

Med vad utskottet ovan anfört torde de i ämnet väckta motionerna få anses besvarade, såvitt de här komma i fråga.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att *ordinarie kvinnlig folkskollärare* skulle efter en övergångsperiod av fem och ett halvt år erhålla samma lönegradsplacering som manlig. För kvinnlig lärare skulle föreskrivas skyldighet att i likhet med manlig mottaga anvisad tjänstebostad å tre rum och kök mot nu två rum och kök.

I motionerna I: 251, I: 252, I: 289 och II: 487 samt i de båda likalydande motionerna I: 284 och II: 538 har den sålunda ifrågasatta likställigheten i lönehänseende avstyrkts och förslag i stället framlagts om att kvinnlig lärare skulle placeras i lägre lönegrad än manlig, som regel två lönegrader lägre.

Utskottet delar departementschefens uppfattning om att, när försök göres att på de kommunalt anställda lärarna tillämpa principerna från det statliga lönesystemet, detta bör ske i så nära anslutning som möjligt till den utformning detta lönesystem i övrigt erhållit. Särskilt på skolans område synes det omotiverat att i lönehänseende uppehålla en markerad skillnad mellan manlig och kvinnlig lärare. Någon anledning att biträda den i berörda motioner uttalade uppfattningen om att ställning bör tagas till denna lönefråga först sedan 1936 års lönekommitté slutfört den åt kommittén anförtrodda revisionen av gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid den civila och militära statsförvaltningen synes icke föreligga. Såvitt av direktiven för nämnda kommitté kan utläsas, läser dess utredningsarbete icke föregripas genom en utsträckning till förevarande del av undervisningsväsendet av den likställighet i lönehänseende mellan manliga och kvinnliga befattningshavare, som för närvarande gäller inom statsförvaltningen. Utskottet, som saknar anledning att i detta sammanhang närmare ingå på frågan, huruvida ett utsträckande av berörda likställighet till folkskoleväsendet kommer att minska efterfrågan på kvinnliga lärare, och på spörsmålet, huruvida en sådan eventualitet skulle påkalla förändringar i fråga om intagningen av elever vid folkskoleseminarierna, anser sig således — under åberopande av vad utskottet i det föregående yttrat rörande utsträckt tjänstgöringsskyldighet för manlig folkskollärare och differentiering av lönen efter fixerade lästider — böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om att ordinarie kvinnlig folkskollärare bör erhålla samma lönegradsplacering som manlig. Liksom departementschefen anser utskottet, att kvinnliga lärare skola i konsekvens härmed vara skyldiga att i likhet med de manliga mottaga anvisad tjänstebostad å tre rum och kök. Utskottet har ingenting att erinra mot utformningen av de övergångsbestämmelser, som avses skola förmedla övergången till den förändrade löneställningen för kvinnliga folkskollärare. Med den ståndpunkt, utskottet alltså intager i denna fråga, avstyrker utskottet bifall till nyssberörda i ämnet väckta motioner, såvitt nu är i fråga.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att vad utskottet nu tillstyrkt kan påkalla ändringar i gällande bestämmelser rörande statsbidrag till bestridande av skoldistriktens kostnader för tjänstebostäder åt lärarpersonalen. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t uppmärksammar denna fråga.

Lönen för lärare vid småskola skall enligt Kungl. Maj:ts förslag differentieras efter undervisningstiden med tillämpning av enahanda grunder, som ifrågasatts beträffande folkskollärare, och på så sätt, att lärare i skoldistrikt

med en lästid av högst 36 veckor årligen placeras i lönegraden B 7, med en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor i lönegraden B 8 och med en årlig lästid av 39 veckor i lönegraden B 9. Till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola skall enligt nämnda förslag utgå lönetillägg med 450 kronor för år räknat.

I de ovannämnda motionerna I: 251 och I: 289 har för småskollärarinnornas del ifrågasatts differentiering av småskollärarinnelönen enligt lönegraderna B 8 och B 9 efter undervisningstiden på enahanda sätt, som i dessa motioner yrkats beträffande folkskollärare. I motionen I: 250 har hemställts, att småskollärarinnorna skulle i skoldistrikt med mindre lästid än 39 veckor placeras i lönegraden B 9 och i skoldistrikt med 39 veckors lästid i lönegraden B 10. Motionen II: 491 förutsätter, att dessa lärare skulle placeras i lönegraderna B 10 och B 11 vid respektive 36 och därunder samt vid 36—39 veckors lästid. Enligt de likalydande motionerna I: 286 och II: 536 skulle småskollärarinnorna placeras två lönegrader högre än enligt Kungl. Maj:ts förslag. I de i denna del likalydande motionerna I: 249 och II: 532 har föreslagits, att ifrågavarande lärarinnor skulle, i den mån likalönsprincipen tillämpas för manlig och kvinnlig folkskollärare, från och med den 1 juli 1940 uppbära lön *en* och från och med den 1 juli 1943 lön *två* lönegrader högre än enligt Kungl. Maj:ts förslag, varvid dock som villkor för uppflyttningen i den högsta lönegraden skulle uppställas, att småskollärarinnorna må kunna åläggas intill 30 veckotimmars undervisning, vari må kunna ingå även viss undervisning å folkskolestadiet, bland annat i slöjd. Ett likartat yrkande, dock utan nämnda förbehåll, har framställts i de två likalydande motionerna I: 288 och II: 533.

I de likalydande motionerna I: 284 och II: 538 har beträffande småskollärarinnorna ifrågasatts en övergång till enhetlig lön i lönegraden B 9 på samma sätt som i dessa motioner föreslagits beträffande folkskollärare. I motionen II: 542 har yrkats, att samtliga lärare vid småskola placeras i lönegraden B 10. Dock skulle sådana lärare i skoldistrikt med en lästid, understigande 39 veckor, under en övergångstid av $2\frac{1}{2}$ år hänföras till lönegraden B 9. Slutligen har i motionen II: 531 allmänt hemställts, att lärare vid småskola måtte i lönehänseende ställas i en bättre ställning i jämförelse med lärare vid folkskola än vad i propositionen föreslagits. Ett motsvarande yrkande återfinnes i motionen II: 486.

I och med att småskolans lärarkår infogas i det lönesystem, som gäller för flertalet befattningshavare i statlig tjänst, är det nödvändigt att vid lönesättningen beakta den löneställning, som i detta lönesystem beretts åt andra befattningshavare. Enligt utskottets mening kan det mot bakgrunden av småskollärarinnornas hittillsvarande utbildnings- och arbetsförhållanden icke med fog göras gällande, att den av Kungl. Maj:t för dessa lärares del föreslagna lönegradsplaceringen skulle för dem innebära orättvisor i jämförelse med andra enligt det statliga lönesystemet avlönade befattnings-

havare. Till belysning härav må uppmärksamheten fästas på att sjuksköterskepersonalen, i den mån denna personal för närvarande åtnjuter lön enligt nämnda lönesystem, högst avlönas enligt lönegraden B 7. Liknande jämförelser kunna uppdragas beträffande vissa andra befattningshavare, vilka för närvarande avlönas enligt de lönegrader, som av Kungl. Maj:t föreslagits för småskollärarynnorna.

Vid sådant förhållande anser sig utskottet icke kunna biträda de motionsvis framställda yrkanden, som innebära en uppflyttning i lönegrad av dessa befattningshavare. Under åberopande av vad i det föregående yttrats beträffande lönesättningen för manlig folkskollärare tillstyrker utskottet, att ordinarie småskollärarinna skall åtnjuta lön enligt lönegraden B 7 vid en lästid av $34\frac{1}{2}$ veckor, enligt lönegraden B 8 vid en lästid av $36\frac{1}{2}$ veckor och enligt lönegraden B 9 vid en lästid av 39 veckor. Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om tillerkännande av ett särskilt lönetillägg åt manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola biträder utskottet under framhållande av att denna löneförbättring för manlig lärare får betraktas som en övergångsanordning, eftersom nya sådana icke komma att utbildas. Till den i en motion berörda frågan om undervisningsskyldigheten per vecka för lärare vid småskola återkommer utskottet i det följande.

Såsom redan antytts, har utskottet med det sagda bedömt småskollärarynnornas lönefråga mot bakgrunden av deras hittillsvarande utbildnings- och arbetsförhållanden. Den höjning av fordringarna för tillträde till småskoleseminarium, som innefattas i 1936 års riksdags beslut angående omorganisation av småskoleseminarierna, synes emellertid utskottet kunna tagas till intäkt för en förbättrad löneställning för de småskollärarynnor, som komma att utbildas enligt den nya ordningen, därest en sådan åtgärd förbindes med allmän skyldighet för småskollärarinna att meddela undervisning jämväl i folkskolestadiets lägre årsklasser. En dylik generell utsträckning av deras arbetsuppgifter synes motiverad med hänsyn till den förbättrade utbildning, som kommer ifrågavarande småskollärarynnor till del, och förefaller utskottet även ur andra synpunkter vara av värde. Denna fråga torde böra vidare utredas genom Kungl. Maj:ts försorg, varom riksdagen lär böra göra framställning. Enär tidigast om två år från småskoleseminarium utexamineras elever enligt den nya ordningen, har frågan icke omedelbar aktualitet.

I samband med behandlingen av frågan om lönesättningen för småskollärarynnor har departementschefen i likhet med 1936 års lärarlönesakkunniga avstyrkt ett av *lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor* framställt krav på en högre lönegradsplacering än småskollärare.

Denna fråga har berörts i två motioner, II: 491 och II: 537, i vilka framställts yrkande om att ifrågavarande lärare skulle, så länge de innehava tjänst som lärare vid mindre folkskola eller som biträdande lärare vid folkskola, tillerkännas ett årligt lönetillägg av 300 kronor.

Den tjänstgöring, som åligger nämnda lärare, är, såsom i motionerna påpekats, både till arten och omfattningen mera krävande än den, som i allmänhet uttages av småskollärarinnor. Det synes utskottet därför skäligen, att ifrågavarande lärare komma i åtnjutande av löneförmåner, som något överstiga dem, som komma småskollärarinnorna till del. Den omständigheten, att de biträdande lärarbefattningarna och de mindre folkskolorna äro stadda under avveckling, lär icke kunna åberopas som ett skäl mot en sådan åtgärd, därest åt löneförbättringen gives karaktären av ett särskilt lönetillägg, att innehavas, så länge vederbörande tjänstgör i den egenskap, som ger lönetillägget dess berättigande. Utskottet kan emellertid icke på grundval av den nu föreliggande utredningen bilda sig en uppfattning om vilken ersättning, som kan anses utgöra en skälig kompensation för nämnda lärares särskilda åligganden, och vill därför begränsa sig till att föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i ämnet till 1938 års riksdag.

Beträffande *icke-ordinarie lärare* innebär Kungl. Maj:ts förslag, att icke-ordinarie folkskollärare skulle inplaceras i lönegraderna 14, 15 och 16 i löneplanen för extra ordinarie befattningshavare vid civilförvaltningen och icke-ordinarie småskollärare i lönegraderna 6, 7 och 8 i samma löneplan. Ifrågavarande lärare skulle således åtnjuta lön tre löneklasser under den, som gäller för motsvarande ordinarie befattningshavare.

I de likalydande motionerna I: 287 och II: 535 har framställts yrkande om att dessa lärare skulle avlönas allenast två löneklasser lägre än motsvarande ordinarie befattningshavare. I motionen II: 491 har framställts ett motsvarande yrkande, dock begränsat till att gälla endast extra ordinarie lärare.

Utskottet har för sin del icke funnit vad i nyssberörda motioner anförts utgöra skäl för ett frångående av Kungl. Maj:ts förslag om att icke-ordinarie lärare bör avlönas tre löneklasser lägre än motsvarande ordinarie befattningshavare. Uppmärksammas bör, att det statliga lönesystem, som avses skola tillämpas även för dessa befattningshavare, inrymmer betydande fördelar, exempelvis rätt till löneklassuppflyttning.

I anslutning till vad som föreslagits i de i denna del likalydande motionerna I: 249 och II: 532 anser utskottet, att det vid den slutliga utformningen av avlöningsreglementets bestämmelser bör övervägas, huruvida icke avlöningen till icke-ordinarie lärare bör fastställas till en viss lönegrad med anknytning till en bestämd årlig tjänstetid. Därvid synes det ligga närmast till hands att utgå från att icke-ordinarie lärare skall åtnjuta avlöning enligt den lönegrad, som enligt vad utskottet nyss anförts skulle tillämpas för extra ordinarie lärare med en årlig lästid av 39 veckor (273 dagar), och att sålunda samtliga icke-ordinarie lärare för varje i lästiden ingående dag erhålla $\frac{1}{273}$ av årslönen enligt vederbörande löneklass inom nämnda lönegrad.

Såsom av det föregående inhämtas, innefattar propositionen icke något förslag till reglering av övningslärarnas avlöningsförhållanden. I likhet med departementschefen och vissa motionärer anser utskottet, att spørgsmålet om dessa lärares anställnings- och avlöningsförhållanden bör underkastas särskild utredning, vilken bör bedrivas så skyndsamt som ämnets invecklade natur medgiver.

De av utskottet i det föregående framställda förslagen innebära icke någon ändring i Kungl. Maj:ts anslagsberäkningar för nästa budgetår.

Vid den efterföljande behandlingen av Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsreglemente torde utskottet, som icke har något att erinra mot de allmänna principerna för utformningen av ifrågavarande avlöningsförfattning, icke behöva särskilt beröra de ändringar i reglementet, som betingas av vad utskottet i det föregående föreslagit. Det lärer få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga dessa ändringar och de jämkningar i övrigt i reglementet, som kunna föranledas av vad utskottet nedan yttrar beträffande vissa särskilda paragrafer i reglementsförslaget. Likaledes förutsätter utskottet, i likhet med departementschefen, att Kungl. Maj:t är oförhindrad att ombesörja den formella överarbetning och vidtaga de smärre modifikationer i övrigt, som vid den slutliga redigeringen av nämnda författning kunna befinnas erforderliga.

I specialmotiveringen till 3 § har departementschefen yttrat, att *antalet veckotimmar* torde liksom hittills böra regleras genom de i undervisningsplanen för rikets folkskolor intagna timplanerna. Utskottet finner det för egen del önskvärt, att avlöningsreglementet lämnar föreskrifter även beträffande denna del av lärarnas tjänstgöringsskyldighet och vill därför förorda, att bestämmelser i ämnet intagas i reglementet. Dessa bestämmelser kunna lämpligen utformas med utgångspunkt från det av 1936 års lärarlönesakkunniga framlagda förslaget och alltså ålägga ordinarie lärare skyldighet att meddela undervisning: lärare vid folkskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola under minst 28 och högst 30 veckotimmar samt lärare vid småskola under minst 24 och högst 28 veckotimmar. För lärare vid småskola, till vilken även hänvisats någon eller några av folkskolestadiets årsklasser bör gälla den undervisningsskyldighet, som stadgas för lärare vid mindre folkskola. Det synes befogat att i reglementet inrymma rätt för skolöverstyrelsen eller i vissa fall statens vederbörande folkskolinspektör att medgiva minskning av veckotjänstgöringen med en eller annan timme.

Utskottet har övervägt, huruvida lärare vid småskola bör åläggas en maximitjänstgöring av upp till 30 timmar per vecka. Denna mertjänstgö-

ring skulle kunna utnyttjas till förstärkning av undervisningen, exempelvis för beredande av en mer individualiserad undervisning åt barn, som äro i behov därav. Utskottet anser sig dock icke kunna för närvarande bedöma lämpligheten av en sådan anordning men förutsätter, att Kungl. Maj:t tager frågan under omprövning och, därest så befinnes erforderligt, för riksdagen framlägger förslag i ämnet.

Vid den slutliga utformningen av 4 § i avlöningsreglementet rörande *differentiering av lönen efter lästiden* och reglementet i övrigt bör beaktas, att lästiden inom vissa skoldistrikt kan hava olika längd vid olika skolor. Denna svårighet gör sig, låt vara under en övergångsperiod, gällande jämväl vid bifall till utskottets i det föregående utvecklade förslag. Därest lästiden vid folk- eller småskola i något fall utsträcket utöver den i vederbörlig ordning fastställda lästiden endast för viss begränsad tid eller — såsom exempelvis vid B 3-skolor under de år nyintagning av elever äger rum — för vissa perioder, bör lärare givetvis icke erhålla uppflyttning i högre lönegrad. I dylika fall bör särskild övertidsersättning utgå till läraren enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Beträffande de under 7 § föreslagna *lönetursbestämmelserna* har utskottet allenast ansett sig böra uttala önskvärdheten av att, till undvikande av tolkningstvister, i de särskilda bestämmelserna angående lönetursrätten för lärare vid småskola uttryckligen utsäges, under a) att med anställning som ordinarie lärare vid folk- eller småskola skall jämiställas anställning tills vidare med minst fyra månaders uppsägning dels vid mindre folkskola, dels ock som biträdande lärare vid folkskola och att under c) skall inbegripas varje vikariat å folkskolläraryrke.

Enligt 11 § i det föreslagna avlöningsreglementet skall *ersättning för tjänstebostad*, som i väsentliga avseenden uppfyller fordringarna i gällande boställsordning, jämte bränsle utgå med för olika hyresgrupper angivna belopp. I motiveringen till de i denna del likalydande motionerna I: 249 och II: 532 har ifrågasatts, att orden »i väsentliga avseenden» skulle för undvikande av olika tolkningar och därav följande tvistigheter utgå och vissa konsekvensändringar vidtagas i paragrafen i övrigt. Enligt utskottets mening skulle en utformning av bestämmelsen på sätt motionärerna ifrågasatt kunna medföra krav på justeringar av ersättningsbelopp även i fall, då tjänstebostad endast helt obetydligt avviker från boställsordningens föreskrifter. Utskottet finner den av Kungl. Maj:t föreslagna föreskriften böra äga tillämpning, åtminstone intill dess erfarenheten ådagalagt, att en annan utformning av densamma kan vara tillräddig.

Kungl. Maj:ts under 12 § framlagda förslag beträffande utgående av *kallortstillägg* anser sig utskottet kunna i huvudsak biträda. Vad angår icke-ordinarie lärare (jfr 29 och 31 §§), synes emellertid vara att befara, att det av Kungl. Maj:t föreslagna utbetalningssättet kan vålla svårig-

heter vid uträkningen av det kallortstillägg, som skall utgå till dessa befattningshavare. Ifrågasätts kan, om icke åt denna del av förslaget med hänsyn härtill bör givas en annan utformning vid den slutliga överarbetningen av författningsförslaget.

Departementschefen har enligt specialmotiveringen till 12 § i likhet med 1936 års lärarlönesakkunniga utgått ifrån, att i och med löneregleringen de *särskilda lönetillägg* skola upphöra, som för närvarande utgå enligt kungörelsen nr 141/1920 angående särskilda lönetillägg åt lärarna inom vissa skoldistrikt i Västerbottens och Norrbottens län och nr 469/1924 angående särskilda lönetillägg åt lärare vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränsorter.

I de likalydande motionerna I: 285 och II: 534 samt i motionen II: 491 har föreslagits, att de sistnämnda lönetilläggen skola utgå i fortsättningen liksom hittills. I motionerna II: 489, II: 491 och II: 541 har framställts enahanda yrkande beträffande de förstnämnda lönetilläggen.

De lönetillägg, som utgå jämlikt kungörelsen nr 141/1920, äro enligt utskottets mening till sin principiella karaktär att jämställa med kallortstillägg. Då utskottet nyss tillstyrkt införandet av kallortstillägg för lärarpersonal inom de norra delarna av landet, kan utskottet icke biträda de motionsvis framställda yrkandena om fortsatt utgående av tillägg jämlikt sistnämnda kungörelse.

De lönetillägg åter, som utgå enligt kungörelsen nr 469/1924, synas hava en något annan karaktär, såsom betingade bland annat av de särskilda, undervisningen försvärande språkförhållandena inom vissa delar av de nordligaste gränsorterna. Utskottet kan emellertid icke på grundval av den föreliggande utredningen bilda sig en uppfattning om i vad mån situationen förändras genom den lönereglering, som utskottet föreslår riksdagen att besluta. Riksdagen torde med hänsyn härtill böra hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån ifrågavarande särskilda lönetillägg kunna anses böra utgå även för tiden efter löneregleringens genomförande.

Med vad nu anförts torde de i ämnet väckta motionerna få anses besvarade, såvitt nu är i fråga.

Enligt 16 § i förslaget till avlöningsreglemente skall *kvinnlig lärare vid ledighet för havandeskap eller barnsbörd* under en tid av högst tre månader i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det i 14 § angivna tjänstledighetsavdraget. Utskottet, som icke har något att häremot erinra, vill emellertid framhålla, att ifrågavarande tidrymd måhända bör angivas till 90 dagar i syfte att ernå överensstämmelse med vad i motsvarande hänseende föreskrivits beträffande andra befattningshavare. Samtidigt vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke sådan ledighet bör uttagas inom viss tid, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Jämlikt 18 § skall lärare, som i vederbörlig ordning erhållit *tjänstledighet från sin befattning för att uppehålla mot denna svarande tjänst i annat skoldistrikt*, under tiden för ledigheten avstå hela lönen jämte i förekommande fall kallortstillägg. Utskottet, som erfarit, att den föreslagna bestämmelsen ansetts komma att vålla svårigheter i redovisnings- och rekvisitions hänseende, anser sig icke kunna nu bedöma, huruvida förslaget i denna del är tillfredsställande, men utgår från att spörsmålet i samband med den definitiva utformningen av ifrågavarande avlöningsförfattning blir föremål för ytterligare övervägande.

Enligt 35 § skall lärare, som omedelbart före den tidpunkt, då reglementet träder i kraft, innehar ordinarie befattning men *icke vill underkasta sig reglementets villkor och bestämmelser* och icke heller kan därtill lagligen förbindas, göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande skolstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt. Lärare, som före sistnämnda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall enligt samma bestämmelser varda bibehållen vid honom enligt dittills gällande bestämmelser tillkommande avlöningsförmåner m. m. I nämnda avlöningsförmåner skall enligt förslaget icke inbegripas provisorisk avlöningsförbättring och ej heller de ovannämnda, till lärare inom vissa norrländska skoldistrikt utgående särskilda lönetilläggen.

I de likalydande motionerna I:284 och II: 538 har yrkats, att de lärare, som ej vilja övergå till det nya lönesystemet, alltjämt måtte äga uppbära provisorisk avlöningsförbättring enligt samma bestämmelser som hittills.

Det motionsvis framställda förslaget synes icke kunna biträdas redan av den anledningen, att ett avsteg härigenom skulle ske från vad som beträffande likartade löneförmåner tillämpats vid löneregleringar på andra områden. Då härtill kommer, att 1929 års riksdag vid sitt beslut om beviljande av ifrågavarande avlöningsförbättring underströk, att det uppenbarligen vore av vikt att vid bestämmandet av löneförbättringens belopp det tillsåges, att ej ett föregripande av den blivande löneregleringen skedde, kan utskottet icke biträda de i ämnet väckta motionerna, såvitt de här äro i fråga, utan tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag, varemot utskottet ej heller i övrigt har någon erinran att framställa.

Utskottet tillstyrker den av Kungl. Maj:t ifrågasatta *avgränsningen av löneregleringen*. Ej endast lärare vid folk- och småskolor samt vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränssorter ävensom vid Skytteanska skolan i Tärna utan även föreständarinnor och biträdande föreständarinnor vid skolhem och arbetsstugor samt lärare vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och barnhem böra således komma i åtnjutande av de nyreglerade lönerna.

Löneregleringen kommer enligt Kungl. Maj:ts förslag att i vissa hänseen-

den inverka på de nu gällande statsbidragsgrunderna. Statens bidrag till lärarnas löner skall enligt förslaget motsvara den avlöning, vartill lärarna äro berättigade enligt avlöningsreglementets bestämmelser, efter avdrag för varje lärare av det belopp, vartill hyresersättningen enligt bestämmelserna i reglementsförslaget uppgår för en tjänstebostad av den storlek, boställsordningen angiver för respektive lärare. Som villkor för erhållande av statsbidrag förutsättes bland annat skola gälla, att skoldistrikt icke får bevilja några löne- eller pensionsförmåner att utgå till lärare utöver reglementets föreskrifter för sådan tjänstgöring, som lärare är skyldig att fullgöra för den enligt reglementet utgående avlöningen. Dock skall enligt förslaget i det fall att lärare, som vid reglementets ikraftträdande innehar ordinarie tjänst, genom löneregleringen lider minskning i honom före ikraftträdandet tillkommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt, statsbidrag till sådan lärares lön utgå allenast under villkor, att skoldistriktet iklätt sig att hålla läraren skadeslös för berörda minskning. Departementschefen har beträffande bestämmelsen om skyldighet för skoldistrikt att hålla ordinarie lärare skadeslös för löne-minskning framhållit, att det enligt hans uppfattning vore rimligt, att bestämmelsen finge avse det *faktiska* löneläget vid övergången till den nya löneregleringen, oavsett huruvida förekommande tilläggsförmåner kunde anses läraren tillförsäkrade på ett rättsligen bindande sätt eller ej.

I motionen II: 490 har hemställts, att riksdagen måtte uttala, att kommunerna skola hålla nu ordinarie lärare skadeslösa för genom regleringen eventuellt inträdd försämring i deras löne- och andra förmåner, som tillförsäkrats dem vid befattningens tillträdande. Av motiveringen framgår, att yrkandet avser att bereda garantier mot att de förmåner i form av vissa framtida ålderstillägg, som tillförsäkrats lärare vid deras anställning, skulle kunna genom löneregleringen förminskas.

Utskottet tillägger Kungl. Maj:ts förslag om skyldighet för skoldistrikt att hålla ordinarie lärare skadeslös för löne-minskning den innebörden, att det har avseende jämväl å sådana särskilda löneförmåner, som av kommun ställts i utsikt för lärare, exempelvis i form av ålderstillägg, men vilka läraren icke hunnit tillträda vid tidpunkten för löneregleringens genomförande. Det syfte, som det motionsvis framställda yrkandet vill främja, läres alltså få anses tillgodosett redan genom Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har icke någon annan erinran att framställa mot Kungl. Maj:ts förslag till ändrade statsbidragsgrunder än att utskottet vill föreslå, att skoldistriktets skyldighet att hålla lärare skadeslös för minskning i lön eller pension skall inbegripa jämväl extra ordinarie lärare. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag torde såsom ytterligare villkor för erhållande av statsbidrag böra gälla, att skyldighet av skoldistriktet åläggas vederbörande redogörare att till statens intressekontor redovisa belopp, som läraren önskar genom avdrag å sin avlöning avsätta för intressekontorsändamål.

Till de lärare, som övergå på det nya lönesystemet, bör i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag utgå dyrtidstillägg efter de för befattningshavare vid nyreglerade verk gällande grunder ävensom provisoriskt dyrtidstillägg. Utskottet har intet att erinra emot, att dyrtidstillägg efter oförändrade grunder utgå till lärare, som ej önska erhålla lön enligt det nya lönesystemet. Mot vad av Kungl. Maj:t föreslagits rörande tidpunkten för löneregleringens genomförande och om beviljande av engångsersättning av statsmedel till de lärare, som övergå till det nya lönesystemet, synes någon erinran ej vara att framställa. I anslutning till vad av departementschefen anförts, framhåller utskottet vikten av att åtgärder vidtagas i syfte att för skoldistriktet underlätta övergången till det nya lönesystemet genom erforderliga jämkningar i gällande grunder angående rätt till förskott å statsbidrag, som påverkas av löneregleringen.

I motionen II: 540 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att, där äkta makar äro anställda som lärare vid samma skola, lönen skall nedsättas så att, efter avdrag av kostnaden för den gemensamma bostaden, nettolönen blir densamma som för ogifta lärare i samma löneställning.

Motsvarande spörsmål behandlades även vid 1935 och 1936 års riksdagar. I en vid 1935 års riksdag väckt motion hemställdes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring av boställsordningen, att äkta makar, som båda innehade lärartjänster vid folk- och småskola å samma plats, icke måtte äga rätt att uppbära hyresersättning för mer än en tjänstebostad tillsammans. I utlåtande nr 142 framhöll statsutskottet att den fria tjänstebostaden eller ersättningen därför måste betraktas såsom en del av den enligt gällande lönereglering fastställda lönen och att en ändring härutinnan icke torde böra ske utan i samband med en allmän lönereglering för folkskollärarkåren. Utskottet erinrade också om att såväl 1934 års folkskolesakkunniga som departementschefen förklarat sig anse, att frågorna om en allmän revision av boställsordningen borde anstå till en blivande ny lönereglering för lärarpersonalen. Med hänsyn såväl här till som till den omständigheten, att ett bifall till motionen skulle innebära ett ståndpunktstagande från statsmakternas sida till den invecklade frågan om gift kvinnas avlöningsförmåner, hemställde statsutskottet, att motionen icke skulle föranleda någon riksdagens åtgärd. Första kammaren biföll utskottets hemställan, medan andra kammaren anslöt sig till en vid utskottets utlåtande fogad reservation, som innebar yrkande om bifall till motionen. På grund av kamrarnas skiljaktiga beslut förföll den i motionen framförda frågan.

En inom andra kammaren vid 1936 års riksdag väckt motion i samma ämne avslogs av kammaren på grundval av ett utlåtande, nr 2, från kammarrens första tillfälliga utskott, vari yttrades, att den omständigheten att

spörsmålet om här ifrågavarande lärargrupperns löneförmåner kunde väntas vid 1937 års riksdag bliva upptaget till behandling i ett större sammanhang syntes utskottet utgöra skäl för ett avstyrkande av motionen.

Vid bifall till motionen II: 540 skulle äkta makar, anställda vid olika skolor inom ett och samma skoldistrikt, erhålla högre lön än äkta makar, anställda vid samma skola. Äktenskap skulle vidare medföra reduktion av lönen endast för det fall, att båda makarna äro anställda inom folkskoleväsendet, däremot icke exempelvis om den ene är folkskollärare och den andre läroverkslärare. Redan vad nu sagts ger vid handen, att ett bifall till det i motionen framförda förslaget icke gärna kan ifrågakomma. Den tanke, som ligger till grund för nämnda förslag, liksom ett i motionen II: 539 framfört, ännu längre syftande yrkande av likartad innebörd, står i samband med principfrågan om gifta kvinnors förvärvsarbete. Denna fråga befinner sig under utredning genom av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga. Ett ståndpunktstagande i sak till berörda motionsvis framställda yrkanden synes icke böra från riksdagens sida ske, förrän resultatet av nämnda utredning föreligger. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna II: 539 och II: 540.

Beträffande de i propositionen i övrigt framförda, löne-regleringen berörande förslagen vill utskottet avslutningsvis framhålla, att utskottet icke har något att erinra emot att Kungl. Maj:t bemyndigas utfärda de tilläggbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförande av de nya avlöningsbestämmelserna eller eljes stå i samband därmed, ävensom de provisoriska föreskrifter angående ifrågavarande befattningshavares pensionsrätt, som i statsrådsprotokollet å sid. 76 angivits.

Departementschefen har å sid. 16 i statsrådsprotokollet också berört frågan om de ändrade bestämmelser i pensionshänseende, vilka i övrigt kunna påkallas genom löne-regleringen, och förklarat sig icke vara beredd att nu framlägga förslag i ämnet. Departementschefen har emellertid framhållit nödvändigheten av att de nya pensionsbestämmelserna erhålla retroaktiv giltighet, nämligen för de befattningshavare, som avgå med pension efter löne-regleringens genomförande men före de nya pensionsbestämmelsernas ikraftträdande, och har jämväl antytt möjligheten av ett utsträckande av bestämmelsernas retroaktiva giltighet ännu något längre tillbaka. Sistberörda fråga har behandlats även i ett par av de ovanberörda motionerna. Utskottet saknar anledning att ingå på dessa frågor men anser sig böra framhålla vikten av att en viss försiktighet iakttages vid avfattningen av de bestämmelser, som avse att meddela retroaktiv giltighet åt de nya föreskrifterna i pensionshänseende. Ett i motionen II: 486 framställt yrkande i fråga om kvinnliga folkskollärares pensionsavgifter torde få anses vara av beskaffenhet att böra upptagas till omprövning i samband med behandlingen av dessa befattningshavares pensionsförhållanden i allmänhet.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit rörande nyreglering av lönerna för folk- och småskollärare m. fl. har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet övergår härefter till att behandla de i kapitel II av statsrådsprotokollet framlagda anslagsberäkningarna för budgetåret 1937/1938 m. m.

Anslagsberäkningar för budgetåret 1937/1938 m. m.

1. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala flickskolor. 2. Förslagsanslaget till bidrag till kommunala mellanskolor. Beträffande anslag till förevarande ändamål för nästa budgetår ävensom beträffande ovannämnda inom första kammaren av herr *H. L. E. Sjödahl* väckta motion (I:290) kommer utskottet att framdeles avgiva utlåtande.

3. Förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor. Detta anslag, som för budgetåret 1936/1937 är uppfört med 62,350,000 kronor, disponeras på följande sätt:

1. Statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	kronor 55,950,000
2. Provisorisk avlöningsförbättring, <i>förslagsvis</i>	» 6,090,000
3. Särskilt lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke-finsktalande befolkning samt i Överkalix församling, <i>förslagsvis</i>	» 90,000
4. Provisoriskt lönetillägg åt vissa icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor, <i>förslagsvis</i>	» 200,000
5. Ersättning för flyttningskostnad jämlikt kungörelsen den 21 februari 1936 (nr 32) och kungörelsen den 5 juni 1936 (nr 255), <i>förslagsvis</i>	» 10,000
6. Anordnande av försök med förstärkningsanordningar i skolor av B 2-formen, <i>högst</i>	» 10,000
<hr/>	
Summa kronor 62,350,000,	

Beträffande beräkningen av anslaget för nästa budgetår må erinras om att 1935 års riksdag beslutat, att staten skulle från och med den 1 juli 1936 övertaga hela kostnaden för de författningsenligt utgående kontanta minimilönerna för lärare vid folk- och småskolor — tidigare bestred staten i huvudsak kostnaden allenast för nio tiondelar av nämnda löner. På grund av bestämmelserna angående rekvisition av statsbidrag skulle den härigenom vållade merutgiften för statsverket belasta anslaget först från och med budgetåret 1937/1938. I syfte att för kommunerna underlätta övergången till det nya systemet hava emellertid meddelats bestämmelser (kungörelsen nr 201/1936) om ökad förskottsutbetalning av statsbidrag till lärare vid folk- och småskolor under budgetåret 1936/1937. Kostnaderna härför hava för

sistnämnda budgetår beräknats till 3,000,000 kronor. 1935 års riksdag har vidare fattat beslut om att staten skall i viss utsträckning lämna understöd till bestridande av skoldistriktets kostnader för avlönande av överlärare.

Efter en redogörelse för vad skolöverstyrelsen i skrivelser den 31 augusti och den 2 oktober 1936 föreslagit beträffande beräkningen av anslaget för budgetåret 1937/1938 och för statskontorets utlåtanden däröver, av vilken redogörelse inhämtas, att överstyrelsen ifrågasatt överflyttning till förevarande anslag av vissa utgifter för avlönning av lärare vid statsfolkskolor i Luleå stift från förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, har *departementschefen* anfört följande:

Den i det föregående förordade löneregleringen avses som nämnts skola träda i kraft den 1 januari 1938. För förra delen av budgetåret 1937/1938 kan förevarande anslag alltså beräknas utifrån de förhållanden, som nu föreligga. För senare delen av budgetåret måste vid anslagsberäkningen hänsyn tagas till de ändrade förhållanden, som uppstå genom löneregleringen.

Efter löneregleringens genomförande böra från anslaget bestridas *dels* statens bidrag till de löneförmåner, som lärarna skola åga uppbära enligt det föreslagna avlöningsreglementet, *dels* kostnaderna för det dem i förekommande fall tillkommande provisoriska dyrortstillägget, *dels* avlönning enligt äldre grunder — exklusive provisorisk avlöningsförbättring och särskilda lönetillägg åt lärare i lappmarksförsamlingar med icke-finsktalande befolkning samt i Överkalix församling — till ordinarie lärare, som icke vill övergå till det nya lönesystemet och ej heller kan därtill lagligen förbindas, *dels* statens bidrag till skoldistriktens omförmälda kostnader för avlönande av överlärare, *dels* ersättning för ovannämnda flyttningskostnader, *dels* ock berörda kostnader för anordnande av försök med förstärkningsanordningar i skolor av B 2-formen. Vad nu anförts torde icke behöva särskilt motiveras annat än försåvitt angår de sist nämnda kostnaderna.

Ifrågavarande anordningar till förstärkande av undervisningen i skolor av B 2-formen äro som bekant en följd av 1936 års riksdags beslut angående införande av obligatorisk sjuårig folkskola. I den i sistberörda ämne avlåtna propositionen nr 99/1936 och av 1936 års riksdag togs icke definitiv ställning till detaljerna i dessa anordningar. Det påpekades emellertid av departementschefen och av riksdagen, att kostnaderna komme att utgöras av ersättningar till lärare för övertidstjänstgöring och att de ersättningar till lärare, som således skulle utgå från det ovannämnda till 10,000 kronor maximerade anslagsbeloppet, uppenbarligen icke kunde bli prejudicerande i löneregleringshänseende, då det vore fråga om en extraordinär anordning av ren försökskaraktär. I skrivelse den 7 juli 1936 framlade skolöverstyrelsen förslag till bestämmelser angående dispositionen av nämnda anslagsbelopp. Överstyrelsen anförde här, att det uppstående behovet av ökad direkt undervisning vid vederbörande skolor icke kunde tillgodoses utan en utökning av antalet lärartimmar. En dylik utökning kunde, fortsatte överstyrelsen, ernås genom att antingen avdelningsläraren utöver sin tjänstgöringsskyldighet mot extra arvode tjänstgjorde ytterligare ett min-

dre antal veckotimmar eller den vid skolan tjänstgörande småskollärarinnan mot sådant arvode undervisade i lämpliga ämnen på folkskolestadiet, varvid folkskolans lärare finge tillfälle att samtidigt meddela undervisning åt den eller de klasser, som ej handleddes av småskollärarinnan. Måhända vore en kombination av båda dessa möjligheter närmast till hands liggande. Vidare kunde, där förhållandena sådant medgäve, även särskild timlärare anställas för extratimmarna. Lokala omständigheter kunde motivera olika uppläggning av försöken i olika fall. Först när någon erfarenhet vunnits av de preliminära försöken, syntes tiden mogen för mera bestämda direktiv. Överstyrelsen framlade emellertid mera bestämda förslag beträffande den yttre ramen för försöksanordningarna samt rörande ledningen, kontrollen och finansieringen av desamma. Dessa förslag äsyftade bland annat, att skolöverstyrelsen skulle besluta dels huruvida försök finge anordnas och dels med vilket belopp statsbidrag till försöksanordningen högst finge utgå, därvid överstyrelsen i varje särskilt fall skulle fastställa det antal veckotimmar, för vilka särskilt arvode finge utgå. Arvodet borde, anförde överstyrelsen, avvägas med hänsyn till den lön, som enligt gällande bestämmelser tillkomme lärare vid folk- och småskolor, samt utgå med visst belopp för veckotimme.

Genom beslut den 10 september 1936 uppdrog Kungl. Maj:t åt överstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med de av överstyrelsen angivna riktlinjerna under läsåret 1936—1937 anordna ifrågavarande försök samt föreskrev, att statsbidrag till försöksanordningarna skulle utgå med belopp, motsvarande kostnaderna för särskild ersättning till lärare, som enligt åtagande därvid meddelade undervisning, dock högst med 90 kronor för veckotimme för lärare med folkskollärarkompetens och 70 kronor för veckotimme för lärare med småskollärarkompetens, beräknat efter en lästid av $34\frac{4}{7}$ veckor för läsåret.

Behovet av särskilda anslagsmedel för ifrågavarande ändamål upphör icke vid ett bifall till det ovan framställda löneregleringsförslaget. Jag vill här lämna öppen frågan, vilka arvoden som kunna finnas böra utgå för ändamålet, sedan löneregleringen genomförts, i de fall då tjänstgöring ålägges lärare utöver den tjänstgöring, på vilken löneregleringen grundar sig. Kungl. Maj:t torde böra taga denna fråga under närmare omprövning. En höjning av de nu utgående arvoden synes emellertid icke vara utesluten. På grund härav torde det icke vara lämpligt att, såsom nu är fallet, maximera de anslagsmedel, som för senare hälften av nästa budgetår ställas till förfogande för ändamålet. Utgående från att någon mera nämnvärd utvidgning av försöksverksamheten icke vidtages under nästa budgetår, förutsätter jag, att för detta budgetår beräknas ett förslagsvis betecknat belopp under anslaget för bestridande av de med verksamheten förenade särskilda kostnaderna. Då de jämkningar i ersättningsgrunderna, som kunna komma att vidtagas från och med den 1 januari 1938, ej torde komma att avsevärt påverka medelsåtgången, lär någon höjning av det nu utgående beloppet ej behöva för närvarande beräknas.

Med utgångspunkt från överstyrelsens anslagskalkyler, mot vilka jag ej har någon väsentligare erinran att framställa, torde förevarande förslagsanslag till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor kunna för nästa budgetår vid oförändrade löneförhållanden beräknas till i runt tal 65,600,000 kronor. Ehuru detta icke har någon mer genomgripande betydelse vid anslagsberäkningen, förutsätter jag härvid dels att avlöningen

till lärare vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränssorter skall i sin helhet bestridas från förevarande anslag från och med den 1 juli 1937, *dels ock* att under anslaget beräknas förslagsvis 50,000 kronor till bestridande av skoldistriktens kostnader för avlönande av överlärare.

Vid ett genomförande av den av mig förordade löneregleringen skulle enligt verkställda beräkningar höjningen av förevarande anslag för de närmaste åren uppgå till i runt tal 25,000,000 kronor (vilket belopp dock icke utgör en nettomerutgift, eftersom löneregleringen i stället medför avsevärd reducering av vederbörande dyrtidstilläggsanslag). Enär löneregleringen avses skola träda i kraft den 1 januari 1938, kan halva denna ökning beräknas falla på budgetåret 1937/1938, d. v. s. 12,500,000 kronor. Då emellertid de jämkningar i gällande förskottsbestämmelser, vilka ovan förutsatts skola komma till stånd, ej torde komma att innebära, att hela denna kostnadsökning belastar anslaget för nästa budgetår, räknar jag här med att anslagshöjningen för sagda budgetår kan begränsas till 11,000,000 kronor. Härförutom böra under anslaget beräknas medel för bestridande av de till något över 4,000,000 kronor uppskattade kostnaderna för den förutnämnda övergångslönen, vilka kostnader i sin helhet böra bestridas från anslaget för nästa budgetår. Detta anslag skulle alltså behöva uppföras med $(65,600,000 + 11,000,000 + 4,000,000 =)$ 80,600,000 kronor. Beräkningarna bygga på den förutsättningen att alla lärare övergå på den nya löne-
staten.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående anslagets disposition.

Utskottet.

Utskottets i det föregående ifrågasatta jämkningar i de av Kungl. Maj:t föreslagna lönebestämmelserna hava icke någon inverkan på beräkningen av förevarande anslag för nästa budgetår. Utskottet har icke något att erinra mot de föreliggande anslagskalkylerna, vilka utmynna i en anslagsökning för nästa budgetår av 18,250,000 kronor.

4. Förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor. Kungl. Maj:ts under denna punkt berörda förslag om att förevarande anslag skulle för nästa budgetår uppföras med 3,565,000 kronor, innebärande en väsentligen av 1935 och 1936 års riksdagars beslut om ändrade statsbidragsgrunder föranledd anslagshöjning med 900,000 kronor, har icke givit utskottet anledning till erinran.

5. Förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m. Kungl. Maj:ts under denna punkt berörda förslag om höjning av förevarande anslag för nästa budgetår med 49,000 kronor till 344,000 kronor, betingad väsentligen av 1935 års riksdags beslut rörande ändrade statsbidragsgrunder, har icke givit utskottet anledning till erinran.

6. Förslagsanslaget till bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern. För närvarande utgår från detta anslag bidrag till avlönande av lärare åt vid vanföranstalter och kustsanatorier intagna barn i skolåldern, lärare vid statsunderstödda tuberkulossjukhus, vid s. k. dispensärbarnhem, vid barnhem för nervösa och psykopatiska barn, vid svenska röda korsets barnhem för friska barn från tuberkulösa familjer, vid evangeliska fosterlandsstiftelsens barnhem i Hillesand i Ström samt vid fortsättningsskolan vid kustsanatoriet Apelviken.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit riksdagen medgiva, att statsbidrag ur förevarande anslag måtte kunna efter särskild prövning av Kungl. Maj:t utgå jämväl till avlönande av lärare vid det av Axel och Sofia Alms stiftelse upprättade barnhemmet i Rådan inom Spånga socken. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle anslaget för nästa budgetår bestämmas till 110,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 40,000 kronor. Av höjningen belöpa 4,500 kronor på det nytillkommande barnhemmet, 7,800 kronor på 1935 års riksdags beslut rörande ändrade statsbidragsgrunder, 10,000 kronor på den för hithörande lärarpersonal ifrågasatta löneregleringen och återstoden på en fortskridande ökning i medelsåtgången.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet.

7. Förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränsorter. Å detta anslag, som i riksstaten för innevarande budgetår är uppfört med 230,000 kronor, hava utgifterna under budgetåret 1935/1936 överstigit anslagsbeloppet med 107,162 kronor 70 öre.

Kungl. Maj:ts förslag innebär — förutom en uppräknig av anslaget med hänsyn till medelsåtgången — att från förslagsanslaget till bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem till förevarande förslagsanslag överföras de till 20,000 kronor beräknade kostnaderna för statsbidrag till stiftelsen Norrbottens läns arbetsstugor för vissa i arbetsstugorna mottagna barn, å vilka gällande kungörelse om inackordering av barn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem icke ansetts vara tillämplig, att vid anslagsberäkningen fråndrages ett belopp om 17,000 kronor, motsvarande i runt tal den avlastning, som skulle föranledas av bifall till det ovan under punkt 3 berörda förslaget om överflyttande från detta anslag till förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor av vissa utgifter för lärare vid statsfolkskolorna i Luleå stift, samt att vid anslagsberäkningen fråndrages ytterligare 60,000 kronor, motsvarande kostnaden för tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 för förutnämnda till lärare vid folkskolor

inom vissa av rikets nordligaste gränsorter enligt kungörelsen nr 469/1924 utgående särskilda lönetillägg, vilka av Kungl. Maj:t enligt det föregående föreslagits skola indragas i och med löneregleringens ikraftträdande den 1 januari 1938.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle anslaget på grund härav uppföras med 280,000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 50,000 kronor.

Utskottet.

Utskottet, som erinrar om vad utskottet i det föregående yttrat beträffande omförmälda särskilda lönetillägg, har ingenting att erinra mot ifrågavarande anslagsberäkningar.

8. Förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor. Från föresvarande anslag, som nu är uppfört med 106,000 kronor, kan statsbidrag nu endast utgå till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor inom de tre nordligaste länen.

I statsrådsprotokollet har föreslagits, att bidragsrätten skulle utsträckas till att gälla skolhem och arbetsstugor jämväl i andra delar av landet. Anslaget har för nästa budgetår beräknats till 140,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 34,000 kronor, varav 20,000 kronor belöpa på löneregleringen.

Utskottet.

Mot ifrågavarande förslag har utskottet intet att erinra.

9. Förslagsanslaget till bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem. Ur anslaget, som innevarande budgetår är uppfört med 900,000 kronor, utgår jämlikt beslut av 1935 års riksdag statsbidrag med åtta tiondelar av skoldistriktens styrkta verkliga kostnader för inackordering.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsminskning med det belopp av 20,000 kronor, som enligt vad ovan angivits ansetts böra från anslaget överföras till förslagsanslaget till folkundervisningens främjande i rikets nordligaste gränsorter.

Till stöd för det ovanberörda i motionen II: 80 framförda yrkandet rörande bidrag från anslaget upp till hela den verkliga inackorderingskostnaden vid särskilt ömmande omständigheter på grund av hög skattetunga och stort inackorderingsbehov har anförts följande:

Det kan tyckas, som om ett bidrag av 80 procent är synnerligen väl tilltaget. I kommun med något så när god ekonomi och som ej behöver inackordera mer än ett fåtal barn är beloppet utan tvekan rundligt tilltaget om statsbidraget skulle sänkas ner till 50 à 60 procent.

I en norrländsk socken, som har en sammanlagd utdebitering av kronor 7: 90 per skattekrona, uppgick inackorderingskostnaden till kronor 954: 60 för läsåret 1935—1936. Då antalet skattekronor inom nämnda

ocken är cirka 16,000, utgjorde kommunens bidrag kronor 190: 92, drygt 1 öre per skattekrona, under det att Tärna kommun, en av de fattigaste lappmarkskommunerna, för innevarande år beräknat inackorderingskostnaderna till cirka 20,000 kronor, varvid kommunens bidrag skulle belöpa sig till 4,000 kronor eller över 2 kronor per skattekrona, enär skattekrornas antal endast utgör icke fullt 2,000, under det att utdebiteringen är uppe i nära 20 kronor per skattekrona.

Det torde icke kunna betecknas såsom rättvist att en del skoldistrikt skola bidraga med ett öre per skattekrona, under det en del måste bidraga med nära 200 gånger detta belopp.

För innevarande läsår har Vilhelmina skoldistrikt ansökt om något över 90,000 kronor. Inackorderades sålunda enligt planen och det verkliga behovet, skulle kostnaden för kommunen uppgå till cirka 18,000 kronor eller 1 krona per skattekrona.

Otaliga exempel kunna framdragas, men detta torde ej vara nödvändigt, enär det torde stå klart för alla, att de fattiga kommunerna böra erhålla ytterligare lättnad.

Trycket för dessa förut skattetyngda kommuner blir så mycket kännbarare, som dessa på grund av den glesa bebyggelsen redan i övriga avseenden ha att dragas med större kostnader för folkskoleväsendet än andra i förhållande till bärkraften.

Trots den ganska avsevärda höjning av förevarande statsbidrag, som vidtogs genom 1935 års riksdags omförmälda beslut, kunna såsom i den föreliggande motionen påpekats fall tänkas förekomma, då ett rikligare statsbidrag kan vara motiverat, exempelvis då de sammanlagda, av skoldistriktens gäldade inackorderingskostnaderna uppgå till ett i jämförelse med kommunens skatteförmåga och skattebörda betydande belopp. En riktig uppfattning om behovet av ökat understöd från statens sida åt särskilda skoldistrikt ernås dock icke genom att, såsom i motionen skett, taga hänsyn allenast till de kostnader för skolväsendet, som belöpa på inackordering av skolbarn. Eftersom en omfattande inackorderingsverksamhet kan medföra ej oväsentliga besparingar i skoldistriktens utgifter för skolväsendet i övrigt, böra vid sådana jämförelser, som av motionären företagits, beaktas jämväl skolkostnaderna i övrigt.

Även i övrigt innesluter det av motionären berörda spörsmålet frågor, som erfordra närmare utredning, innan ståndpunkt kan fattas till sätet för ett realiserande av det i motionen angivna, enligt utskottets mening behjärtansvärda önskemålet. Utskottet, som förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan, kan alltså icke för närvarande biträda motionärens framställning.

Mot Kungl. Maj:ts under denna punkt berörda förslag har utskottet intet att erinra.

Utskottet.

10. Förslagsanslaget till bidrag till Skytteanska skolan i Tärna. Kungl. Maj:ts förslag innebär inrättande av en ny klassavdelning vid

skolan och en trots löneregleringen uppkommen anslagsminskning med 3,500 kronor, beroende av att kostnaderna för löner till anstaltens lärar- och föreståndarinnepersonal föreslås skola överföras från detta anslag till vederbörande riksstatsanslag till avlöningar åt lärare vid folkskolor respektive föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.

Utskottet. Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet icke något att erinra.

11. Förslagsanslaget till understöd åt högre folkskolor. I riksstaten för innevarande budgetår är förevarande anslag uppfört med 1,330,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, *dels* att gällande restriktiva bestämmelser med avseende å statsbidrag till anordnande av manlig slöjd i högre folkskolor skola upphävas från och med nästa budgetår, *dels ock* att åt Kungl. Maj:t lämnas ett generellt bemyndigande att bestämma om yrkesbestämd högre folkskolas erkännande såsom praktisk mellanskola.

Det av Kungl. Maj:t beräknade medelsbehovet (1,400,000 kronor), vilket ej påverkas av det förutberörda förslaget om lönereglering för folk- och småskollärare, förutsätter fortsatt giltighet av de bestämmelser, som för innevarande budgetår gälla angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola, och medför en anslagsökning med 80,000 kronor, varav ett belopp om 70,000 kronor föranledes av fortsatt utökning av antalet klasser samt inrättandet av nya högre folkskolor och återstoden betingas av upphävandet av restriktionerna i avseende å undervisningen i manlig slöjd.

Utskottet. Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hava icke givit utskottet anledning till erinran.

12. Förslagsanslaget till understöd åt folkhögskolor. Kungl. Maj:t har föreslagit, att gällande bestämmelser med avseende å statsbidrag till anordnande av parallellundervisning vid folkhögskola skola äga tillämpning tills vidare samt att anslaget, som icke beröres av förutberörda löneregleringsförslag, för nästa budgetår uppföres med oförändrat belopp, 1,300,000 kronor.

Utskottet. De under denna punkt berörda förslagen hava icke givit utskottet anledning till erinran.

13. Förslagsanslaget till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter. Detta anslag är för budgetåret 1936/1937 uppfört med 20,200,000 kronor.

Kungl. Maj:t har beräknat den minskning av medelsbehovet under detta anslag, som föranledes av att folk- och småskollärare enligt för-

slaget till lönereglering från och med den 1 januari 1938 komma att uppbära dyrtidstillägg enligt de grunder, som gälla för nyreglerade löner, till 4,000,000 kronor och har föreslagit, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 16,000,000 kronor, vilket innebär en anslagsminskning med 4,200,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till annan erinran än att anslaget med hänsyn till ändrade indexförhållanden lärer böra för nästa budgetår bestämmas till 18,400,000 kronor. Om 1937 års riksdag skulle komma att besluta ändringar i gällande grunder angående dyrtidstillägg, böra de sålunda beslutade ändringarna givetvis äga motsvarande tillämpning å till lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter utgående dyrtidstillägg. Utskottet, som uppmärksammat, att några författningsbestämmelser icke meddelats rörande utgående av dyrtidstillägg till föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, oaktat bestämmandet av löneförmånerna för dessa befattningshavare genomgående grundats på den principen, att de i avseende å den kontanta lönen skola vara jämställda med småskollärarypersonal, anser erforderligt, att sådana bestämmelser meddelas i anslutning till vad som gäller för sistnämnda personal.

Utskottet.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1. besluta, att för ej mindre lärare vid folk- och småskolor samt vid statens egentliga folkskolor, mindre folkskolor och småskolor i rikets nordligaste gränssorter ävensom vid Skytteanska skolan i Tärna, än även vid de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 5 mars 1937 angivna befattningshavare vid sjukvårdsanstalter, barnhem, arbetsstugor och skolhem skall genomföras lönereglering från och med den 1 januari 1938;

2. besluta, att *ordinarie manlig lärare vid folkskola* skall från och med den 1 juli 1938 hänföras till lönegraden B 17 i den under 9 § avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 270/1925) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, införda löneplanen, därest lästiden utgör 39 veckor årligen, till lönegraden B 16, därest lästiden utgör 36 $\frac{1}{2}$ veckor årligen, och till lönegraden B 15, därest lästiden utgör 34 $\frac{1}{2}$ veckor årligen, samt att lönen skall under förra hälften av kalenderåret 1938 utgå på sätt utskottet i det föregående angivit;

3. besluta, att *ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola* skall hänföras till samma lönegrad som manlig lärare, dock utan rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad;

4. besluta, att *ordinarie lärare vid småskola* skall, på sätt under 2. angivits beträffande ordinarie manlig lärare vid folkskola, hänföras till lönegraderna B 9, B 8, respektive B 7;

5. besluta, att de lärare och andra befattningshavare, som under 1. angivits, skola i övrigt i enlighet med vad departementschefen till omförmälda statsrådsprotokoll yttrat men med iakttagande av vad utskottet i det föregående anført åtnjuta avlöning jämlikt det i statsrådsprotokollet berörda förslaget till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor;

6. hos Kungl. Maj:t anhålla ej mindre om utredning och förslag till sådan jämkning i åliggandena för lärare vid folk- och småskolor, att tjänstgöringstiden för dessa lärare utsträcket till 39 veckor årligen, än även om utredning, huruvida och i vad mån lönerna för de lärare vid småskola, vilka utbildats vid de genom beslut av 1936 års riksdag omorganiserade småskoleseminarierna, böra undergå förhöjning, därest sistnämnda lärare åläggas allmän skyldighet att meddela undervisning jämväl i folkskolestadiets lägre årsklasser;

7. besluta, att ifrågavarande lärare och andra befattningshavare skola äga att under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 uppbära provisoriskt dyrtidstillägg enligt samma grunder, som gälla för befattningshavare i statens tjänst;

8. medgiva, att dyrtidstillägg till de under 1. nämnda lärare och andra befattningshavare må under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 utgå enligt samma grunder, som gälla för statens befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk;

9. godkänna de i ovannämnda statsrådsprotokoll angivna grunderna för statsbidrag till bestridande av kostnaderna för avlöning åt ifrågavarande lärare och andra befattningshavare, dock med iakttagande av vad utskottet i det föregående anført, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda därav föranledda författningsbestämmelser;

10. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggs-

bestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av de ovannämnda avlöningsbestämmelserna eller eljes stå i samband därmed, ävensom de provisoriska föreskrifter angående ifrågavarande befattningshavares pensionsrätt, som i statsrådsprotokollet angivits;

11. medgiva, att ordinarie lärare vid folk- eller småskola samt sådan lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, samt med nu angivna lärare i löne- och anställningshänseende jämställda befattningshavare må, under förutsättning att de underkasta sig ovannämnda avlöningsbestämmelser, vid ingången av januari 1938 av statsmedel uppbära ett belopp, motsvarande vad de — dyrtidstillägg frånräknat — skulle hava uppburit i förskott för samma månad, om de före den 1 januari 1938 gällande avlöningsbestämmelserna då fortfarande ägt giltighet;

12. medgiva, att dyrtidstillägg till de under 1. nämnda lärare och andra befattningshavare, vilka innehava ordinarie befattningar men icke vilja underkasta sig ovannämnda avlöningsbestämmelser och icke heller kunna därtill lagligen förbindas, må under tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 utgå enligt nu gällande allmänna grunder, dock med iakttagande av vad utskottet ovan anfört;

13. till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *förslagsanslag* av 80,600,000 kronor;

14. till *Folkskolor m. m.: Bidrag till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *förslagsanslag* av 3,565,000 kronor;

15. till *Folkskolor m. m.; Bidrag till avlöning åt lärarinnor i hushållsgöromål vid egentliga folkskolor m. m.* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett *förslagsanslag* av 344,000 kronor;

16. a) medgiva, att Axel och Sofia Alms stiftelse må efter särskild prövning av Kungl. Maj:t kunna tillerkännas rätt att erhålla bidrag till avlönande av lärare vid stiftelsens barnhem i Rådan i Spånga socken, att enligt de närmare föreskrifter, Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva, utgå huvudsakligen efter samma grunder och i samma ord-

ning, som äro eller kunna varda stadgade angående statsbidrag till avlönande av lärare vid folk- och småskolor;

b) till *Folkskolor m. m.*: *Bidrag till avlönande av lärare åt vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vid vissa barnhem intagna barn i skolåldern* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 110,000 kronor;

17. till *Folkskolor m. m.*: *Folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 280,000 kronor;

18. till *Folkskolor m. m.*: *Bidrag till avlöning åt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 140,000 kronor;

19. till *Folkskolor m. m.*: *Bidrag till inackordering av skolbarn i skolhem, arbetsstugor eller enskilda hem* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 880,000 kronor;

20. till *Folkskolor m. m.*: *Bidrag till Skytteanska skolan i Tärna* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 15,000 kronor;

21. a) besluta, att de bestämmelser, som gälla för budgetåret 1936/1937 angående statsunderstöd till parallellavdelning av årsklass vid högre folkskola, skola äga motsvarande tillämpning under budgetåret 1937/1938;

b) medgiva, att det må ankomma på Kungl. Maj:ts avgörande, huruvida yrkesbestämd högre folkskola må, i huvudsaklig överensstämmelse med hittills tillämpade grunder, anordnas som praktisk mellanskola;

c) till *Högre folkskolor: Understöd* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 1,400,000 kronor;

22. a) besluta, att de bestämmelser, som gälla för budgetåret 1936/1937 angående statsunderstöd till anordnande av parallellundervisning vid folkhögskola, från och med budgetåret 1937/1938 skola äga tillämpning tills vidare;

b) till *Folkhögskolor: Understöd* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 1,300,000 kronor;

23. till *Dyrtdistillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter* för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av 18,400,000 kronor;

24. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1938 års riksdag angående tillerkännande av särskilt lönetillägg åt lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor;

25. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag, huruvida och i vad mån ovannämnda åt lärare vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränssorter utgående särskilda lönertillägg böra tillerkännas sådana lärare även för tiden efter den 31 december 1937;

B. att följande motioner, nämligen inom första kammaren:

- nr 249 av herr *Wagnsson m. fl.*;
- nr 250 av herr *E. Andersson m. fl.*;
- nr 251 av herr *V. Andersson*;
- nr 252 av herr *Johansson m. fl.*;
- nr 284 av herr *Bergqvist m. fl.*;
- nr 285 av herr *Bergqvist m. fl.*;
- nr 286 av herr *Sandén m. fl.*;
- nr 287 av herrar *Norman och Berglund*;
- nr 288 av herrar *Norman och Berglund*; och
- nr 289 av herr *Sjödahl*;

samt inom andra kammaren:

- nr 80 av herr *Jacobson*;
  - nr 470 av herr *Weijne*;
  - nr 486 av herr *Gardell*;
  - nr 487 av herr *Pettersson i Dahl m. fl.*;
  - nr 488 av herr *Jonsson i Skedsbygd m. fl.*;
  - nr 489 av herr *Jacobson*;
  - nr 490 av herr *Hagberg i Luleå m. fl.*;
  - nr 491 av herr *Hagberg i Luleå m. fl.*;
  - nr 531 av herr *Karlsson i Grängesberg m. fl.*;
  - nr 532 av herr *Johnsson i Kalmar m. fl.*;
  - nr 533 av herr *Lindén m. fl.*;
  - nr 534 av herr *Nilsson i Antnäs m. fl.*;
  - nr 535 av herr *Malmborg m. fl.*;
  - nr 536 av fröken *Hesselgren m. fl.*;
  - nr 537 av fröken *Hennings m. fl.*;
  - nr 538 av herr *Lundqvist m. fl.*;
  - nr 539 av herr *Wallén*;
  - nr 540 av herrar *Johansson i Tväråselet och Johansson i Norrfors*;
  - nr 541 av herr *Lövgren m. fl.*; och
  - nr 542 av herr förste vice talmannen *Jeppsson m. fl.*;
- i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet här ovan under A. hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslag till kommunala flickskolor och kommunala mellanskolor ävensom beträffande motionen nr I:290 av herr *Sjödahl* kommer utskottet att framdeles avgiva utlåtande.

Stockholm den 11 maj 1937.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Olof Olsson*, *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson*, *Borell*, *Nilsson* i Landeryd, *Pauli*, *Larsson* i Varberg, *Rahmn*, *von Heland* och *Bäckström*; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Holmdahl*, *Andersson* i Södergård, *Isacsson*, *Weijne*, *von Seth* och *Erlander*.

Reservationer:

1) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Borell*, *Nilsson* i Landeryd, *Rahmn*, *Holmdahl* och *von Seth*, vilka ansett,

dels att utskottets utlåtande angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m. bort hava följande lydelse:

»Under den — — — (sid. 49—52) — — — 38 veckor.

Utskottet har för sin del ingenting att invända emot, att ersättningen för lästid över 34 $\frac{1}{2}$ veckor, vilken som nämnts nu gäldas av kommunerna, inarbetas i den enligt lönegrad utgående avlöningen, d. v. s. att staten övertager den väsentliga delen av lärarlönerna. Däremot kan utskottet icke biträda Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser den av bland annat ifrågasvarande kostnadsöverflyttning betingade lönesättningen.

Den differentiering av avlöningen i olika lönegrader efter undervisningstidens längd, som Kungl. Maj:ts förslag innebär, leder enligt utskottets mening till konsekvenser, som icke äro önskvärda ur vare sig skolans eller lärarnas synpunkt. Såsom påvisats i åtskilliga av de i ämnet väckta motionerna, skulle ett genomförande av detta förslag medföra, att landsbygdens lärare skulle i fortsättningen liksom hittills, så länge de nuvarande olikhe-

terna mellan städer och större samhällen å ena sidan, landsbygden å den andra, i fråga om lästidens längd bestå, som regel bliva lägre avlönade än städernas lärare, och landsbygden skulle på grund härav beredas svårigheter vid konkurrensen om de bästa lärarna. Det övervägande antalet lärare skulle, såvitt med utgångspunkt från de nuvarande förhållandena kan bedömas, erhålla lön enligt den lägsta av de i propositionen föreslagna lönegraderna. Endast lärare med en årlig lästid av 39 veckor skulle avlönas enligt en lönegrad, som allmänt ansetts välmotiverad för alla manliga folkskollärare, nämligen lönegraden B 17. Med den ifrågasatta lönedifferentieringen är förenad även den olägenheten, att lönesättningen skulle vara till övervägande del beroende av skoldistriktens åtgöranden. Det synes önskvärt, att lönesystemet icke utformas på sådant sätt, att det underlättar uppkomsten av intresse motsättningar mellan skoldistriktet och de i deras tjänst anställda lärarna.

Enligt utskottets mening bör det lönesystem, som avses skola genomföras för folkskolans lärare, så konstrueras, att det icke uppoffrar den fasthet och enhetlighet, som en lönereglering bör tillgodose och som tillgodosetts vid löneregleringar inom andra verksamhetsområden. Befattningshavarnas löneställning bör icke göras beroende av yttre omständigheter, som komma flertalet av dem att sväva i ovisshet om vilken löneställning, de för framtiden skola komma i åtnjutande av.

Om sålunda en enhetlig lönesättning för folkskolans lärare för utskottet framstår som ett väsentligt önskemål, vill utskottet å andra sidan icke förneka, att genomförandet av ett sådant avlöningssystem försvåras av de förefintliga olikheterna i fråga om undervisningstidens längd. Såsom framgår av de verkställda utredningarna och de i ämnet väckta motionerna, saknas dock icke möjligheter att komma till rätta med dessa svårigheter. Den ifrågasatta löneregleringen, vilken som nämnts innebär, att kommunerna befrias från skyldigheten att bestrida kostnaden för lärares tjänstgöring utöver den nu föreskrivna minimitjänstgöringen av $34\frac{1}{2}$ läsveckor, erbjuder ett gynnsamt tillfälle för statsmakterna att utan ekonomiska olägenheter för skoldistriktet vidtaga förbättringar inom folkskoleväsendet genom att i vidare mån, än nu i allmänhet sker, utnyttja lärarnas arbetskraft inom ramen av en allmän tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor per år. Ehuru en utsträckning av den obligatoriska lästiden utöver $34\frac{1}{2}$ läsveckor ur skolans synpunkt skulle vara till fördel, är det enligt utskottets mening och såsom i några av de ovannämnda motionerna påpekats icke nödvändigt, att den normalisering av lärarnas tjänstgöringsskyldighet, som utskottet således finner böra ske, förbindes med en sådan generell åtgärd. Den arbetstid, som ligger emellan $34\frac{1}{2}$ och 39 veckor lär i allmänhet kunna till skolans bästa nyttiggöras på annat sätt än genom en ytterligare utsträckning av lästiden för barnen. I skolöverstyrelsens å sid. 23 och 24 här ovan berörda utlåtande hava framlagts vissa förslag i denna

riktning, vilka enligt utskottets mening böra komma under närmare övervägande. Den av 1936 års lärarlönesakkunniga framförda tanken att inom ramen för lärarnas allmänna undervisningsskyldighet inlägga jämväl undervisning i slöjd bör icke utan vidare avvisas, så mycket mindre som härigenom öppnas möjligheter till utgiftsminskningar för statsverket. Ett tänkbart uppslag synes också vara att förlägga någon del av fortsättningsskoleundervisningen inom nämnda undervisningsskyldighet. Det kan även ifrågasättas, huruvida icke den vidgade tjänstgöringsskyldigheten kan tagas i anspråk för beredande av särskild undervisning åt efterblivna barn.

Av det sagda torde framgå, att goda möjligheter förefinnas att även för befattningshavare inom folkskoleväsendet genomföra en i stort sett enhetlig tjänstgöringstid och alltså bringa förhållandena på detta område till överensstämmelse med vad som gäller för vissa andra lärarkategorier och befattningshavare i allmän tjänst. Det är emellertid icke möjligt för utskottet att i frågans nuvarande läge taga ställning till de med ifrågavarande åtgärder sammanhängande detaljfrågorna. Denna sida av saken bör komma under skyndsamt utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. På grund härav och även med hänsyn till önskvärldheten av att skoldistriktet beredas rådrum för ett genomförande av de åtgärder i nämnda riktning, vilka kunna komma att beslutas, är det icke möjligt att genomföra en utsträckning av lärarnas tjänstgöringsskyldighet och därmed en enhetlig lönegradsplacering redan från och med den dag, då löneregleringen tänkes skola träda i kraft. Som nämnts bör emellertid en lönereglering icke så utformas, att befattningshavarna sväva i ovisshet om dess verkliga innebörd. På grund härav bör riksdagen enligt utskottets mening redan nu fatta beslut rörande sättet för övergången till den enhetliga lönesättningen.

Nämnda övergång synes kunna utformas med utgångspunkt från Kungl. Maj:ts förslag. På sätt i de likalydande motionerna I: 284 och II: 538 ifrågasatts, bör enligt utskottets mening ordinarie manlig folkskollärare intill den 1 juli 1939 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag åtnjuta lön enligt lönegraderna B 15, B 16, respektive B 17. Från och med sagda dag böra de lärare, som åtnjuta lön enligt den lägsta lönegraden, uppflyttas till lönegraden B 16 och den årliga tjänstgöringsskyldigheten fastställas till lägst $36\frac{1}{2}$ veckor. Efter ytterligare två år, alltså den 1 juli 1941, böra de lärare, som åtnjuta lön enligt lönegraden B 16, uppflyttas till lönegraden B 17 och den årliga tjänstgöringsskyldigheten fastställas till 39 veckor.

I motionerna I: 249 och II: 532 har framställts ett yrkande, som innebär, att differentieringen av lönerna efter tjänstgöringstiden skulle till undvikande av ojämnheter och påtagliga orättvisor hänföras till vissa fixerade tjänstgöringstider, $34\frac{1}{2}$, 36 och 39 veckor, i stället för till varierande lästider enligt Kungl. Maj:ts förslag. Med den ståndpunkt, utskottet i det föregående intagit, har detta yrkande avseende allenast på den första

perioden av den av utskottet ifrågasatta övergången till en enhetlig lönesättning. Det torde icke vara behöfligt att för den korta tid, nämnda period omfattar, vidtaga ändring i Kungl. Maj:ts förslag i den i berörda motioner angivna riktningen.

Med vad utskottet ovan anfört torde de i ämnet väckta motionerna få anses besvarade, såvitt de här komma i fråga.

Kungl. Maj:t — — — (sid. 53 och 54) — — — lönegrader lägre.

Utskottet vill mot bakgrunden av den å sid. 24 f. här ovan lämnade redogörelsen fästa uppmärksamheten på att det torde få anses ådagalagt, att 1925 års riksdag icke i princip beslutat i lönehänseende likställa manliga och kvinnliga befattningshavare. Vid sådant förhållande anser utskottet, i anslutning till vad i ämnet anförts av 1936 års lärarlönesakkunniga, skolöverstyrelsen och de ovannämnda motionärerna, det icke lämpligt, att riksdagen genom bifall till Kungl. Maj:ts förslag föregriper den revision av gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid den civila och militära statsförvaltningen, som omhänderhaves av 1936 års lönekommitté, och riksdagens omprövning av frågan i det vidare sammanhang, som lönekommitténs förslag kommer att avse. Ett uppskjutande av ståndpunkts-tagandet ett eller annat år i syfte att bereda möjligheter till en bedömning av frågan i dess samband med statens lönefrågor i övrigt synes icke vålla några olägenheter för de kvinnliga befattningshavarna, eftersom de av Kungl. Maj:t föreslagna övergångsbestämmelserna innebära, att närmandet av lönen för kvinnlig folkskollärare till lönen för manlig skulle genomföras stegvis på så sätt, att en partiell likställighet skulle ernås först den 1 juli 1940 och full likställighet — fränsett rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad — först den 1 juli 1943.

På grund av vad nu anförts finner sig utskottet i anslutning till de motionsvis framställda yrkandena böra föreslå, att kvinnlig folkskollärare skall åtnjuta lön enligt en lönegrad, som ligger två lönegrader lägre än den för manlig folkskollärare tillämpade. Med tillämpning i övrigt av vad utskottet i det föregående föreslagit rörande lönegradsplaceringen för manlig folkskollärare bör således kvinnlig lärare intill den 1 juli 1939 åtnjuta lön enligt lönegraderna B 13, B 14, respektive B 15, från och med nämnda dag enligt lönegraderna B 14, respektive B 15 samt från och med den 1 juli 1941 enligt lönegraden B 15. I så fall bör skyldighet icke åläggas kvinnlig folkskollärare att mottaga större tjänstebostad än å två rum och kök.

Lönen för — — — (sid. 54 och 55) — — — motionen II: 486.

Enligt det äldsta i statsrådsprotokollet åberopade löneregleringsförslaget — lärarlönekommitténs förslag — skulle skillnaden mellan lönen för kvinnliga folkskollärare och småskollärarinnor utgöra icke mindre än nio lönegrader. I de efterföljande kommittéutredningarna yppades en växande

förståelse för småskollärarynnornas ansvarsfulla och krävande arbete samt togs större hänsyn till de skärpta fordringarna i utbildningshänseende. 1928 års lönekommitté och 1935 års lärarlönesakkunniga angåvo sålunda löneskillnaden till sju lönegrader. Av 1936 års lärarlönesakkunniga reducerades den till sex lönegrader.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, som utgår från en löneskillnad av icke mindre än åtta lönegrader, synes alltså representera en återgång till en äldre uppskattning av småskollärarynnornas arbets- och utbildningsförhållanden. Enligt utskottets mening föreligger icke anledning att uppehålla en så avsevärd skillnad i lönehänseende mellan ifrågavarande befattningshavare. Därest utskottet funnit sig kunna tillstyrka den av Kungl. Maj:t för de kvinnliga folkskollärarna ifrågasatta lönegradsplaceringen, skulle en höjning av löneställningen för småskollärarynnorna hava varit naturlig med hänsyn till relationen mellan folkskollärarynnorna och småskollärarynnorna. Om emellertid — såsom utskottet i det föregående förutsatt — de kvinnliga folkskollärarna skola avlönas två lönegrader lägre än de manliga folkskollärarna, synes den av Kungl. Maj:t för småskollärarynnorna föreslagna högsta lönegradsplaceringen vara lämplig. I så fall kommer löneskillnaden mellan kvinnlig folkskollärare och småskollärarynna att motsvara sex lönegrader.

Vad utskottet i det föregående föreslagit beträffande övergång till enhetlig lönegradsplacering och tjänstgöringsskyldighet bör äga tillämpning jämväl beträffande småskollärarynnorna. Dessa böra alltså intill den 1 juli 1939 åtnjuta lön enligt lönegraderna B 7, B 8, respektive B 9, från och med nämnda dag enligt lönegraderna B 8, respektive B 9 samt från och med den 1 juli 1941 enligt lönegraden B 9. Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om tillerkännande av ett särskilt lönetillägg åt manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola biträder utskottet. Till den i en motion berörda frågan om undervisningsskyldigheten per vecka för lärare vid småskola återkommer utskottet i det följande.

I samband — — — (sid. 56—65) — — — budgetåret 1937/1938 m. m.»

dels ock att utskottets hemställan under *punkterna 2—4 och 6* bort i anledning härav bliva följande:

»2. besluta, att *ordinarie manlig lärare vid folkskola* skall efter en övergångsperiod av tre och ett halvt år, alltså från och med den 1 juli 1941, hänföras till lönegraden B 17 i den under 9 § avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 270/1925) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, införda löneplanen ävensom från och med nämnda tidpunkt åläggas en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor årligen; skolande sagda övergångsperiod så anordnas, att sådan lärare från och med

den 1 januari 1938 hänföres vid skolor med en lästid av högst 36 veckor årligen till lönegraden B 15, vid skolor med en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor till lönegraden B 16 och vid skolor med en lästid av 39 veckor till lönegraden B 17 och att sådan lärare, som den 1 juli 1939 åtnjuter avlöning enligt lönegraden B 15, skall från och med sistnämnda dag uppflyttas till lönegraden B 16, i samband varmed ordinarie manlig lärare vid folkskola åläggas en tjänstgöringsskyldighet av lägst $36\frac{1}{2}$ veckor årligen;

3. besluta, att *ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola* skall, på sätt under 2. angivits beträffande manlig sådan lärare, åtnjuta lön två lönegrader lägre än manlig lärare, dock utan rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad;

4. besluta, att *ordinarie lärare vid småskola* skall efter en övergångsperiod av tre och ett halvt år, alltså från och med den 1 juli 1941, hänföras till lönegraden B 9 i omförmälda löneplan ävensom från och med nämnda tidpunkt åläggas en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor årligen; skolande sagda övergångsperiod så anordnas, att sådan lärare från och med den 1 januari 1938 hänföres, på sätt under 2. angivits beträffande ordinarie manlig lärare vid folkskola, till lönegraderna B 7, B 8, respektive B 9 och att sådan lärare, som den 1 juli 1939 åtnjuter avlöning enligt lönegraden B 7, skall från och med sistnämnda dag uppflyttas till lönegraden B 8, i samband varmed ordinarie lärare vid småskola åläggas en tjänstgöringsskyldighet av lägst $36\frac{1}{2}$ veckor årligen;

6. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande åtgärder att i möjligaste mån och under beaktande av vad utskottet i det föregående anförts effektivt utnyttja den ovannämnda tjänstgöringsskyldigheten för lärare vid folk- och småskolor;»

2) av herr Jeppsson, som ansett,

dels att utskottets utlåtande angående lönereglering för folk- och småskollärare m. m. bort hava följande lydelse:

»Under den — — (sid. 49—52) — — 38 veckor.

Utskottet har för sin del ingenting att invända emot, att ersättningen för lästid över $34\frac{1}{2}$ veckor, vilken som nämnts nu gäldas av kommunerna, inarbetas i den enligt lönegrad utgående avlöningen, d. v. s. att staten övertager den väsentliga delen av lärarlönerna. Däremot kan utskottet icke bi-

träda Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser den av bland annat ifrågasatt kostnadsöverflyttning betingade lönesättningen.

Den differentiering av avlöningen i olika lönegrader efter undervisningstidens längd, som Kungl. Maj:ts förslag innebär, leder enligt utskottets mening till konsekvenser, som icke äro önskvärda ur vare sig skolans eller lärarnas synpunkt. Såsom påvisats i åtskilliga av de i ämnet väckta motionerna, skulle ett genomförande av detta förslag medföra, att landsbygdens lärare skulle i fortsättningen liksom hittills, så länge de nuvarande olika heterna mellan städer och större samhällen å ena sidan, landsbygden å den andra, i fråga om lästidens längd bestå, som regel bliva lägre avlönade än städernas lärare, och landsbygden skulle på grund härav beredas svårigheter vid konkurrensen om de bästa lärarna. Det övervägande antalet lärare skulle, såvitt med utgångspunkt från de nuvarande förhållandena kan bedömas, erhålla lön enligt den lägsta av de i propositionen föreslagna lönegraderna. Endast lärare med en årlig lästid av 39 veckor skulle avlönas enligt en lönegrad, som allmänt ansetts välmotiverad för alla manliga folkskollärare, nämligen lönegraden B 17. Med den ifrågasatta lönedifferentieringen är förenad även den olägenheten att lönesättningen skulle vara till övervägande del beroende av skoldistriktens åtgöranden. Det synes önskvärt, att lönesystemet icke utformas på sådant sätt, att det underlättar uppkomsten av intresse motsättningar mellan skoldistriktet och de i deras tjänst anställda lärarna.

Enligt utskottets mening bör det lönesystem, som avses skola genomföras för folkskolans lärare, så konstrueras, att det icke uppostrar den fasthet och enhetlighet, som en lönereglering bör tillgodose och som tillgodosätts vid löneregleringar inom andra verksamhetsområden. Befattningshavarnas löneställning bör icke göras beroende av yttre omständigheter, som komma flertalet av dem att sväva i ovisshet om vilken löneställning, de för framtiden skola komma i åtnjutande av. Utskottet utgår nämligen ifrån att samtliga lärare böra erhålla samma tjänstgöringsskyldighet och i möjligaste mån samma tjänstgöringstid. Endast härigenom torde man kunna undgå en för landsbygdens skolväsende olämplig klassificering av lärartjänsterna.

Om sålunda en enhetlig lönesättning för folkskolans lärare för utskottet framstår som ett väsentligt önskemål, vill utskottet å andra sidan icke förneka, att genomförandet av ett sådant avlöningssystem försvåras av de förefintliga olikheterna i fråga om undervisningstidens längd. Såsom framgår av de verkställda utredningarna och de i ämnet väckta motionerna, saknas dock icke möjligheter att komma till rätta med dessa svårigheter. Den ifrågasatta löneregleringen, vilken som nämnts innebär, att kommunerna befrias från skyldigheten att bestrida kostnaden för lärares tjänstgöring utöver den nu föreskrivna minimitjänstgöringen av 34 $\frac{1}{2}$ läsveckor, erbjuder ett gynnsamt tillfälle för statsmakterna att utan ekonomiska olägenheter för skoldistriktet vidtaga förbättringar inom folkskoleväsendet. En förut-

sättning härför liksom också för åstadkommandet av en utjämning i lönehänseende är emellertid, att lärarnas arbetskraft mera effektivt utnyttjas än vad flerstädes nu är fallet. En utökning av tjänstgöringsskyldigheten föreslogs också av 1936 års lärarlönesakkunniga. Önskvärdheten härav har ävenledes understrukits såväl i motioner som i uttalanden om den föreslagna löneregleringen.

Denna önskan om ett bättre utnyttjande av lärarnas arbetskraft ligger också helt i linje med de senare årens strävanden att förbättra undervisningsmöjligheterna, särskilt på landsbygden, så att skolförhållandena där bli mera likartade med städernas. Utskottet anser för den skull, att riksdagen vid löneregleringens genomförande bör besluta utsträcka *tjänstgöringsskyldigheten* för samtliga lärare till 39 veckor. Härigenom skulle landsbygdens och städernas lärartjänster komma att framstå som likvärdiga. Någon gradering av statens bidrag till lärarlönerna skulle ej heller behöva ifrågakomma och följaktligen ej heller någon favorisering från statens sida av städernas och de större samhällenas skolväsende. Däremot anser sig utskottet icke böra förorda en allmän förlängning av den lagstadgade minimilästiden av 34 $\frac{1}{2}$ veckor, ehuru väl en utsträckning av den obligatoriska lästiden från skolans synpunkt kunde i och för sig vara önskvärd. Utskottet anser nämligen, att folk- och småskolans organisation bör anpassas efter de för de olika orterna skiftande förutsättningarna och att det alltjämt bör vara skoldistriktet obetaget att själva besluta angående utökning av den årliga lästiden för barnen.

Den av utskottet sålunda föreslagna tjänstgöringsskyldigheten av 39 veckor årligen torde kunna uttagas på olika sätt. Enligt utskottets mening torde det kunna förväntas, att många skoldistrikt komma att begagna sig av möjligheten att utsträcka lästiden, då merkostnaden härför ej skulle drabba skoldistriktet utan övertagas av statsverket. Där en förlängning av läsåret av ena eller andra skälet ej skulle befinnas lämpligt att genomföra, kan enligt utskottets mening ett antagande av de av skolöverstyrelsen föreslagna förstärkningsanordningarna i dess ovan å sid. 23 och 24 berörda utlåtande vara till gagn, och dessa synas utskottet för den skull böra genomföras i den utsträckning så befinnes vara lämpligt. Genom dessa anordningar skulle landsbygden erhålla möjlighet att inom kort tid få till stånd en med hänsyn till effektiviteten förbättrad folkskolundervisning utan att varje barn eller skolklass behövde få lästiden utsträckt. Löneregleringen för lärarna bleve härigenom förbunden med en undervisningsreform, som komme den egentliga landsbygden och de svagare skolformerna till godo. Det kan även ifrågasättas, huruvida inte den utökade tjänstgöringsskyldigheten kunde tagas i anspråk för särskild undervisning åt efterblivna barn. Andra utvägar att uttaga tjänstgöringsskyldigheten av lärarna ha anvisats av 1936 års lärarlönesakkunniga genom dessas förslag att i den obligatoriska tjänstgöringstiden inlägga slöjdundervisningen. Härigenom skulle rätt betydande besparingar av nu utgående statsbidrag till denna undervisning kunna göras.

Av det sagda torde framgå, att goda möjligheter förefinnas att även för befattningshavare inom folkskoleväsendet genomföra en i stort sett enhetlig tjänstgöringstid och alltså bringa förhållandena på detta område till överensstämmelse med vad som gäller för vissa andra lärarkategorier och befattningshavare i allmän tjänst. Det är emellertid icke möjligt för utskottet att i frågans nuvarande läge taga ställning till de med ifrågavarande åtgärder sammanhängande detaljfrågorna. Denna sida av saken bör komma under skyndsamt utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. På grund härav och även med hänsyn till önskvärdheten av att skoldistriktet beredas råd- rum för ett genomförande av de åtgärder i nämnda riktning, vilka kunna komma att beslutas, är det icke möjligt att genomföra en utsträckning av lärarnas tjänstgöringsskyldighet och därmed en enhetlig lönegradsplacering redan från och med den dag, då löneregleringen tänkes skola träda i kraft. Som nämnts bör emellertid en lönereglering icke så utformas, att befattningshavarna sväva i ovisshet om dess verkliga innebörd. På grund härav bör riksdagen enligt utskottets mening redan nu fatta beslut rörande sättet för övergången till den enhetliga lönesättningen.

Nämnda övergång synes lämpligen böra utformas på så sätt, att riksdagen beslutar en allmän utökning av lärarnas tjänstgöringstid till 39 veckor eller däremot svarande arbetstid, vilken utökning skall hava slutgiltigt genomförts under en övergångstid av $3\frac{1}{2}$ år, räknat från löneregleringens ikraftträdande, alltså den 1 juli 1941. Från denna tidpunkt skola samtliga ordinarie manliga lärare åtnjuta lön enligt lönegrad B 17. Under övergångstiden bör enligt utskottets mening sådan lärare intill den 1 juli 1938 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag åtnjuta lön enligt lönegraderna B 15, B 16 respektive B 17. Från och med sistnämnda dag böra de lärare, som åtnjuta lön enligt den lägsta lönegraden, uppflyttas till lönegraden B 16 och den årliga tjänstgöringsskyldigheten samtidigt fastställas till mer än 36 men ej 39 veckor årligen. En uppflyttning redan från och med den 1 juli 1938 av de i lönehänseende sämst ställda lärarna med en lönegrad utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit synes nämligen utskottet innebära tillgodoseendet av ett rättmätigt krav på en tillfredsställande löneförbättring för lärarpersonalen framför allt på landsbygden i samband med den förestående löneregleringen.

Med den ståndpunkt utskottet i det föregående intagit torde det icke vara behövt att såsom föreslagits i motionerna I: 249 och II: 532 föreskriva, att den årliga lästiden skall omfatta antingen $34\frac{1}{2}$, 36 eller 39 veckor.

Med vad utskottet ovan anfört torde de i ämnet väckta motionerna få anses besvarade, såvitt de här komma i fråga.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att *ordinarie kvinnlig folkskollärare* — — — (sid. 53—55) — — — motionen II: 486.

Enligt det äldsta i statsrådsprotokollet åberopade löneregleringsförslaget

— lärarlönekommitténs förslag — skulle skillnaden mellan lönen för kvinnliga folkskollärare och småskollärarinnor utgöra icke mindre än nio lönegrader. I de efterföljande kommittéutredningarna yppades en växande förståelse för småskollärarinnornas ansvarsfulla och krävande arbete samt togs större hänsyn till de skärpta fordringarna i utbildningshänseende. 1928 års lönekommitté och 1935 års lärarlönesakkunniga angåvo sålunda löneskillnaden till sju lönegrader. Av 1936 års lärarlönesakkunniga reducerades den till sex lönegrader.

Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, som utgår från en löneskillnad av icke mindre än åtta lönegrader, synes alltså representera en återgång till en äldre uppskattning av småskollärarinnornas arbets- och utbildningsförhållanden. Enligt utskottets mening föreligger icke anledning att uppehålla en så avsevärd skillnad i lönehänseende mellan ifrågavarande befattningshavare. Utskottet anser att en förbättrad löneställning för småskolans lärare är starkt motiverad såväl med hänsyn till den föreslagna löneställningen för folkskollärarinnorna som ock med hänsyn till de ökade kraven på småskollärares utbildning samt till arten och betydelsen av ifrågavarande befattningshavares arbetsuppgifter. Utskottet förordar därför, att småskolans lärare med en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor årligen inplaceras i lönegraden B 10.

Vad i det föregående föreslagits beträffande övergång till enhetlig lönegradsplacering och tjänstgöringsskyldighet bör äga tillämpning även beträffande ordinarie lärare vid småskola. Dessa lärare böra alltså under övergångstiden intill den 1 juli 1938 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag åtnjuta lön enligt lönegraderna B 7, B 8 respektive B 9. Från och med sagda dag uppflyttas de lärare, som äro placerade i lönegraderna B 7 respektive B 8 till lönegraden B 9, samtidigt som dessa lärare åläggas en tjänstgöringsskyldighet av mer än 36 men ej 39 veckor årligen. De lärare vid småskola, som den 1 juli 1938 åtnjuta lön enligt lönegrad B 9, uppflyttas från och med nämnda dag till lönegrad B 10. Efter övergångstidens slut, alltså den 1 juli 1941, då en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor bör vara fullt genomförd, böra samtliga ordinarie lärare vid småskola åtnjuta lön enligt lönegrad B 10. Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget om tillerkännande av ett särskilt lönetillägg åt manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola biträder utskottet. Till den i en motion berörda frågan om undervisningsskyldigheten per vecka för lärare vid småskola återkommer utskottet i det följande.

I samband — — — (sid. 56—65) — — — budgetåren 1937/1938 m. m. »

dels ock att utskottets hemställan under *punkterna 2, 4 och 6* bort i anledning härav bli följande:

2. besluta, att *ordinarie manliga lärare vid folkskola* skall efter en övergångstid av $3\frac{1}{2}$ år, alltså från och med den 1 juli 1941 hänföras till lönegraden B 17 i den under 9 §

avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 270/1925) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, införda löneplanen ävensom från och med nämnda tidpunkt åläggas en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor årligen; skolande sagda övergångstid så anordnas, att sådan lärare från och med den 1 januari 1938 hänföres vid skolor med en lästid av högst 36 veckor årligen till lönegraden B 15, vid skolor med en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor årligen till lönegraden B 16 och vid skolor med en årlig lästid av 39 veckor till lönegraden B 17, och att sådan lärare, som den 1 juli 1938 åtnjuter avlöning enligt lönegraden B 15, skall från och med sistnämnda dag uppflyttas till lönegraden B 16, i samband varmed ordinarie manlig lärare vid folkskola åläggas en tjänstgöringsskyldighet av mer än 36 men ej 39 veckor årligen;

---

4. besluta, att *ordinarie lärare vid småskola* skall efter en övergångstid av 3½ år, alltså från och med den 1 juli 1941, hänföras till lönegraden B 10 i omförmälda löneplan ävensom från och med nämnda tidpunkt åläggas en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor årligen; skolande sagda övergångsperiod så anordnas, att sådan lärare från och med den 1 januari 1938 hänföres, på sätt under 2. angivits beträffande ordinarie manlig lärare, till lönegraderna B 7, B 8 respektive B 9 och att sådan lärare, som den 1 juli 1938 åtnjuter avlöning enligt lönegraderna B 7 eller B 8, skall från och med sistnämnda dag uppflyttas till lönegraden B 9, i samband varmed ordinarie lärare vid småskola åläggas en tjänstgöringsskyldighet av mer än 36 men ej 39 veckor årligen, samt att sådan lärare, som den 1 juli 1938 åtnjuter avlöning enligt lönegraden B 9, skall från och med sagda dag uppflyttas till lönegraden B 10;

---

6. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande åtgärder att i möjligaste mån och under beaktande av vad utskottet i det föregående anfört effektivt utnyttja den ovannämnda tjänstgöringsskyldigheten för lärare vid folk- och småskolor;»

3) av herr *Bäckström*, som anslutit sig till herr *Jeppssons* ovannämnda reservation utom i fråga om lön till *ordinarie kvinnlig folkskollärare*;

4) av herr *Olof Olsson*, som ansett,

dels att den del av utskottets utlåtande, som börjar med orden »Utskottet har för sin del» och slutar med orden »komma i fråga» (sid. 52 och 53), bort hava följande lydelse:

»Utskottet har för sin del ingenting att erinra emot, att ersättningen för lästid över $34\frac{1}{2}$ veckor, vilken som nämnts för närvarande gäldas av de olika skoldistrikten, inarbetas i den enligt lönegrad utgående avlöningen och således övertages av staten. Utskottet kan däremot icke biträda den lönesättning i Kungl. Maj:ts förslag, som bland annat betingas av ifrågavarande kostnadsöverflyttning.

Det synes nämligen utskottet angeläget, att lönesystemet icke utformas på sådant sätt, att det underlättar uppkomsten av intresse motsättningar mellan skoldistrikten och de i deras tjänst anställda lärarna. Så blir lätt fallet, om lärarnas lönegradsplacering, såsom Kungl. Maj:ts förslag förutsätter, göres till övervägande del beroende av skoldistriktens initiativ. Lönesystemet bör i stället så konstrueras, att det icke uppträffar den fasthet och enhetlighet, som en lönereglering bör tillgodose och som tillgodosätts vid löneregleringar inom andra verksamhetsområden. Befattningshavarnas löneställning bör sålunda icke göras beroende av yttre omständigheter, som komma flertalet av dem att sväva i ovisshet om vilken löneställning, de för framtiden skola komma i åtnjutande av.

En enhetlig lönesättning för folkskolans lärarpersonal bör enligt utskottets mening uppbyggas på grundvalen av en för dessa befattningshavare gällande enhetlig tjänstgöringsskyldighet, vilken lämpligen bör bestämmas till 39 veckor årligen. Den utsträckta tjänstgöringstiden synes kunna till skolans bästa nyttiggöras exempelvis genom att, på sätt skolöverstyrelsen i dess ovan å sid. 23 och 24 berörda utlåtande föreslagit, differentiera undervisningen i flerklassiga läraravdelningar. Så skulle vid sådana skolor 39-veckors-läsning kunna anordnas antingen på det sätt, att blott en del av läraravdelningen undervisade den längre tiden och de övriga $34\frac{1}{2}$ veckor, eller ock så, att samtidig undervisning av skolans alla klasser ägde rum under endast sju månader, medan lärarna under de två återstående månaderna undervisade växelvis endast en del av läraravdelningen. Detta för att nämna ett exempel. Man kunde också ifrågasätta, huruvida icke den vidgade tjänstgöringsskyldigheten skulle kunna tagas i anspråk för beredande av särskild undervisning åt efterblivna barn. De med åtgärder av denna art sammanhängande detaljfrågorna böra komma under utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. I avvaktan på resultatet av denna utredning, vilken kan tänkas komma att bli ganska tidskrävande, synes det vara lämpligt att genomföra övergången till det enhetliga lönesystem, som av utskottet förordas, först efter en övergångsperiod, som ej bör tilltagas för

knappt. Enligt utskottets mening bör ordinarie manlig folkskollärare intill den 1 juli 1940 i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag åtnjuta lön enligt lönegraderna B 15, B 16, respektive B 17. Från och med sagda dag böra de lärare, som åtnjuta lön enligt den lägsta lönegraden, uppflyttas till lönegraden B 16 och den årliga tjänstgöringsskyldigheten fastställas till lägst $36\frac{1}{2}$ veckor. Efter ytterligare två år, alltså den 1 juli 1942, böra de lärare, som åtnjuta lön enligt lönegraden B 16, uppflyttas till lönegraden B 17 och den årliga tjänstgöringsskyldigheten fastställas till 39 veckor.

Med vad utskottet ovan anfört torde de i ämnet väckta motionerna få anses besvarade, såvitt de här komma i fråga.»

dels ock att utskottet bort under *punkten 2* hemställa, att riksdagen må

»besluta, att *ordinarie manlig lärare vid folkskola* skall efter en övergångsperiod av fyra och ett halvt år, alltså från och med den 1 juli 1942, hänföras till lönegraden B 17 i den under 9 § avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 270/1925) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, införda löneplanen ävensom från och med nämnda tidpunkt åläggas en tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor årligen; skolande sagda övergångsperiod så anordnas, att sådan lärare från och med den 1 januari 1938 hänföres vid skolor med en lästid av högst 36 veckor årligen till lönegraden B 15, vid skolor med en lästid av mer än 36 men ej 39 veckor till lönegraden B 16 och vid skolor med en lästid av 39 veckor till lönegraden B 17, och att sådan lärare, som den 1 juli 1940 åtnjuter avlöning enligt lönegraden B 15, skall från och med sistnämnda dag uppflyttas till lönegraden B 16, i samband varmed ordinarie manlig lärare vid folkskola åläggas en tjänstgöringsskyldighet av lägst $36\frac{1}{2}$ veckor årligen;»

5) av herrar *Nilsson* i Gränebo, *von Heland*, *Bäckström*, *Svensson* i Grönvik och *Andersson* i Södergård, vilka ansett, att utskottet bort — i avvidan på omprövningen av det förslag, som 1936 års lönekommitté kan komma att framlägga — under *punkten 3* föreslå riksdagen att

»besluta, att *ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola* skall åtnjuta lön två lönegrader lägre än manlig lärare, dock utan rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad;»

6) av herrar *Olof Olsson, Pauli och Larsson* i Varberg, vilka ansett, att utskottet bort under *punkten 4* föreslå sådan uppflyttning i lönegrad av *ordinarie lärare vid småskola*, varom framlagts förslag i de i denna del likalydande motionerna I: 249 av herr Ruben Wagnsson m. fl. och II: 532 av herr Johnsson i Kalmar m. fl.;

7) av herr *Oscar Olsson*, som ansett, att utskottet bort under *punkten 4* föreslå riksdagen att besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att *ordinarie lärare vid småskola* skall från och med den 1 juli 1943, under förutsättning att vid denna tidpunkt för dessa lärare gäller en allmän tjänstgöringsskyldighet av 39 veckor per år, erhålla lön enligt lönegraden B 10, dock utan rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom denna lönegrad;

8) av herr *Oscar Olsson*, som ansett,

dels att den del av utskottets utlåtande å sid. 52, som börjar med orden »Med hänsyn» och slutar med orden »1938 års riksdag» bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till de skiftande förhållandena i de särskilda skoldistrikten kan det vara tvivelaktigt, om barnens lästid kan allestädes utan svårighet utsträckas till 39 veckor. Utskottet är i varje fall icke berett att nu, i enlighet med yrkandena i flera motioner, förorda en till tiderna fixerad övergång till så lång läs- och tjänstgöringstid i folkskolan, utan anser sig — — — 1938 års riksdag.»

dels ock att utskottet bort i anslutning härtill under *punkten 6* hemställa,

»att riksdagen må hos Kungl. Maj:t anhålla ej mindre om utredning och förslag, om möjligt redan till 1938 års riksdag, till sådan jämkning i åliggandena för lärare vid folk- och småskolor, att tjänstgöringstiden för dessa lärare utsträcker till 39 veckor årligen, än även om vidtagande av åtgärder för lästidens utsträckande till minst $36\frac{1}{2}$ veckor senast från och med läsåret 1939—1940 i de skoldistrikt, som då hava kortare lästid.»

U P P G I F T

å de beräknade årliga merkostnaderna för statsverket vid lönerreglering för folk- och småskollärare enligt nedannämnda förslag (dyrtidstillägg 28 procent å oregrerade och 10 procent å nyregrerade löner).

	Miljoner kronor	A n m .
Enligt Kungl. Maj:ts förslag:		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	16.8	Från och med den $\frac{1}{7}$ 1943 inträder därjämte till följd av likalönsprincipens tillämpning en kostnadsökning för skoldistriktet på sammanlagt $1\frac{1}{4}$ milj. kronor.
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943	18.9	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	19.8	
Enligt utskottets förslag:		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1938	16.8	Dessa beräkningar gjorda under antagande, att lästiden i de fall, övertidsläsning förekommer, från och med den 1 juli 1938 anpassas till närmast högre från nämnda dag enligt utskottets ståndpunkt medgivna lästid.
» » $\frac{1}{7}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	17.5	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943	19.6	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	20.5	
<hr/>		
Reservationer:		
1) av herr <i>Johansson</i> i Fredrikslund m. fl.:		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1939	16.8	*) Vid dessa beräkningar har hänsyn tagits till uppkommande besparingar av omkring 3 milj. kronor på grund av att undervisning i slöjd och fortsättningsskola i vissa fall skulle kunna komma att meddelas av lärare inom ramen av deras ordinarie undervisningsskyldighet.
» » $\frac{1}{7}$ 1939— $\frac{30}{6}$ 1941	22.3	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1941	24.8*)	
2) av herr <i>Jeppsson</i> :		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1938	16.8	
» » $\frac{1}{7}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	22.3	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1941	24.4	
» » $\frac{1}{7}$ 1941— $\frac{30}{6}$ 1943	32.6	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	33.5	
3) av herr <i>Bäckström</i> :		
Jfr reservationen nr 5) här nedan.		
4) av herr <i>Olof Olsson</i> :		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	16.8	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1942	24.4	
» » $\frac{1}{7}$ 1942— $\frac{30}{6}$ 1943	26.9	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	27.8*)	

	Miljoner kronor	A n m.
5) av herr Nilsson i Gränebo m. fl.: Innebär i förhållande till utskottets förslag en besparing för statsverket av 2.1 milj. kronor under tiden $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943 och av 3 milj. kronor från och med den $\frac{1}{7}$ 1943 samt för skoldistriktet av $1\frac{1}{4}$ milj. kronor från och med sistnämnda dag.		
6) av herr Olof Olsson m. fl.: Innebär en kostnadsökning i förhållande till utskottets förslag av omkring $2\frac{1}{4}$ milj. kronor från och med den $\frac{1}{7}$ 1940 och omkring 4.5 milj. kronor från och med den $\frac{1}{7}$ 1943. En uppflyttning av samtliga lärare vid småskola från lönegraden B 9 till lönegraden B 11 medför en kostnadsökning av omkring 5.2 milj. kronor.		
7) av herr Oscar Olsson: En uppflyttning av samtliga lärare vid småskola från lönegraden B 9 till lönegraden B 10 medför en kostnadsökning av omkring 2.6 milj. kronor.		
<hr/>		
Motioner:		
I:249 av herr Ruben Wagnsson och II:532 av herr Johnsson i Kalmar m. fl. under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	17.5	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1942	22.0	
» » $\frac{1}{7}$ 1942— $\frac{30}{6}$ 1943	32.5	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	36.0	
I:250 av herr Elof B. Andersson m. fl. under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	24.4	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943	26.5	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	27.4	
I:251 av herr Verner Andersson	22.3	
I:252 av herr Johansson i Friggeråker m. fl.	16.8	

	Miljoner kronor	A n m .
I: 284 av herr <i>O. Bergqvist m. fl.</i> och II: 538 av herr <i>Lundqvist m. fl.</i>		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1939	16.8	
» » $\frac{1}{7}$ 1939— $\frac{30}{6}$ 1941	22.3	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1941	24.8	
I: 286 av herr <i>Sandén m. fl.</i> och II: 536 av fröken <i>Hesselgren m. fl.</i>		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	21.3	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943	23.4	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	24.3	
I: 288 av herrar <i>Norman och Berglund</i> och II: 533 av herr <i>Lindén m. fl.</i>		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	22.3	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1942	30.4	
» » $\frac{1}{7}$ 1942— $\frac{30}{6}$ 1943	32.5	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	36.0	
I: 289 av herr <i>Sjödahl</i>	22.6	
II: 487 av herr <i>Pettersson i Dahl m. fl.</i>	16.8	
II: 491 av herr <i>Hagberg i Luleå m. fl.</i>		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	28.8	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943	30.9	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	31.8	
II: 542 av herr <i>Jeppsson m. fl.</i>		
under tiden $\frac{1}{1}$ 1938— $\frac{30}{6}$ 1940	24.4	
» » $\frac{1}{7}$ 1940— $\frac{30}{6}$ 1943	32.6	
från och med den $\frac{1}{7}$ 1943	33.5	

Bil. II.

T A B E L L

rörande den vissa befattningshavare vid allmänna civilförvaltningen och kommunikationsverken tillkommande avlöning (inkl. dyrtidstillägg, 10 %, och beträffande I-ort provisoriskt dyrtidstillägg) samt den i propositionen nr 270/1937 föreslagna löneställningen för lärare vid folk- och småskolor.

Lönegrad		L ö n e b e l o p p				B e f a t t n i n g s h a v a r e	
		A-ort	D-ort	G-ort	I-ort		
5	Beg.lön	2,172	2,466	2,772	2,994	Banvakt	Nattvakt, yttre, vid
	Slutlön					Biträde, närmaste, till	sinnessjukhus
	manl.	2,700	3,078	3,456	3,714	köksföreståndarinna vid sinnessjukhus	Stationsbiträde
	kvinnl.	2,568	2,928	3,276	3,528	Brevbärare	Stationskarl
						Eldare (Bona m. fl.)	Stationsmästare av kl. 8
						Expeditionsvakt	Trädgårdsmedhjälpare
						Förrädsvakt	Tullvakt
							Vakt
							Vaktmästare
6	Beg.lön	2,304	2,616	2,940	3,180	Arbetsförestånderska	Förman
	Slutlön					Bageriförestånderska	Husmoder (Venngarn och Bona m. fl.)
	manl.	2,832	3,228	3,624	3,888	Chaufför	Kustvakt
	kvinnl.	2,700	3,078	3,456	3,714	Eldare av 1:a kl.	Maskinbiträde
						Hantverkare	Maskinvakt
						Köksförestånderska av 2:a kl.	Portvakt
						Post-och stadsbud	Postiljon
						Skötare	Rikstelefonist
						Tvättförestånderska av 1:a kl.	1:e stationsbiträde
						Översköterska	Tillsyningsman
							Trafikbiträde
							Vaktfru, första
							Vaktkonstapel
7	Beg.lön	2,436	2,778	3,108	3,354	Förestånderska av 2:a kl.	Ritbiträde
	Slutlön					Köksförestånderska av 1:a kl.	Sjuksköterska (tandläkarinst. samt — enl. Kungl.
	manl.	2,994	3,408	3,834	4,104	Magasinsföreståndare	Maj:ts förslag i prop.
	kvinnl.	2,832	3,228	3,624	3,888	Banförman	272/1937 — karol.
						Brevbärförman	sjukhuset och serafimerlasarettet)
						Eldare	Sjukvårdare (veterinärhögskolan)
						1:e expeditivsvakt	Skogvaktare
						Frökontrollbiträde	Stationsmästare av kl. 7
						Förrädsförman	(Posten)
						Kanalförman	Tekniskt biträde (div. vetensk. institutioner)
						Kanslibiträde	Trädgårdsförman
						Kassörska (tandläkarinst., karol. sjukhuset)	Underträdgårdsmästare
						1:e kustvakt	1:e vaktmästare
						Laboratoriebiträde (tandläkarinst.)	Värdebrevbärare
						Museibiträde	Lärare i småskola med en årlig lästid av högst 36 veckor
						1:e portvakt	
						Reparatör	

Lönegrad		L ö n e b e l o p p				B e f a t t n i n g s h a v a r e	
		A-ort	D-ort	G-ort	I-ort		
8	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	2,568 3,168 2,994	2,928 3,600 3,408	3,276 4,032 3,834	3,528 4,308 4,104	1:e förman Hantverksföreståndare av 2:a kl. Kameraltbiträde Kassör Konduktör Kontorist Maskinist Maskinskötare Montör 1:e postiljon Skogvaktare (Uppsala universitet) Stationsförman Stationsmästare av kl. 7 (S. J.)	Tull-, kust- och gräns- uppsyningsman Yrkesmästare av 2:a kl. (fängvården) Vaktmästare tillika pre- parator (st. bakt. lab.) Värmeledningsskötare, tillika reparatör Överkonstapel Överskötare (sinnessjuk- hus) <i>Lärare i småskola med en årlig lästid av mer än 36 men ej 39 veckor</i>
9	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	2,700 3,360 3,168	3,078 3,810 3,600	3,456 4,272 4,032	3,714 4,554 4,308	Kontorist Montör	<i>Lärare i småskola med en årlig lästid av 39 veckor</i>
10	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	2,832 3,564 3,360	3,228 4,032 3,810	3,624 4,512 4,272	3,888 4,800 4,554	Arkivbiträde (lant- måteristytelsen) Bangårdsmästare Befallningsman Förman Hantverksföreståndare av 1:a kl. Instrumentmakare (provvningsanst.) Kassör 1:e kontorist Maskinist (byggnadsst. m. fl.)	Äldfru Preparator 1:e reparatör Trädgårdsmästare och preparator (skogshög- skolan) Uppsyningsman Yrkesmästare av 1:a kl. (fängvården) Verkmästare Överpostiljon
11	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	2,994 3,786 3,564	3,408 4,284 4,032	3,834 4,782 4,512	4,104 5,076 4,800	Biblioteksassistent Kansliskrivare Kassör Kopist Laboratoriebiträde (frö- kontr.anstalten m. fl. anstalter)	Postexpeditör Telegrafexpeditör Vaktföreståndare (tele- grafverket)
12	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	3,168 4,020 3,786	3,600 4,536 4,284	4,032 5,052 4,782	4,308 5,352 5,076	Assi tent av 4:e kl. (fängvården) Befälhavare å bogserbåt Förestånderska av 1:a kl. (sinnessjukhus) 1:e kansliskrivare Kanslist (U. D.) Kassör Linjeförman Lokomotivförare Maskinist Maskinmästare av 2:a kl. 1:e montör	1:e postexpeditör Radiotelegrafist Stationsmästare av kl. 6 3:e styrman 1:e telegrafexpeditör Trädgårdsmästare (Svartsjö) Tullkontorist Tull-, kust- och gräns- överuppsyningsman 1:e vaktföreståndare Verkmästare (provvnings- anstalten)

Lönegrad		L ö n e b e l o p p				B e f a t t n i n g s h a v a r e	
		A-ort	D-ort	G-ort	I-ort		
13	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	3,360 4,356 4,020	3,810 4,890 4,536	4,272 5,424 5,052	4,554 5,730 5,352	— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
14	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	3,564 4,680 4,356	4,032 5,250 4,890	4,512 5,832 5,424	4,800 6,150 5,730	Byggmästare Föreståndare för varu- märkesgranskningen (patentverket) Kassör och bokhållare Laboratoriebiträde (kontrollstyrelsen) 1:e maskinist	Materialförvaltare (riks- försäkringsanstalten) Registrator Reparationsmästare Uppsyningsman av 1:a kl. (sinnessjukhus) Verkstadsmästare
15	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	3,786 5,016 4,680	4,284 5,622 5,250	4,782 6,240 5,832	5,076 6,570 6,150	Bokhållare Föreståndare vid fång- koloni Garagemästare Husfader (Venngarn) Konservator (naturhist. riksmuseet) Kontorsskrivare (riksför- säkr.anstalten) Kronohäktesföreståndare av 2:a kl. Landskanslist Landskontorist Ledningsmästare Maskinmästare Materialförvaltare (generaltullstyrelsen) Mätartekniker Postassistent	Registrator Ritare (heliogravyr) eller gravör (sjökarteverket, rikets allm. kartverk) 1:e skogsbiträde Stationsmästare Stationsskrivare Telegrafassistent Telegrafkommissarie av kl. 6 Tullmästare Tulluppbördsman Vagnmästare 1:e verkmästare (prov- ningsanstalten) Övermontör Lärare vid folkskola med en årlig lästid av högst 36 veckor
16	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	4,020 5,340 5,016	4,536 5,994 5,622	5,052 6,648 6,240	5,352 7,002 6,570	Assistent av 3:e kl. (fångvården) Beridare Instrumentmakare Kammarskrivare 1:e kanslist (U. D.) Kronohäktesföreståndare 1 kl. 2:e maskinist å ångfärja Stationsinspektör av kl. 4 B	Stationsmästare av kl. 5 2:e styrman Trädgårdsmästare (Lunds universitet) Underinspektör (yrkes- inspektionen) Lärare vid folkskola med en årlig lästid av mer än 36 men ej 39 veckor
17	Beg.lön Slutlön manl. kvinnl.	4,356 5,676 5,340	4,890 6,366 5,994	5,424 7,056 6,648	5,730 7,422 7,002	Beridare Bokhållare Driftverkmästare 1:e konservator (natur- hist. riksmuseet) Lantbruksinspektör (Venngarn) Lärare, tillika avdeln.- föreståndare (Bona) Lärare i etsning (konstak.) 1:e postassistent Räkenskapsförare och redogörare (Bona m. fl. anstalter)	1:e stationsskrivare 1:e telegrafassistent Telegrafkommissarie av kl. 5 Verkmästare, tillika av- delningsföreståndare (Bona) Veterinär (Flyinge hingstdepå) Lärare vid folkskola med en årlig lästid av 39 veckor

T A B E L L

utvisande småskollärarinnas lön i procent av:

	Vid skolor med 8 månaders lästid		Vid skolor med 9 månaders lästid	
	Enligt nuvarande bestämmelser	Enligt Kungl. Maj:ts förslag i proposition 270/1937	Enligt nuvarande bestämmelser	Enligt Kungl. Maj:ts förslag i proposition 270/1937
Manlig folkskollärares lön:				
<i>A-ort:</i>				
Begynnelselön	56.8	64.3	56.8	62.0
Slutlön	55.1	56.5	55.1	55.8
<i>D-ort:</i>				
Begynnelselön	55.4	64.9	55.5	62.9
Slutlön	54.1	57.4	54.2	56.6
<i>G-ort:</i>				
Begynnelselön	52.6	65.0	52.9	63.7
Slutlön	52.1	58.1	52.3	57.1
<i>I-ort:</i>				
Begynnelselön	53.5	66.1	53.7	64.8
Slutlön	52.8	59.2	53.0	58.0
Kvinnlig folkskollärares lön:				
<i>A-ort:</i>				
Begynnelselön	64.5	64.3	64.4	62.0
Slutlön	66.6	60.5	66.6	59.3
<i>D-ort:</i>				
Begynnelselön	63.9	64.9	63.9	62.9
Slutlön	66.0	61.5	66.0	60.1
<i>G-ort:</i>				
Begynnelselön	63.3	65.0	63.3	63.7
Slutlön	65.3	62.1	65.3	60.7
<i>I-ort:</i>				
Begynnelselön	65.5	66.1	65.4	64.8
Slutlön	67.0	63.2	66.9	61.5

Bil. IV.

**Kungl. Maj:ts förslag
till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.**

1 kap. Ordinarie ämneslärare.

1 §.

1. Ordinarie lärare vid folk- och småskolor äga åtnjuta avlöning enligt de i detta reglemente givna föreskrifter och under de i detsamma stadgade villkor ävensom i enlighet med de särskilda föreskrifter, som kunna varda av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade.

2. Vad i detta reglemente föreskrives angående ordinarie lärare vid småskola äger, där ej annat föreskrivits, jämväl tillämpning å sådan lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning.

3. Avlöning utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med den dag, tillträde skett, till och med den dag, läraren avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

4. Utbetalning av avlöning sker månadsvis i efterskott. Där ej annorlunda emellan folkskolestyrelsen (skolrådet) och läraren överenskommits, sker utbetalningen genom postverket.

5. Angående befattningshavares skyldighet att avgå från tjänsten samt rätt till pension är särskilt stadgat.

2 §.

1. Med ordinarie befattning må icke förenas annan tjänst å rikets eller riksdagens stat, ej heller, utan att sådant medgivits genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, å kommuns stat.

2. Med ordinarie befattning må ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej folkskolinspektören på därom gjord framställning, efter vederbörande folkskolestyrelses (skolråds) hörande samt efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller befattning ej må anses inverka hinderligt för utövandet av lärartjänsten, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas eller, därest folkskolinspektören icke anser sig kunna lämna dylikt medgivande, tillåtelse erhållits av skolöverstyrelsen.

3. Lärare må ej vid sidan av tjänsten åtaga sig undervisning i läroanstalt, som ej tillhör distriktets folkskoleväsende, såframt icke vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) efter av skolöverstyrelsen givna riktlinjer på därom gjord framställning och efter prövning, att ifrågavarande undervisning ej må anses inverka hinderligt för tjänstgöringen å den ordinarie befattningen, finner uppdraget kunna få mottagas och tills vidare bibehållas.

4. Genom vad i 1—3 mom. föreskrives, sker icke ändring i vad som finnes stadgat angående förening av folkskollärartjänst med organist- och klockarbefattning eller med prästerlig befattning.

3 §.

1. Lärare skall vara underkastad de föreskrifter, som äro eller varda meddelade i vederbörande folkskolestadga, ävensom övriga i behörig ordning meddelade bestämmelser angående folkskoleväsendet.

2. I detta avlöningsreglemente omförmäld ordinarie lärare skall vara skyldig att mot åtnjutande av de i reglementet angivna löneförmånerna meddela undervisning under den för vederbörande skoldistrikt föreskrivna lästiden, dock högst 39 veckor årligen.

3. Utöver vad ovan sagts skall lärare vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringskyldighet, som genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen kan bliva honom ålagd, eller den jämkning i åligganden, som i vederbörlig ordning varder för honom bestämd.

4 §.

1. Till ordinarie lärare, som avses i detta reglemente, utgår lön enligt avdelning B av den under 9 § avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr nr 270/1925) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, införda *löneplanen*, vilken för varje *lönegrad* upptager flera *löneklasser* med särskilda, för olika *ortsgrupper* fastställda lönebelopp; dock skall för kvinnlig lärare gälla den begränsning, som i 5 § omförmäles.

Härvid hänföras de olika lärarna till följande lönegrader, nämligen

A. I skoldistrikt med en lästid av *högst 36 veckor* årligen:

Lärare vid folkskola till lönegraden B 15, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika *ortsgrupper* fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne-klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
15:e lönegraden	15	3,450	3,600	3,750	3,900	4,050	4,200	4,350
	16	3,660	3,816	3,972	4,128	4,284	4,440	4,596
	17	3,960	4,122	4,284	4,446	4,608	4,770	4,932
	18	4,260	4,434	4,608	4,782	4,956	5,130	5,304
	19	4,560	4,746	4,932	5,118	5,304	5,490	5,676

Lärare vid småskola till lönegraden B 7, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika *ortsgrupper* fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne-klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
7:e lönegraden	7	2,220	2,322	2,424	2,526	2,628	2,730	2,832
	8	2,340	2,448	2,556	2,664	2,772	2,880	2,988
	9	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144
	10	2,580	2,700	2,820	2,940	3,060	3,180	3,300
	11	2,730	2,856	2,982	3,108	3,234	3,360	3,486

B. I skoldistrikt med en årlig lästid av *mer än 36 men ej 39 veckor*:

Lärare vid folkskola till lönegraden B 16, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
16:e lönegraden	16	3,660	3,816	3,972	4,128	4,284	4,440	4,596
	17	3,960	4,122	4,284	4,446	4,608	4,770	4,932
	18	4,260	4,434	4,608	4,782	4,956	5,130	5,304
	19	4,560	4,746	4,932	5,118	5,304	5,490	5,676
	20	4,860	5,058	5,256	5,454	5,652	5,850	6,048

Lärare vid småskola till lönegraden B 8, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
8:e lönegraden	8	2,340	2,448	2,556	2,664	2,772	2,880	2,988
	9	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144
	10	2,580	2,700	2,820	2,940	3,060	3,180	3,300
	11	2,730	2,856	2,982	3,108	3,234	3,360	3,486
	12	2,880	3,012	3,144	3,276	3,408	3,540	3,672

C. I skoldistrikt med en årlig lästid av *39 veckor*:

Lärare vid folkskola till lönegraden B 17, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
17:e lönegraden	17	3,960	4,122	4,284	4,446	4,608	4,770	4,932
	18	4,260	4,434	4,608	4,782	4,956	5,130	5,304
	19	4,560	4,746	4,932	5,118	5,304	5,490	5,676
	20	4,860	5,058	5,256	5,454	5,652	5,850	6,048
	21	5,160	5,370	5,580	5,790	6,000	6,210	6,420

Lärare vid småskola till lönegraden B 9, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löneklass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
9:e lönegraden	9	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144
	10	2,580	2,700	2,820	2,940	3,060	3,180	3,300
	11	2,730	2,856	2,982	3,108	3,234	3,360	3,486
	12	2,880	3,012	3,144	3,276	3,408	3,540	3,672
	13	3,060	3,198	3,336	3,474	3,612	3,750	3,888

Fördelningen av de orter, där tjänstemännen äro stationerade å de uti löneplanen upptagna sju ortsgrupper, fastställas av Kungl. Maj:t på grundval av utredning rörande de för orterna gällande allmänna levnadskostnaderna.

Den löneklass inom vederbörande lönegrad, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställas i enlighet med bestämmelserna i 5—7 §§.

Inom löneklass bestämmes lönebeloppet efter den ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

Med stationeringsort förstås orten för den skola, vid vilken läraren har sin huvudsakliga tjänstgöring.

2. Förutom lön kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 12 § samt de särskilda förmåner, som omförmålas i 9 och 21 §§.

5 §.

1. Vid tillträddandet av ordinarie tjänst erhåller lärare, vare sig han förut innehade sådan tjänst eller ej, lön enligt lägsta löneklassen inom den lönegrad, till vilken tjänsten med hänsyn till lästidens längd hör, där ej föreskrifterna i 6 eller 7 § giva anledning till avvikelse härutinnan.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas läraren till närmast högre löneklass och efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess den för vederbörande lönegrad fastställda högsta löneklassen uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 6 eller 7 §.

Kvinnlig befattningshavare äge dock icke rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvar-talet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tjänstetiden i den lägre löneklassen tilländagått.

4. Beslut om lärares uppflyttning i högre löneklass fattas av folkskolestyrelsen (skolrådet) i god tid, innan läraren äger tillträda lön i den högre löneklassen, och skall anteckning om sådant beslut i protokollet intagas.

6 §.

Såsom villkor för ordinarie lärares uppflyttning till högre löneklass gä-l-ler utöver vad ovan är sagt:

a) att han under minst fyra femtedelar av den lagstadgade eller av Kungl.

Maj:t särskilt fastställda årliga undervisningstid, som belöper på den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan lärartjänst eller skolledarbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han på förordnande uppehållit befattnings i statens tjänst, åtnjutit tjänstledighet med oavkortad lön eller ledighet för fullgörande av offentligt uppdrag eller honom åliggande militär tjänstgöring;

b) att vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) icke prövat att uppskov med uppflyttningen bör äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid, läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats icke i och för sig må räknas honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att läraren icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, enligt vad därom särskilt är stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas, utan att läraren lämnats tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

Har lärare, med tillämpning av föreskriften i punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna besluta, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga såsom tjänstetid tillgodoräkna sig jämväl den tid, uppskovet varat.

7 §.

1. För bestämmande av lärares begynnelselön och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass må tillgodoräkning ske av lärarens tjänstgöring före tillträdet av innehavande befattnings enligt följande grunder.

I. Ordinarie lärare vid folk- eller småskola må för placering i löneklass tillgodoräkna:

a) den tid han tjänstgjort som övningskollärare vid folkskoleseminarium,

b) den tid han tjänstgjort antingen som ordinarie lärare vid statens eller vid av landsting eller av stad, som icke deltagit i landsting, upprättat småskoleseminarium eller ock vid under offentligt kontroll stående småskoleseminarium och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare, respektive lärare vid småskola,

c) den tid han efter vunen behörighet till ordinarie lärartjänst vid folk- respektive småskola tjänstgjort som föreståndare eller såsom tillsvidare anställd lärare vid skyddshem, vilket åtnjuter statsbidrag och antingen äger av Kungl. Maj:t stadfäst reglemente eller ock är av Kungl. Maj:t erkänt som allmän uppfostringsanstalt,

d) den tid han tjänstgjort som lärare vid statsunderstödd sjukvårdsanstalt eller vid barnhem och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare, respektive lärare vid småskola,

e) den tid han tjänstgjort såsom tillsvidare anställd nomadlärare och därvid åtnjutit avlöning såsom lärare, vilken avlagt folkskolläraryxamen,

respektive småskollärarexamen eller i behörighetshänseende är likställd med sådan lärare, samt

f) enligt de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmas, den tid han i egenskap av lärare med fast anställning tjänstgjort vid statsunderstödd svensk skola i utlandet.

II. Ordinarie lärare vid folkskola må därutöver tillgodoräkna

a) den tid han tidigare kan hava innehaft anställning som ordinarie lärare vid folkskola eller ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, högre folkskola eller skeppsgosseskola eller med fast anställning innehaft någon med lönetursrätt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola, samt

b) den tid utöver fem läsår han efter avlagd examen, som medför behörighet till ordinarie folkskollärartjänst, innehaft anställning vid folkskola såsom icke-ordinarie folkskollärare.

III. Ordinarie lärare vid småskola må, utöver vad ovan under punkten I stadgats, av sin tjänstgöring före tillträddandet av innehavande befattning tillgodoräkna

a) den tid han kan hava innehaft anställning som ordinarie lärare vid folk- eller småskola,

b) den tid han tjänstgjort såsom lärare vid lotsbarnskola, som varit inrättad enligt de härutinnan före den 1 juli 1925 gällande bestämmelser, samt

c) den tid utöver fem läsår han efter avlagd examen, som medför behörighet till ordinarie småskollärartjänst, med anställning på viss tid tjänstgjort såsom lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola samt såsom vikarie för tjänstledig folkskollärare.

Vid tillgodoräknande av tjänstetid, varom förmåles i detta moment, skola bestämmelserna i 6 § a) äga motsvarande tillämpning.

2. Utöver vad ovan stadgats i fråga om tillgodoräkning för placering i löneklass skall gälla, att där lärare eljest utfört arbete eller fullgjort uppdrag av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å egen befattning, på Kungl. Maj:ts prövning skall bero, om och i vad mån tillgodoräkning härav må äga rum.

3. Vid beräkning av tjänstetid, som avses i denna paragraf, skall en undervisningstid av 242 dagar anses som helt läsår, och må lärare icke för något redovisningsår tillgodoräkna mera än nämnda antal dagar.

8 §.

Därest skoldistrikt i föreskriven ordning beslutar sådan ändring av den årliga lästiden vid distriktets folk- respektive småskolor, att därav berörd lärartjänst enligt bestämmelserna i 4 § kommer att tillhöra högre eller lägre lönegrad än förut, skall tjänstens innehavare från och med den kalendermånad, under vilken den ändrade lästiden börjar tillämpas, åtnjuta avlöning och övriga förmåner, som om han från och med nämnda kalendermånad tillträtt befattning i den lönegrad, som tjänsten med hänsyn till den ändrade lästiden skall tillhöra; dock att, om skoldistriktets beslut enligt vad nyss sagts skall medföra tjänstens nedflyttning till en lägre lönegrad, Kungl. Maj:t må, efter därom av läraren gjord ansökning, kunna, under förutsättning att denne under minst fem år innehaft tjänst i den högre lönegraden, tillerkänna honom rätt att kvarstå i sistnämnda lönegrad.

9 §.

Lärare skall vara skyldig att, då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest med hänsyn till undervisningsväsendets bästa synnerliga skäl därtill äro, med bibehållnade av den lönegrad, han innehar, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande låta sig förflyttas till annan lärarbefattning inom undervisningsväsendet, jämväl med förändring av bostadsorten och övergång till annat skoldistrikt. Därvid skall dock tillses, att läraren såvitt möjligt erhåller en tjänst, som kan anses likvärdig med den tjänst, läraren lämnar. Vid sådan förflyttning skall läraren vara berättigad att erhålla skälig ersättning för flyttningskostnad samt för den ökade utgift, som för honom må hava uppstått därigenom, att han måste vidkännas kostnad för bostad å såväl den gamla som den nya tjänstgöringsorten, allt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar.

Har läraren genom förflyttningen förorsakats minskning i löneförmåner, som han åtnjutit vid den förra tjänsten, må skälig ersättning kunna tillerkännas honom med belopp, högst motsvarande den för honom sålunda inträdda inkomstminskningen.

Fråga om ersättning, som här avses, prövas och avgöres av Kungl. Maj:t i samband med flyttningsärendet.

Närmare bestämmelser angående förfarandet vid förflyttning av lärare och vad därmed sammanhänger meddelas av Kungl. Maj:t.

10 §.

Därest åt lärare anvisas *tjänstebostad* av tjänlig beskaffenhet, skall han vara skyldig att mottaga densamma och ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i gällande boställsordning.

11 §.

Har lärare fått sig anvisad tjänstebostad, skall han månadsvis lämna ersättning för densamma genom avdrag å avlöningen. Är bostadsinnehavare på grund av tjänstledighet eller av annan anledning icke berättigad att uppbära någon avlöning för månaden eller förslår ej utgående avlöningsbelopp, skall nämnda ersättning eller vad däri brister i stället konstant inbetalas.

Ersättning för tjänstebostad, som i väsentliga avseenden uppfyller fordringarna i gällande boställsordning, jämte bränsle skall utgå med för olika hyresgrupper nedan angivna belopp, för helt år räknat:

För tjänstebostad innehållande:	H y r e s g r u p p								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	K r o n o r								
1 rum och kök . . .	282	366	450	534	618	702	786	870	954
2 rum och kök . . .	420	552	684	816	948	1,080	1,212	1,344	1,476
3 rum och kök . . .	564	738	912	1,086	1,260	1,434	1,608	1,782	1,956

Fördelningen å nämnda nio hyresgrupper av de orter, där lärarna äro stationerade, fastställas av Kungl. Maj:t på grundval av utredning rörande de för orterna gällande hyreskostnaderna.

Vid tillämpning av bestämmelserna i denna paragraf skall iakttagas, att lärare, åt vilken som tjänstebostad anvisas större lägenhet än som motsva-

rar boställsordningens bestämmelser, icke skall vara skyldig att på grund därav erlägga högre ersättning, än vad eljest skulle vara fallet.

Har lärare fått sig anvisad tjänstebostad, som ej i väsentliga avseenden uppfyller fordringarna i gällande boställsordning, skall den ersättning, som läraren enligt bestämmelserna i denna paragraf skall erlägga för bostaden, av folkskolestyrelsen (skolrådet) nedsättas med det belopp, som provas skäligt i förhållande till vad som i sådant avseende brister.

12 §.

Till lärare, som är bosatt å sådan ort inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kan, fränsett ökade levnadskostnader, anses medföra avsevärda olägenheter, utgår kallortstillägg med nedanstående för sex olika kallortsklasser bestämda belopp, för redovisningsår räknat, nämligen:

för kallortsklass	I	kronor	60
»	» II	»	120
»	» III	»	195
»	» IV	»	300
»	» V	»	450
»	» VI	»	600

Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma de orter, där kallortstillägg må utgå, samt dessa orters fördelning å nämnda sex kallortsklasser.

Kallortstillägg utgår för den tid, anställningen varar, och utbetalas med en tolfedel av ovan angivna årsbelopp för kalendermånad räknat.

13 §.

Lärare äger uppbära oavkortad lön jämte i förekommande fall kallortstillägg icke blott för den tid, han tjänstgjort å sin befattning, utan även för den tid, under vilken han åtnjutit ferier eller vilken han, efter i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t lämnat medgivande, använt för att utom sin tjänstgöringsort göra iakttagelser eller idka studier, som på ett påtagligt sätt kunna tjäna undervisningsväsendets intressen.

14 §.

Därest lärare av behörigen styrkt sjukdom i andra fall än som avses i 15 § hindras att tjänstgöra, skall han å lönen vidkännas ett tjänstledighetsavdrag till belopp för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell:

Lärare vid folkskola		Lärare vid småskola	
Löneklass	Avdrag kronor	Löneklass	Avdrag kronor
15	2: 30	7	1: 20
16	2: 50	8	1: 30
17	2: 75	9	1: 40
18	3: —	10	1: 50
19	3: 25	11	1: 65
20	3: 50	12	1: 80
21	3: 75	13	1: 95

15 §.

1. Har lärare skadats till följd av olycksfall i tjänsten och därigenom blivit hindrad att tjänstgöra å egen eller annan befattning, skall han:

a) om olycksfallet medfört sjukdom, åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, så länge sjukdomen varar, dock med avdrag för enligt olycksfallsförsäkringslagen utgående sjukpenning, samt

b) om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan, under tiden likaledes åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, dock högst intill dess sex månader förflutit från dagen för olycksfallet, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 14 § angivna tjänstledighetsavdrag, såframt ej skolöverstyrelsen funnit skäl medgiva, att sådant avdrag icke skall äga rum eller skall ske med lägre belopp, än nyss sagts; skolandet dock även i de i denna punkt avsedda fall de sålunda angivna löneförmånerna minskas med ovannämnda sjukpenning.

2. Uppbär lärare livränta enligt olycksfallsförsäkringslagen, skall hans avlöning nedsättas med belopp motsvarande livräntans storlek, såvida ej Kungl. Maj:t för visst fall annorlunda medgivit.

3. Har lärare förbjudits att tjänstgöra till förekommande av smittofara, eller har undervisningen måst inställas på grund av rådande smittsam sjukdom bland människor eller husdjur, må läraren under tiden åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, dock högst under sex månader, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 14 § angivna tjänstledighetsavdrag, såframt ej skolöverstyrelsen funnit skäl medgiva, att sådant avdrag icke skall äga rum eller skall ske med lägre belopp än nyss sagts.

Lärare, vilkens tjänstgöring sålunda för en tid inställts, skall dock vara skyldig att, oavsett om den för honom stadgade tjänstgöringstiden därigenom ökas, utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

4. Föreskrifterna i denna paragraf gälla endast för tid, intill dess, enligt vad därom är stadgat, skyldighet att avgå från tjänsten inträder.

16 §.

Lärare, som beviljats ledighet

a) för fullgörande av uppdrag att vara ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller att vara riksdagens revisor, eller

b) för fullgörande av annat offentligt uppdrag, för vilket ersättning ej utgår eller för vilket ersättning utgår endast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag, med undantag dock för ej mindre uppdrag, som omförmålas i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, än även anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet, eller

c) för vårdande av svag hälsa, som äger rum i omedelbart sammanhang med föregående tjänstledighet på grund av sjukdom och av vederbörande läkare förklarad erforderlig för återvinnande av full tjänsteduglighet efter samma sjukdom, dock högst för en månad, eller

d) under högst åtta dagar för enskild angelägenhet, som av vederbörande folkskolinspektör befinnes vara av särskilt ömmande beskaffenhet, eller där eljest synnerliga skäl föreligga,

skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det i 14 § i detta reglemente angivna tjänstledighetsavdrag.

Vad sålunda stadgats skall även gälla vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst tre månader.

17 §.

Lärare, som erhållit ledighet för att fullgöra honom såsom beställningshavare i försvarsväsendets reserver (reservstater) eller såsom värnpliktig åliggande militär tjänstgöring, skall i löneavseende för sådan tid avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner.

18 §.

Lärare, som i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet från sin befattning för att uppehålla mot denna svarande tjänst i annat skoldistrikt, skall under tiden för ledigheten avstå hela lönen jämte i förekommande fall kallortstillägg.

19 §.

1. Vid tjänstledighet för uppdrag, som omförmälas i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, ävensom för anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet samt vid ledighet av annan anledning än de under 14—18 §§ nämnda, må lärare kunna under högst fyra månader av ett och samma redovisningsår erhålla tjänstledighet mot avstående av den på tiden belöpande delen av lönen samt i förekommande fall kallortstillägg.

2. Vid tjänstledighet utöver fyra månader av anledning, som i mom. 1 avses, skall läraren, därest vederbörande folkskolinspektör ej på grund av särskilda skäl medgivit, att de i mom. 1 meddelade föreskrifterna må tillämpas, avstå för dag räknat så stor del av årslönen och, i förekommande fall, av honom tillkommande kallortstillägg, som i förhållande till antalet läsdagar i distriktet belöper på varje läsdag.

3. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 och 2 mom. skall, där ej Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda bestämmer, därjämte iakttagas, att lärare, som under hela den på ett redovisningsår belöpande lästiden åtnjutit tjänstledighet av anledning, som i sagda moment sägs, icke må för sådant år uppbära någon del av den kontanta lönen.

20 §.

1. Varder lärare avstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, skall hans avlöning under tiden innehållas, så framt ej folkskolestyrelsen (skolrådet) med folkskolinspektörens medgivande finner skäligt låta honom uppbära något därav.

2. Avhåller sig lärare från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall, må han för den tid vidkännas avdrag å avlöningen enligt bestämmelserna i 19 § 1 mom.

21 §.

Enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar, skall lärare vid skada till följd av olycksfall i tjänsten kostnadsfritt erhålla erforderlig läkarvård jämte läkemedel samt, där olycksfallet medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, jämväl andra till arbetsförmågans höjande

nödiga hjälpmedel, allt dock endast i den mån sagda förmåner icke utgå enligt olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser.

22 §.

Avlider lärare, skall till hans dödsbo såsom begravningshjälp utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock högst 500 kronor. Vid lärares dödsfall till följd av olycksfall i tjänsten skall dock förenämnda belopp minskas med den begravningshjälp, vartill dödsboet är berättigat enligt olycksfallsförsäkringslagen.

2 kap. Icke-ordinarie ämneslärare.

23 §.

Med extra ordinarie lärare avses i detta reglemente ämneslärare, som anställes för full tjänstgöring å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie.

Med vikarierande lärare avses den, som anställes för full tjänstgöring såsom vikarie för tjänstledig lärare eller å vakant befattning. I övrigt anställda icke-ordinarie ämneslärare benämnas i detta reglemente timlärare.

24 §.

Till extra ordinarie lärare utgår, på sätt i det följande angives, lön enligt den under 7 § kungörelsen den 15 juni 1935 (nr 397) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen införda *löneplanen*, vilken för varje lönegrad upptager flera *löneclasser* med särskilda, för olika *ortsgupper* fastställda lönebelopp. För kvinnlig lärare skall dock gälla den begränsning, som i 5 § omförmåles.

Extra ordinarie lärare skola inplaceras i följande lönegrader, nämligen

A. I skoldistrikt med en lästid av *högst 36 veckor* årligen:

Lärare vid folkskola i 14:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
14:e lönegraden	12	2,880	3,012	3,144	3,276	3,408	3,540	3,672
	13	3,060	3,198	3,336	3,474	3,612	3,750	3,888
	14	3,240	3,384	3,528	3,672	3,816	3,960	4,104
	15	3,450	3,600	3,750	3,900	4,050	4,200	4,350
	16	3,660	3,816	3,972	4,128	4,284	4,440	4,596
	17	3,960	4,122	4,284	4,446	4,608	4,770	4,932

Lärare vid småskola i 6:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
6:e lönegraden	4	1,860	1,944	2,028	2,112	2,196	2,280	2,364
	5	1,980	2,070	2,160	2,250	2,340	2,430	2,520
	6	2,100	2,196	2,292	2,388	2,484	2,580	2,676
	7	2,220	2,322	2,424	2,526	2,628	2,730	2,832
	8	2,340	2,448	2,556	2,664	2,772	2,880	2,988
	9	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144

B. I skoldistrikt med en årlig lästid av mer än 36 men ej 39 veckor:

Lärare vid folkskola i 15:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
15:e lönegraden	13	3,060	3,198	3,336	3,474	3,612	3,750	3,888
	14	3,240	3,384	3,528	3,672	3,816	3,960	4,104
	15	3,450	3,600	3,750	3,900	4,050	4,200	4,350
	16	3,660	3,816	3,972	4,128	4,284	4,440	4,596
	17	3,960	4,122	4,284	4,446	4,608	4,770	4,932
	18	4,260	4,434	4,608	4,782	4,956	5,130	5,304

Lärare vid småskola i 7:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
7:e lönegraden	5	1,980	2,070	2,160	2,250	2,340	2,430	2,520
	6	2,100	2,196	2,292	2,388	2,484	2,580	2,676
	7	2,220	2,322	2,424	2,526	2,628	2,730	2,832
	8	2,340	2,448	2,556	2,664	2,772	2,880	2,988
	9	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144
	10	2,580	2,700	2,820	2,940	3,060	3,180	3,300

C. I skoldistrikt med en årlig lästid av 39 veckor:

Lärare vid folkskola i 16:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklaser upptager följande, för olika ortsgupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
16:e lönegraden	14	3,240	3,384	3,528	3,672	3,816	3,960	4,104
	15	3,450	3,600	3,750	3,900	4,050	4,200	4,350
	16	3,660	3,816	3,972	4,128	4,284	4,440	4,596
	17	3,960	4,122	4,284	4,446	4,608	4,770	4,932
	18	4,260	4,434	4,608	4,782	4,956	5,130	5,304
	19	4,560	4,746	4,932	5,118	5,304	5,490	5,676

Lärare vid småskola i 8:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklaser upptager följande, för olika ortsgupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
8:e lönegraden	6	2,100	2,196	2,292	2,388	2,484	2,580	2,676
	7	2,220	2,322	2,424	2,526	2,628	2,730	2,832
	8	2,340	2,448	2,556	2,664	2,772	2,880	2,988
	9	2,460	2,574	2,688	2,802	2,916	3,030	3,144
	10	2,580	2,700	2,820	2,940	3,060	3,180	3,300
	11	2,730	2,856	2,982	3,108	3,234	3,360	3,486

I fråga om fördelningen av de orter, där extra ordinarie lärare äro stationerade, å de uti löneplanen upptagna ortsgupperna gäller vad Kungl. Maj:t i sådant hänseende fastställt för i detta reglemente avsedda ordinarie lärare.

Den löneklass inom vederbörande lönegrad, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställas i enlighet med vad som i tillämpliga delar föreskrives i 5—7 §§, dock att extra ordinarie lärare skall vara berättigad att för placering i löneklass tillgodoräkna hela den tid, han tidigare kan hava innehaft motsvarande anställning som icke-ordinarie lärare vid folk- respektive småskola och därvid fullgjort tjänstgöring i den omfattning, som i 6 § a) sägs.

Vid beräkning av tjänstetid skall en undervisningstid av 242 dagar anses som helt läsår, och må lärare icke för något redovisningsår tillgodoräkna mera än nämnda antal dagar.

Inom löneklass bestämmes lönebeloppet efter den ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

Med stationeringsort förstås orten för den skola, vid vilken läraren har sin huvudsakliga tjänstgöring.

2. Förutom lön kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 12 § samt de särskilda förmåner, som omförmålas i 21 §.

25 §.

Extra ordinarie lärare, som av behörigen styrkt sjukdom i andra fall, än som avses i 15 §, hindras att tjänstgöra, äger att under en tid av högst sex månader av ett och samma redovisningsår eller vid sjukdom, som fortgår vid övergången till nytt redovisningsår, under sammanlagt högst sex månader åtnjuta lön jämte förekommande ortstillägg efter avdrag av ett belopp för dag räknat, som framgår av efterföljande tabell:

Lärare vid folkskola		Lärare vid småskola	
Löneklass	Avdrag kronor	Löneklass	Avdrag kronor
12	1: 80	4	0: 90
13	1: 95	5	1: —
14	2: 10	6	1: 10
15	2: 30	7	1: 20
16	2: 50	8	1: 30
17	2: 75	9	1: 40
18	3: —	10	1: 50
19	3: 25	11	1: 65

I övriga fall av sjukledighet skall extra ordinarie lärare avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner.

26 §.

Extra ordinarie lärare, som beviljas ledighet av anledning, som i 16 § sägs, skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det i 25 § angivna tjänstledighetsavdrag.

Till extra ordinarie lärare, som fullgör honom åliggande militär tjänstgöring, utgår ersättning med två kronor för dag.

27 §.

Årslön till extra ordinarie lärare utgår efter läsår. Utbetalning av avlöningen sker månadsvis i efterskott med så stort belopp, som motsvarar den av honom under månaden fullgjorda tjänstgöringen, dock att därest lärarens tjänstgöring avslutas före utgången av en kalendermånad, den på tjänstgöringstiden under denna månad belöpande delen av avlöningen må utbetalas vid tjänstgöringens slut.

28 §.

Avlider extra ordinarie lärare, skall till hans dödsbo såsom begravningshjälp utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock högst 400 kronor.

Vid lärares dödsfall till följd av olycksfall i tjänsten skall dock förenämnda belopp minskas med den begravningshjälp, vartill dödsboet är berättigat enligt olycksfallsförsäkringslagen.

29 §.

För extra ordinarie lärare skola i övrigt i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 3, 8, 10—12, 15 och 19—21 §§ i detta reglemente.

30 §.

Vikarierande lärare äger åtnjuta lön enligt den löneklass, som han enligt bestämmelserna i 24 § skulle hava tillhört, därest han varit extra ordinarie lärare.

Vikarie för lärare vid mindre folkskola eller för biträdande lärare vid folkskola skall härvid erhålla avlöning enligt samma löneklass som om han varit extra ordinarie lärare vid småskola.

31 §.

För vikarierande lärare skola i övrigt i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 3, 10—12, 15, 20, 21 och 27 §§ i detta reglemente.

32 §.

Ordinarie lärare, som i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet från egen befattning för att tjänstgöra å motsvarande icke-ordinarie lärarbefattning i annat skoldistrikt, skall för sådan tjänstgöring åtnjuta avlöning till samma belopp, som han, med hänsyn till den å tjänstgöringsorten föreskrivna lästiden, skulle uppburit, därest han å samma ort i stället uppehållit sin egen befattning.

33 §.

Timlärare i läsämne åtnjuter arvode med följande, för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

A. I skoldistrikt med en årlig lästid av *högst 36 veckor*:

	O r t s g r u p p						
	A	B	C	D	E	F	G
	K r o n o r						
Timlärare vid folkskola	96	100	104	109	113	118	122
Timlärare vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande timlärare vid folkskola	62	65	68	70	73	76	79

B. I skoldistrikt med en årlig lästid av *mer än 36 men ej 39 veckor*:

	O r t s g r u p p						
	A	B	C	D	E	F	G
	K r o n o r						
Timlärare vid folkskola	102	106	112	116	120	125	130
Timlärare vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande timlärare vid folkskola	66	69	72	75	78	81	84

C. I skoldistrikt med en årlig lästid av 39 veckor:

	O r t s g r u p p						
	A	B	C	D	E	F	G
	K r o n o r						
Timlärare vid folkskola	108	112	118	122	128	132	136
Timlärare vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande timlärare vid folkskola	70	74	77	80	83	86	90

För timlärare skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 27 § i detta reglemente.

3 kap. Lönenämnd.

34 §.

Där det enligt detta reglemente ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda allmänna föreskrifter i ämne, som omhandlas i reglementet, bör, innan sådant ärende till avgörande företages, yttrande inhämtas från en lönenämnd, i vilken lärar-, förvaltnings- och de allmänna intressena böra vara representerade; och har lönenämnden jämväl att bereda andra ärenden av huvudsakligen löneteknisk natur, vilka Kungl. Maj:t kan finna lämpligt hänskjuta till densamma.

4 kap. Reglementets tillämplighet m. m.

35 §.

Lärare, som omedelbart före den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar ordinarie befattning men icke vill underkasta sig detta reglementes villkor och bestämmelser och icke heller kan därtill lagligen förbindas, skall göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande skolstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt.

Lärare, som före sistnämnda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall varda bibehållen vid honom enligt dittills gällande bestämmelser tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av vederbörande för honom gällande pensionsbestämmelser, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom. I nämnda avlöningsförmåner inbegripes icke provisorisk avlöningsförbättring och ej heller de till lärare i vissa skoldistrikt i Norrland utgående särskilda lönetillägg.

En var annan lärare, som utan att vara underkastad äldre lönebestämmelser, vid den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar ordinarie befattning av den art, som i reglementet avses, eller som senare tillträder sådan befattning, är pliktig att, med frånträdande av samtliga honom vid tidpunkten för nämnda ikraftträdande tillkommande, av stat eller kommun tillerkända förmåner, underkasta sig detta reglementes föreskrifter och villkor ävensom dels minskning i eller upphörande av extra inkomster, som kunna medfölja befattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed, dels ock de ändrade bestämmelser, som kunna varda utfärdade rörande de i 3 och 9 §§, 15 § 3 mom. och 21 § berörda hänseenden samt i fråga om såväl egen pension som beträffande änke- och pupillpensionering.

Detta avlöningsreglemente skall lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1938.

1. Ifråga om avlöning till kvinnlig lärare vid folkskola skall i enlighet med de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar, gälla, att sådan lärare skall under tiden den 1 januari 1938—den 30 juni 1940 åtnjuta avlöning enligt löneklass, som är två löneklasser lägre än den, som enligt avlöningsreglementet eljest skulle hava gällt, och under tiden den 1 juli 1940—den 30 juni 1943 enligt löneklass, som är närmast lägre än den enligt reglementet eljest gällande.

2. Till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola skall utgå lönetillägg med 450 kronor för år räknat. Vid tillämpningen av avlöningsreglementet skola i fråga om detta lönetillägg gälla samma bestämmelser som beträffande den läraren tillkommande lönen.

Det alla som vederbör etc.
